

Ray Dhaliwal
Real Estate Broker

Moving to Indiana?

Contact Ray Dhaliwal @ 317-993-4987

Helpful in Easy and Accessible Home Loans at best Interest Rates.

Listing and Selling Homes in Indianapolis Area.

Good relations with all the well reputed leading Builders in the Area.

Specialized in Pre-Sale homes for Investment and Residential purposes.

CENTURY 21 SCHEETZ
RAYD@C21Scheetz.com

Twenty-Fifth Year of Publication

ਨਿਊਯਾਰਕ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

Email: punjabtimes1@gmail.com

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 25, Issue 13; March 30, 2024

20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074

Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਪੰਜਾਬ: ਚਾਰ ਧਿਰੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਪਿੜ ਬੱਝਿਆ

ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਤਰ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਸੈਦਾਨ ਭਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ 13 ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਸੱਤ ਗੱਠਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਚਾਰ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ-ਕਾਂਗਰਸ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। 'ਇੰਡੀਆ ਗੱਠਜੋੜ' ਦਾ ਹਿੱਸਾ 'ਆਪ' ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੋਣਾਂ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਬਾਰੇ ਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਕਿਆਸਰਾਈਆਂ ਦਾ ਵੀ ਅੰਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਤੋੜਨਾ ਡਰਾਮਾ ਕਰਾਰ
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਵੋਟ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੀ.ਏ.ਏ. ਬਿੱਲ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੱਕ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਤੋੜਨਾ ਮਹਿਜ਼ ਡਰਾਮਾ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਲਿਆ ਫੈਸਲਾ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ 'ਪੰਥਕ ਧਿਰ' ਨੂੰ ਭਗਵਾ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਘਾਟੇ ਦਾ ਸੌਦਾ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਕਿਆਸ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਭਗਵਾ ਧਿਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਪਰ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ

ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।
ਇਹ ਵੀ ਚਰਚਾ ਸੀ ਕਿ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਜਤਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਥਾਨਕ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਦੁਚਿੱਤੀ ਵਿਚ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹਾਲਾਂਕਿ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਕੌਮੀ ਜੋੜ ਮੇਲਾ ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ ਮੌਕੇ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਏਕਤਾ ਦੇ ਸੂਤਰ ਵਿਚ ਬੱਝਣ ਦੀ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਤਫ਼ਾਕ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਧੱਕਾ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਲੈਣ ਲਈ ਸੜਕਾਂ ਉੱਤੇ ਰੁਲ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗਣ ਆਉਣ ਤਾਂ ਆਮ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘ 30-30 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਜੇਕਰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸਨ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਹੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਦਲਦਲ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਥੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਕੀ ਗੁਨਾਹ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਡਿਬਰੂਗੜ੍ਹ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਐਨ.ਐਸ.ਏ. ਲਗਾ

ਕੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਗੁਨਾਹ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਨਾਹ ਹਰ ਸਿੱਖ ਕਰੇਗਾ।

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਰਗਾ ਸਵੈਮਾਣ ਵਾਲਾ ਕਿੱਤਾ ਖੋਹ ਕੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਰੂ ਹੀਲੇ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਵਿਚ ਫਸਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

Sistar Mortgage
A Nationwide Lender

Over 2 Decades of experience providing high level servicing for new and experienced borrowers!

Residential and Commercial Loans Available in Most States!

Special loan programs for:

- Jumbo Loans
- Self Employed and with a work permit
- Business loans with or without property

(734) 330-8859
balbir.grewal@sistarmortgage.com
balbirgrewal.sistarmortgage.com

CALIFORNIA IMMIGRATION SERVICES INC.
Registered & Bonded

- * FAMILY IMMIGRATION
- * GREEN CARD PETITION
- * CITIZENSHIP
- * BUSINESS/VISITOR VISA
- * RELIGIOUS VISA
- * VARIOUS IMMIGRATION SERVICES
- * ਫੈਮਿਲੀ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ
- * ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਪਟੀਸ਼ਨ
- * ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ
- * ਬਿਜ਼ਨਸ ਵੀਜ਼ਾ/ ਵਿਜ਼ਿਟਰ ਵੀਜ਼ਾ
- * ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਵੀਜ਼ਾ
- * ਕਈ ਹੋਰ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ

Address: Fremont Office: 4127 Bay Street, Unit 5, Fremont CA, 94538
Tracy Office: 1660 W Linne Rd. Unit J24, Tracy CA, 95377
Website: www.caials.com e-mail: rosy@caials.com

ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਲੋਂ 'ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਔਰਤ ਦਿਵਸ' ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ

ਬਰੈਂਪਟਨ: ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਲੋਂ ਲੰਬੀ 17 ਮਾਰਚ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ 'ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਔਰਤ ਦਿਵਸ' ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪਸਾਰ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਸਭਾ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਕਰਨ ਅਜਾਇਬ ਸੰਘਾ ਵਲੋਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ 'ਜੀ ਆਇਆ' ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੰਚ-ਸੰਚਾਲਕ ਤਲਵਿੰਦਰ ਮੰਡ ਨੇ

ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੌਸਲਾ ਢਾਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਸੁੱਤੀ ਅਣਖ ਨੂੰ ਜਗਾਉਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ।
ਡਾ. ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਬੱਗਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ ਵਿੱਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੀ, ਰਾਜ-ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀਆਂ

ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਖਤਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਰਬੀ, ਫ਼ਾਰਸੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੱਬੀ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ

'ਪਿਲਾਕ' (ਪੰਜਾਬੀ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਲੈਂਗੂਏਜ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ) ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਾਲ ਅਤੇ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿੱਚ ਸੈਂਕੜੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਫਿਲਮ ਲਾਈਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ.

ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਇਕਬਾਲ ਬਰਾੜ, ਡਾ. ਜਗਮੋਹਨ ਸੰਘਾ, ਹਰਮੇਸ਼ ਜੀਂਦੋਵਾਲ, ਜੱਸੀ ਭੁੱਲਰ, ਹਰਦਿਆਲ ਬੀਤਾ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਨਦੀਮ, ਹਜ਼ਰਤ ਸ਼ਾਮ, ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ ਬੱਗਾ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਸੀਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਢਿੱਲੋਂ, ਮਕਸੂਦ ਚੌਧਰੀ, ਬਸ਼ਰਤ ਰਿਹਾਨ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਹੂ, ਰੂਬੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ, ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ, ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਡਾ. ਹਰਦੀਪ ਕੌਰ, ਹਰਭਜਨ

ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਆਰੰਭੀ।
ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬੁਲਾਰੇ ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਔਰਤ ਦਿਵਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਰਮਨ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਲੀਡਰ ਕਲਾਰਾ ਜੈਟਕਿਨ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਜਰਮਨ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦੀ ਦਾਦੀ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਵੀਰਾਗਣਾ ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ

ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਈ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕਰਨ ਅਜਾਇਬ ਸੰਘਾ ਤੇ ਹੋਰ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ। ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਓਸ਼ੋਰਾਜ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਸਾਰ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ-ਭਰ ਵਿੱਚ 15 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਈ ਹੋਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਾਂਗ

ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ।
ਡਾ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਇਕਬਾਲ ਬਰਾੜ ਤੇ ਕੁਲ ਦੀਪ, ਡਾ. ਨਬੀਲਾ ਰਹਿਮਾਨ ਅਤੇ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਰਜ਼ਾਕ ਸ਼ਾਹਿਦ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਫ਼ਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਓਧਰਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਘੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਲਘੂ ਫਿਲਮ 'ਡਰਾਈਡ ਐਪਰੀਕੋਟਸ' ਲਾਹੌਰ ਦੇ

ਮੁਹੰਮਦ ਅਫਜ਼ਲ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੋਹ ਭਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ। ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ-ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਜਗਮੋਹਨ ਸੰਘਾ, ਇਕਬਾਲ ਬਰਾੜ, ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਓਸ਼ੋਰਾਜ ਅਤੇ ਕੁਲ ਦੀਪ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।
ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਕਵੀ-ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਵਿੱਤਰੀ ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਰਨ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਤਲਵਿੰਦਰ ਮੰਡ, ਮਲੂਕ

ਕੌਰ ਗਿੱਲ, ਸੁਖਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ, ਪਰਮਜੀਤ ਬਾਗਾ, ਰਮਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ-ਮੰਡਲ ਵਿੱਚੋਂ ਉਜ਼ਮਾ ਮਹਿਮੂਦ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੰਵਲ, ਸਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿਰਸਾ ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਸਭਾ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਬਲਰਾਜ ਚੀਮਾ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸਮੂਹ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।
-ਰਿਪੋਰਟ: ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਝੰਡ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਹਿਲਾ ਦਿਵਸ 'ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਇਕੱਤਰਤਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਹਿਤਕ ਇਕੱਤਰਤਾ ਪ੍ਰੋ. ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ, ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਈ। ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਆਈ ਨਾਮਵਰ ਕਵਿੱਤਰੀ, ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਤੇ ਵਾਰਤਕਕਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਨੇ 'ਤਾਏ ਕੇ ਚੋਰ ਉੱਚਕੇ ਨਹੀਂ' ਨਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਰੰਗ-ਨਸਲ ਦੇ ਵਾਹਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ, ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਵਰਤਾਰੇ ਤੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਮਨੋ-ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਰੀਕਬੀਨੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ 'ਮੈਂ' ਦੀ ਵੇਦਨਾ-ਸੰਵੇਦਨਾ ਭਰੇ ਸੰਵਾਦਾਂ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ

ਵਾਰ-ਵਾਰ ਟੁੰਬਿਆ ਤੇ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਗਏ। ਦੋ ਕਵਿੱਤਾਵਾਂ ਵੀ ਸੁਣਾਈਆਂ।

ਫਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ, ਬਰਤਨਾਂ ਦੀ ਧੁਲਾਈ, ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਹੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਕੱਟ-ਪੱਛ ਨਾਲ ਲਹੂ

ਉਪਰੰਤ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਈ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਹੋ ਕੇ ਕੀਤੇ ਪਰਵਾਸ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿੱਚ

ਰਿਸ਼ਟ ਤੇ ਫਿਰ ਕੈਲਗਰੀ ਸਿਟੀ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਮਾਣਮੱਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ। ਡਾ. ਵਨੀਤਾ ਨੇ

ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਔਰਤ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਔਰਤ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ 'ਅਹੱਲਿਆ' ਨਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਕਵਿੱਤਾ ਸੁਣਾਈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ। ਡਾ. ਅਮੀਆ ਕੁੰਵਰ ਨੇ 'ਤੂੰ ਹੀ ਤੂੰ', 'ਤੂੰ ਉਧੜਦਾ ਗਿਆ' ਕਵਿੱਤਾਵਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਤੇ ਨਿਵੇਕਲੀ ਛਾਪ ਛੱਡੀ।
ਪ੍ਰੋ. ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ ਨੇ ਇਸ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨੋਂ ਲੇਖਕਾਵਾਂ ਦੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਯੋਗਦਾਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਮੁੱਲਵਾਨ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਦੀ ਕਵਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਹਾਣੀ; ਸਹਿਜਤਾ ਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਉਸ ਦੇ ਮੀਰੀ ਗੁਣ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਨੀਤਾ ਸਮਰੱਥ ਕਵਿੱਤਰੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਕਵਿੱਤਾ ਵਿੱਚ ਮਿਥ ਜ਼ਰੀਏ ਵਿਅੰਗ

ਭਾਵ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਅੰਮੀਆ ਕੁੰਵਰ ਦੇ ਮਾਨਵੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਾਰਾਂ ਤੇ ਖਿੱਚੋਤਾਣਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬਲਬੀਰ ਮਾਧੋਪੁਰੀ ਨੇ ਮੰਚ ਉਤਲੇ ਚੌਹਾਂ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਸਭਾ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਪ੍ਰੋ. ਰੇਣੂਕਾ ਸਿੰਘ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸਿੰਘ, ਐਮ. ਐਚ. ਗਰਚਾ, ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਗਾਇਕ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਾਗਰ, ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ, ਕੈਪਟਨ ਦੇਵ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।
-ਬਲਬੀਰ ਮਾਧੋਪੁਰੀ

ਮਹਿਲਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸੀਨੀਅਰਜ਼ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ

ਕੈਲਗਰੀ: ਕੈਲਗਰੀ ਵਿਮੈਨ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਮੀਟਿੰਗ 16 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਜੈਨੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ ਹੋਈ। ਸਭਾ ਦੇ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਗੁਰਚਰਨ ਬਿੰਦ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆ ਆਖ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਿਹਾੜੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਹਿਲਾ ਦਿਵਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 1908 ਵਿੱਚ ਨਿਊਯਾਰਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਮੂਹ ਵਲੋਂ ਕੰਮ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਅੱਜ ਪੂਰੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਵਿਚਲਾ ਅੰਤਰ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਛੋਟੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।
1977 ਵਿੱਚ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਵਲੋਂ 8 ਮਾਰਚ ਦਾ ਦਿਨ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਮਹਿਲਾ ਦਿਵਸ ਵਜੋਂ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਲਿੰਗਕ ਬਰਾਬਰੀ, ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਰੋਕਣਾ, ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਰਿਪਰੋਡਕਟਿਵ (ਜਣਨ) ਅਧਿਕਾਰ, ਵੋਟ ਅਧਿਕਾਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੋ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਸਮੁੱਚੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਇਹ ਹੱਕ ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ

ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ 'ਯੂਥ ਸਪੀਕਸ ਗਰੁੱਪ' ਰਾਹੀਂ ਸਭਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲਿੰਗਕ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਮਰਦਾਂ ਦੇ

ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰਦੀਸ਼ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਭਾ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਕਿਰਨ ਕਲਸੀ ਨੇ 'ਇਬਾਦਤ

ਖਾਨ, ਨੇ ਸੀਨੀਅਰਜ਼ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸੈਂਟਰ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਰਹਿ ਕੇ ਆਏ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੰਧੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ ਨੇ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹੇ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਔਰਤ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਚਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਵੀ ਔਰਤ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਵਿਰਦੀ ਨੇ ਹਰ ਔਰਤ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਐਕਸ਼ਨ ਡਿਗਨਟੀ ਤੋਂ ਆਏ ਸੁਖਵੰਤ ਕੌਰ ਪਰਮਾਰ ਨੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਈ। ਸਭਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰ ਬਲਜਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਨੇ ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੰਧੂ ਨੇ 'ਮੈਂ ਜੱਟੀ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੇਰਾ ਦਗ ਦਗ ਕਰਦਾ ਰੰਗ' ਗੀਤ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਗਾ ਕੇ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਕੱਤਰ ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਲਈ ਅਗਾਉਂ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ।
ਰਿਪੋਰਟ: ਗੁਰਚਰਨ ਕੌਰ ਬਿੰਦ
ਫੋਨ: 403-402-9635;
403-590-9629

ਦੀ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭਾ ਦਾ ਪਲੈਟਫਾਰਮ ਉਪਲੱਬਧ ਕਰਵਾਉਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ।
ਉਪਰੰਤ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਰਾੜ

ਖਾਤੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰਦਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗਾਲ਼ਾਂ ਔਰਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਲਦੀਪ ਘਟੋੜਾ ਨੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪਹਿਚਾਣਨ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਰ ਲੈਣੀ ਸੀ, ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਰੱਬ ਬਣਨਾ ਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ' ਕਵਿੱਤਾ ਦੇ ਤਾਹਨੇ ਵਰਗੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਮਰਦ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ।
ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਨਿਊਕਮਰਜ਼ ਤੋਂ ਰਿਜ਼ਵਾਨ

ਅਮਰੀਕਾ ਪੜ੍ਹਨ ਆਏ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਭੇਤਭਰੀ ਮੌਤ

ਬੋਸਟਨ: ਬੋਸਟਨ (ਮਾਸਾਚੂਸੈਟਸ) ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਆਏ 20 ਸਾਲਾ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਭੀਜੀਤ ਪਰਚੂਰ ਦੀ ਭੇਤਭਰੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪਰਚੂਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ। ਨਿਉਯਾਰਕ ਵਿਚਲੇ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲਖਾਨੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਪਰਚੂਰ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿੱਛੇ ਕਿਸੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਮ ਮੌਤ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਾਮਲਾ ਅਜੇ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਐਕਸ ਉਪਰ ਪਾਏ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕੌਂਸਲਖਾਨੇ ਨੇ ਪਰਚੂਰ ਦੀ ਮੌਤ ਉਪਰ ਅਫਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਭਾਰਤ ਭੇਜਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕੌਂਸਲਖਾਨੇ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਚੂਰ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਮਾਪੇ ਜਾਂਚਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਹਨ। ਪਰਚੂਰ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਗੰਟੂਰ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਬੋਸਟਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ ਨੇੜੇ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਲਾਵਾਰਸ ਛੱਡੇ ਇੱਕ ਵਾਹਨ ਵਿਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਵਾਪਰੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਇਹ 9ਵੀਂ ਘਟਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਚਿੰਤਾ ਤੇ ਡਰ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੈ। -ਹੁਸਨ ਲੜੋਆ ਬੰਗਾ

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਰਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਕੈਲਗਰੀ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਇਕੱਤਰਤਾ

ਕੈਲਗਰੀ: ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਕੈਲਗਰੀ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਇਕੱਤਰਤਾ 24 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਕੋਸੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ। ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਸਭਾ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਆਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ 'ਪੰਨੂ' ਅਤੇ ਕੈਲਗਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਕਵੀ ਇਕਬਾਲ ਖਾਨ ਦੇ ਚਲਾਣੇ 'ਤੇ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ, ਉਘੇ ਢਾਂਡੀ ਸ. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਚਾਰ ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਈਆਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਕੈਲਗਰੀ ਵਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਸਨੇਹੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਲੇਖਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ ਦੀ ਇੱਕ ਰੁਬਾਈ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਦੀ ਲਾਸ਼ਾਨੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਾਇਰ ਅਤੇ ਚਿੰਤਕ ਜਸਵੰਤ ਜ਼ਰਦ ਦੀ ਨਜ਼ਮ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਭਾ ਦੇ ਖਜਾਨਚੀ ਮਨਜੀਤ ਬਰਾੜ ਨੇ ਭਾਵਪੂਰਤ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗੀਤ 'ਏਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਕੈਨੇਡਾ, ਪੁੱਤ ਝਾਕਦਾ ਹੈ ਟੇਢਾ' ਸੁਣਾਇਆ। ਪ੍ਰਸ਼ੋਤਮ ਭਰਵਾਜ਼ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਵਿਤਾ

ਸੁਣਾਈ ਜਿਸਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਭਾਵੁਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਕੁਝ ਬੋਲੀਆਂ ਸੁਣਾਈਆਂ। ਸਭਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਤਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ ਨੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਏ। ਸੁਖਮੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੁਰ ਨੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੁਪਾਲ ਅਤੇ ਗੁਰਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ। ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਔਰਤ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਫਰੋਲਦਿਆਂ ਕੁਝ ਮਹਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਨੇ ਦੋ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਖਹਿਰਾ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਉਹ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਗੁਰਬਖਸ਼ ਗਿੱਲ ਤੇ ਸੁਖਵੰਤ ਲਾਲੀ ਨੇ ਰੌਣਕ 'ਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਭਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭਾਰਤ ਫੇਰੀ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਸਫਲਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਲੋਂ ਜੋ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਉਸਦੀ ਲੇਖਣੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਨਵੀਨਤਾ ਲਿਆਏਗਾ। ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਨਿਭਾਈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਦੀ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ 28 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਕੋਸੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਜੇ ਦੁਪਹਿਰ ਹੋਵੇਗੀ।

Matrimonials

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Jatt sikh family from Samrala, Ludhiana, looking for a suitable match for their Amritdhari son. 24 years old, Height- 6.2". Education- 2 year Business management diploma from Humber college, Toronto, Canada. Boy is Living in Canada and Working in Canada, USA. Taya ji (Michigan, USA), Contact : +1 (586) 864-3453. *Please contact only from The USA. 05-08

Qualified compatible match for Sikh Khatri postgraduate IT engineer boy, Nov 86 born 5'8" working near New York on H1B. Green card under process. Father retired as Chief Manager from bank in India. Educated Punjabi family. Please contact us at: M +1 315 849 6562, Whatsapp +91 8860131363 or E-mail: richiewalia@gmail.com 05-08

California settled Grewal Jatt Sikh family seeking compatible match for their US born, Kesdhariboy 27,5'9" son, well versed in both cultures. The boy is Bachelors degree holder and currently working in IT. Please call us at: E-mail- kamk1837@gmail.com or Whatsapp: 1-209-302-4376 03-06

US Based well educated Khatri Gursikh family is seeking a match for their Son, 31 Years, 5'7", Non-Vegetarian, Does not Drink. He wears a Turban. He has earned a Masters in Computer Science Degree from the US. He works for a reputed large Information Technology company in the Bay Area as a Technical Lead & Software Engineer. Looking for an educated and well settled US Citizen or Green Card match living in the US. Beyond education, girl must be with a family-oriented mindset and should have good moral family values. Caste no bar. Please contact Ph: 425-305-0114 or Email: issuri@gmail.com 02-05

Well educated Jatt Sikh Bay area family is seeking a suitable match for their July 2000 US born Son, height 5' 10". He has a BS in Computer Science from UCLA and a MS in CS BioMedical Imaging from UCSF. He does not drink. He wears a turban and keeps his hair. He is now working for a Software Company. Beyond education (BDS, DDS preferred), girl must be with a family-oriented mindset and should have good moral family values. Please contact ph:5108616491 or email: pgrrealty@gmail.com 52-03

Looking for suitable Ramgarhia Sikh Dhiman match in USA/Canada/Punjab for our well settled boy (US citizen), 30 years old, 5' 11", residing in Chicago. Please contact: manpreetrupal24@gmail.com 52-03

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਅਮਰੀਕਾ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਲੜਕੀ, ਉਮਰ 29 ਸਾਲ, 5'5" ਡੈਂਟਿਸਟ, ਲਈ ਵਧੀਆ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਸਿਟੀਜ਼ਨ, ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਜਾਂ ਐਚ1 ਬੀ ਵੀਜ਼ਾ ਹੋਲਡਰ, ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ, ਡਾਕਟਰ ਜਾਂ ਇੰਜਨੀਅਰ ਲੜਕੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ। ਚਾਹਵਾਨ 224-361-1456 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ। 11-14

ਅਮਰੀਕਾ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਲੜਕੀ, ਉਮਰ 31 ਸਾਲ, 5'7" ਆਰ.ਐਨ/ਬੀ.ਐਸ.ਐਨ. ਲਈ ਵਧੀਆ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਸਿਟੀਜ਼ਨ, ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਜਾਂ ਐਚ1 ਬੀ ਵੀਜ਼ਾ ਹੋਲਡਰ, ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ, ਲੜਕੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ। ਇਲੀਨੋਇ ਤੋਂ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਚਾਹਵਾਨ 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ। 11-14

ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਵਿਜ਼ਟਰ ਵੀਜ਼ਾ ਹੋਲਡਰ ਪੰਜਾਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰਹਿੰਦੀ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਲੜਕੀ, ਉਮਰ 28 ਸਾਲ, 5'5" (ਵੈੱਬ ਡਿਜਾਈਨਿੰਗ ਡਿਪਲੋਮਾ ਹੋਲਡਰ), ਲਈ ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਲੜਕੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਚਾਹਵਾਨ ਲੜਕੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਵ੍ਰਟਸਐਪ ਨੰਬਰ: 98783-42510, ਭਰਾ ਨਾਲ 510-424-8565 ਅਤੇ ਫੁੱਫੜ ਨਾਲ 510-610-7391 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ। ਈਮੇਲ: gurtejsingh1991us@gmail.com 06-09

Jat Sikh family seeks a suitable match for their daughter born and raised in US, 29 years. MD doctor in residency in the US. Looking for a US/Canada born or raised Amritdhari boy doctor or higher education. Send biodata and pictures to gurkirpa224@gmail.com. 02-05

Change of Name

This is to certify that I TAJINDER, son of JOGINDER SINGH resident of H. No. 28 SHITAL NAGAR WARD NO. 2 DAV College Distt: Jalandhar PUNJAB 14408 India, now living at 2324 ELWOOD AVE SOUTH BEND IN 46628. I have changed my name from TAJINDER to TAJINDER SINGH. All concerned please note.

ਟਰੱਕ ਸ਼ਾਪ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਉਪਲੱਬਧ ਹੈ

ਹਾਈਵੇਅ 10 ਟੈਕਸਸ 'ਤੇ ਇਕੋ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਟਰੱਕ ਸ਼ਾਪ, ਦੋ ਪੰਪ, ਟਰੱਕ ਵਾਸ਼ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ ਚਾਹਵਾਨ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ: 469-353-9516

Truck Shop For Lease

Truck Shop Truck Wash Restaurant with 2 Pump huge building is available for lease on Highway 10 Texas

Contact: 469-353-9516

ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤਾ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਬਰੇਕਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤਾ ਲੱਗਣ ਕਰ ਕੇ 'ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ' ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਬਰੇਕਾਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਫਿਲਹਾਲ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਰ ਹਲਕੇ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਇਸ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 12 ਬੱਸਾਂ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ

ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ

ਪਟਿਆਲਾ: ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਰਜ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਟ ਤੇ ਇਲੈਕਟਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ 'ਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਚੋਣ ਅਫ਼ਸਰ-ਕਮ-ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ਼ੌਕਤ ਅਹਿਮਦ ਪਰ ਅਤੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਵਰੁਣ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਕਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਚੋਣ ਖ਼ਰਚੇ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦਾ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਵੀ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਕਾਲਾ ਧਨ: ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਸਰਗਰਮ

ਜਲੰਧਰ: ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤਹਿਤ ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਜਾਂਚ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਨੇ ਅਗਾਮੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੁਖ਼ਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜ਼ਾਅਇਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਭਾਗ (ਜਾਂਚ) ਧਰਮੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਨਿਆ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਦਫ਼ਤਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਟੌਲ-ਫਰੀ ਨੰਬਰ (1800-180-2141) ਤੇ ਇੱਕ ਵਟਸਐਪ ਨੰਬਰ ਵਾਲਾ ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਮ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਚੋਵੀ ਘੰਟੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਨਕਦੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਗੁਪਤ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਹਿੰਡਨ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਆਦਮਪੁਰ ਲਈ ਸਸਤੀ ਉਡਾਣ ਸ਼ੁਰੂ

ਜਲੰਧਰ: ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ਖ਼ਬਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਕਿ ਸਿਵਲ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਹਿੰਡਨ (ਗਾਜ਼ੀਆਬਾਦ, ਯੂ.ਪੀ.) ਤੋਂ ਆਦਮਪੁਰ (ਜਲੰਧਰ) ਲਈ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਬੁਕਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿੰਡਨ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਆਦਮਪੁਰ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਫਲਾਈਟ 31 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਸਵੇਰੇ 11.25 'ਤੇ ਰਵਾਨਾ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦੁਪਹਿਰ 12.25 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇਗੀ। ਆਦਮਪੁਰ ਤੋਂ ਹਿੰਡਨ ਲਈ ਉਡਾਣ 12.50 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਦੁਪਹਿਰ 1.50 'ਤੇ ਹਿੰਡਨ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇਗੀ। ਹਿੰਡਨ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਆਦਮਪੁਰ ਦੀ ਟਿਕਟ ਦੀ ਕੀਮਤ 1499 ਰੁਪਏ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸਸਤੀ ਟਿਕਟ ਹੈ। ਯਾਤਰੀ ਸਟਾਰ ਏਅਰ ਏਅਰਲਾਈਨਜ਼ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਜਾਂ ਯੂ.ਪੀ.ਆਈ. ਰਾਹੀਂ ਟਿਕਟ ਬੁੱਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਟਾਰ ਏਅਰਲਾਈਨਜ਼ ਕੰਪਨੀ ਇਹ ਉਡਾਣ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਦਮਪੁਰ ਤੋਂ ਹਿੰਡਨ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਜਹਾਜ਼ ਅੱਗੇ ਨਾਂਦੇ ਤੇ ਉੱਬੋਂ ਬੰਗਲੋਰ ਜਾਵੇਗਾ।

ਲੋਕ ਸਭਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵੀ ਜਿੱਤਾਂਗੇ: ਆਪ

ਮਾਨਸਾ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੂਬਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਬੁੱਧਰਾਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਸਾਰੀਆਂ 13 ਸੀਟਾਂ ਸਮੇਤ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ 14ਵੀਂ ਸੀਟ ਉਤੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੋਟ ਮੰਗਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਏਜੰਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤਣ ਮਗਰੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਬਿਸਤਰਾ ਗੋਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਾਰ ਲੋਕ ਬਾਦਲਾਂ ਦਾ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਜਿੱਤਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੁਣ ਮਾਲ ਪਟਵਾਰੀ ਸਟੇਟ ਕਾਡਰ 'ਚ ਤਬਦੀਲ

ਮੋਗਾ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਾਲ ਪਟਵਾਰੀ ਦੀ ਅਸਾਮੀ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਕਾਡਰ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ ਹੁਣ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਲੈਂਡ ਰਿਕਾਰਡ ਕੋਲ ਨਵੀਂ ਅਥਾਰਟੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਲ ਪਟਵਾਰੀ ਅਸਾਮੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਅਧੀਨ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੂਬੇ 'ਚ ਮਾਲ ਪਟਵਾਰੀ (ਕਲਾਸ ਤਿੰਨ) ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਲ ਪਟਵਾਰੀ ਅਸਾਮੀ ਕਾਡਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਕੇ ਸਟੇਟ ਕਾਡਰ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ 'ਚ 1050 ਪਟਵਾਰ ਸਰਕਲ ਵੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁੱਲ 4716 ਪਟਵਾਰ ਸਰਕਲ ਸਨ ਜੋ ਹੁਣ ਘਟਾ ਕੇ 3660 ਹਲਕੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਰੈਵੇਨਿਊ ਪਟਵਾਰ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਸਤੰਬਰ 2023 ਨੂੰ ਕਲਮ ਛੱਡ ਹਤਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਨੇ

ਵਾਧੂ ਸਰਕਲਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਨਵੇਂ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ 630 ਮਾਲ ਪਟਵਾਰੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲ ਭਰ ਦਾ ਪਟਵਾਰ ਕੋਰਸ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਖੇਤਰੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਤੌਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਲ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਡਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੀ ਬਦਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 'ਪੰਜਾਬ ਮਾਲ ਪਟਵਾਰੀ (ਕਲਾਸ ਤਿੰਨ) ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ 1966' ਵਿਚ ਸੋਧ ਦਾ ਬਿੱਲ ਲਿਆਂਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਹੁਣ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਐਕਟ 'ਚ ਸੋਧ ਹੋਵੇਗੀ

ਲਾਹੌਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਐਕਟ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸੋਧਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ 18 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਅਯੋਗ ਹੋਣਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (ਪੀ.ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ.) ਜਿਸ ਦੇ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ, ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਿੱਖ ਐਕਟ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਿੱਖ ਆਨੰਦ ਕਾਰਜ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ 2018 ਵਿਚ 18 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਆਹ ਲਈ ਅਯੋਗ ਸਣੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੋਧਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕੈਬਨਿਟ ਵੱਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।"

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੁਣ ਗਰਮੀ ਵਾਲਾ ਪਾਰਾ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਮਾਰਚ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਪਏ ਬੇਮੋਸਮੇ ਮੀਂਹ ਤੇ ਗਤਿਕਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਰਮੀ ਨੇ ਰੰਗ ਦਿਖਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਸੂਬੇ 'ਚ ਇਕਦਮ ਪਾਰਾ ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਮਾਰਚ ਦੇ ਅੱਧ 'ਚ ਹੀ ਗਰਮੀ ਨੇ ਦਸਤਕ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਤਾਪਮਾਨ 30 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਤੋਂ ਟੱਪ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੌਸਮ ਖੁਸ਼ਕ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਗਰਮੀ ਵਧਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿਚ 3 ਤੋਂ 5 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਤੱਕ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਮਾਰਚ ਦੇ ਅਖੀਰ 'ਚ ਲੋਕਾਂ

ਨੂੰ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਗਰਮੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪਏ ਬੇਮੋਸਮੇ ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਗਤੋਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਪਮਾਨ ਵਧਣ ਤੇ ਧੁੱਪ ਖਿਤਨ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਮਿਲੇਗੀ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ 30 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ 30.9 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ, ਪਠਾਨਕੋਟ 'ਚ 30.4 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ 'ਚ 30.1 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਰਿਹਾ, ਜੋ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸੀ।

ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਸਿੱਖ ਕਾਰਕੁਨ ਨੂੰ 28 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ

ਲੰਡਨ: ਪੱਛਮੀ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਿਵਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਕ ਮਹਿਲਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ 26 ਸਾਲਾ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ 28 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਆਇਲਵਰਥ ਕਰਾਊਨ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਜਨਵਰੀ ਵਿਚ ਪੀੜਤਾਂ ਆਸ਼ੀਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ, ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਜਸਟਿਸ ਨਿਕੋਲ ਫੈਰੇਲ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 15 ਅਗਸਤ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬਾਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦਿਵਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰੀ ਸੀ।

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਵਟਸਐਪ ਸੁਨੇਹੇ ਰੋਕੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਟਸਐਪ 'ਤੇ ਵਿਕਸਤ ਭਾਰਤ ਸੰਪਰਕ ਮੁਹਿੰਮ ਤਹਿਤ ਭੇਜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸੁਨੇਹਿਆਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ

ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਮਿਲਣ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਲੈਕਟਰਾਨਿਕਸ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਨੇਮ ਇਕਸਾਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਦਮ

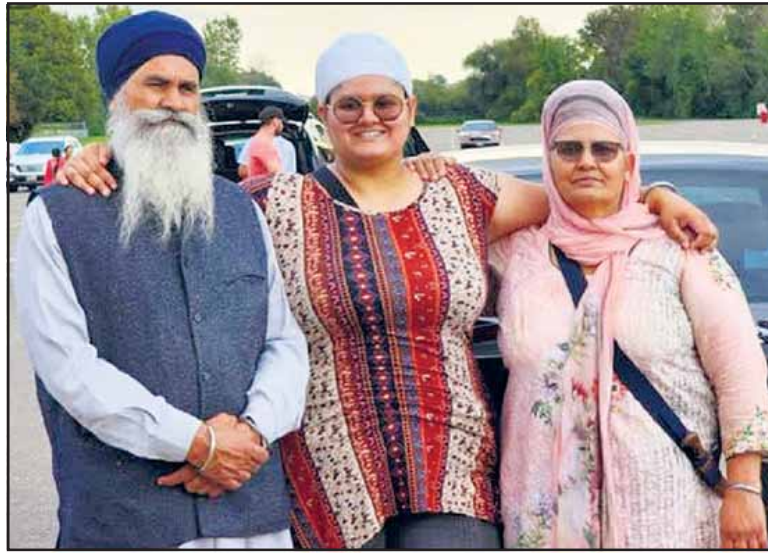
ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੋਂ ਵੇਚ ਸਾਰੇ ਵਟਸਐਪ ਸੁਨੇਹੇ ਨਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੋਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਫੌਰੀ ਪਾਲਣਾ ਸਬੰਧੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ

ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਨੇਹੇ 16 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਆਦਰਸ਼ ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਸੁਨੇਹੇ 'ਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨੋਟਵਰਕ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕਾਰਨ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਸੁਨੇਹੇ

ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਣ। ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸੁਨੇਹਿਆਂ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਉਣ ਦਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਕੈਨੇਡਾ: ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਜੋੜੇ ਦੇ ਕਤਲ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਖਾਲੀ

ਵੈਨਕੂਵਰ: ਚਾਰ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਰੈਂਚਟਨ ਤੋਂ ਕੈਲੇਡਨ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਮੇਅ ਫੀਲਡ ਰੋਡ ਨੇੜਲੇ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਜੋੜੇ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ (57) ਤੇ ਹਰਭਜਨ ਕੌਰ (55) ਅਤੇ 13 ਗੋਲੀਆਂ ਕਾਰਨ ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ ਅਪਾਹਜ ਹੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੀ ਜਸਪਰੀਤ ਕੌਰ (28) ਦੇ ਦੋਸੀ ਅਜੇ ਪੁਲਿਸ ਗ੍ਰਿਫਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਇਸੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਬਰੈਨ ਮੈਕਡੋਰਮੈਂਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਗਲਤ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਮੌਕੇ ਜੋੜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ (30) ਘਰ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੰਬੇ ਸਾਲ 20 ਨਵੰਬਰ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀਆਂ 6 ਹੋਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। 15 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਬਰੈਂਚਟਨ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਜਗਰਾਜ ਸਿੰਘ (29) ਦਾ ਕਤਲ ਇਸੇ ਕਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਗ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁਲਿਸ

ਅਫਸਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਸਬੂਤ ਇਕੱਤਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਜਲਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏਗਾ।

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸਹੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ: ਜੇਮਜ਼ ਮੈਕਗਵਰਨ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਮੈਂਬਰ ਜੇਮਜ਼ ਮੈਕਗਵਰਨ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਸਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ 'ਵੱਖ' ਹਨ।

ਕਾਂਗਰਸ ਮੈਂਬਰ ਜੇਮਜ਼ ਮੈਕਗਵਰਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਗਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਿਸ਼ਾ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ 19 ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਾਂ, ਜੋ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ

ਕੌੜਾ ਸੱਚ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਲਈ ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਕ ਅਸਲ ਖਤਰਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਘਾਣ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਤਣਾਅ ਖਤਰਨਾਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੱਲ ਵਧ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਜਵਲ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

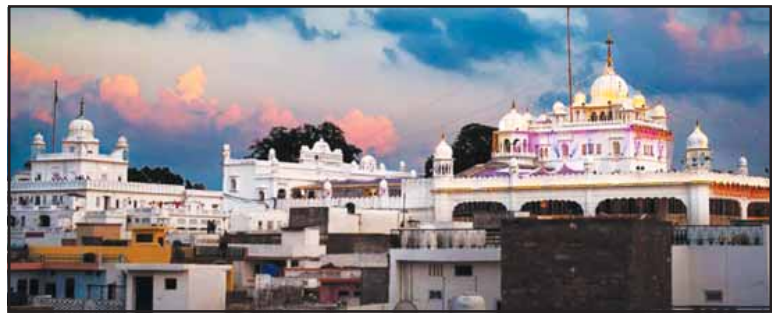
ਮੈਕਗਵਰਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨੀਪੁਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗੇ ਮਹਿਜ ਇਕ ਉਦਾਹਰਨ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਅਤੇ ਅਤਿਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਸਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੀਤੀਆਂ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਧੀਆਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਤੋਂ 'ਵੱਖ' ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਲਾਹ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਮੰਦਭਾਗੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਪੈਪਸੀਕੋ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਸੀ.ਈ.ਓ. ਇੰਦਰਾ ਨੂਈ (68) ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਨੂਈ ਨੇ 10 ਮਿੰਟ ਦਾ ਵੀਡੀਓ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਵੀਡੀਓ ਨੂੰ ਨਿਊ ਯਾਰਕ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲੈਟ ਜਨਰਲ ਵੱਲੋਂ 'ਐਕਸ' 'ਤੇ ਪੋਸਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨੂਈ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਚੋਣ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਕਰਨ।

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਬਾਹਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ

ਬੰਗਾ: ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਬਾਹਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਦਬਦਬਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦਵਾਰ ਪੈਰਾਸੂਟ ਰਾਹੀਂ ਉਤਾਰੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 2009 'ਚ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ (ਕਾਂਗਰਸ), 2014 ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ (ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ), 2019 'ਚ ਮਨੀਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ (ਕਾਂਗਰਸ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕਾਬਲੋਗੋਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਾਹਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਇੱਥੇ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਗਏ।

ਨਾਲ ਦੂਰ ਤੱਕ ਦਾ ਵੀ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਚੋਣ ਜਿੱਤੇ ਮਨੀਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਸਨ। 2014 ਵਿਚ ਚੋਣ ਜਿੱਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਦਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਪਟਿਆਲਾ ਸੀ। ਇਥੋਂ 2009 'ਚ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਵੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਹੀ ਆਏ ਸਨ। 2009 'ਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ

ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਜਲੰਧਰ 'ਚ ਸਰਗਰਮ ਸਨ। ਇਥੋਂ 2014 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੌਮੀ ਆਗੂ ਬੀਬੀ ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ 2024 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਵੀ ਇਹੀ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇੱਥੇ ਦੂਜੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਤਾਰੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਸਰਹੱਦ ਨੇੜੇ ਉੱਚੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸਰਹੱਦ ਪਾਰੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਅਤੇ ਘੁਸਪੈਠ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ-ਕਮ-ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਘਨਸ਼ਿਆਮ ਬੋਰੀ ਨੇ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ ਨੇੜੇ ਉੱਚੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਨੇ ਸਰਹੱਦੀ ਪੱਟੀ ਨੇੜੇ ਉੱਚੀ ਉਸਾਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉੱਚੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਉਣ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਦੇ 73 ਬਟਾਲੀਅਨ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਚੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਤਸਕਰਾਂ ਨੂੰ ਲੁਕਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਹਰਕਤਾਂ ਅੰਜਾਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਰਤ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਉਪਾਅ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਰਤ ਬਾਅਦ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 44 ਅਧੀਨ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਰਹੱਦ ਅਤੇ ਸਰਹੱਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਉੱਚੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮਨਾਹੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਸਰਹੱਦੀ ਵਾਤ ਲਾਈਨ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ 1 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉੱਚੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉੱਚੀ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਕਮ 30 ਜੂਨ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗਾ।

ਕੈਨੇਡਾ ਨੇ ਹੁਣ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟਾਈ

ਵੈਨਕੂਵਰ: ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਕੱਚੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਵੱਡੀ ਕਟੌਤੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਇੱਥੇ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ 25 ਲੱਖ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ (ਟੀ.ਆਰ) ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਘਟਾ ਕੇ 20 ਲੱਖ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ।

ਆਵਾਸ ਮੰਤਰੀ ਮਾਈਕ ਮਿਲਰ ਨੇ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਫੈਸਲੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਆਵਾਸ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਚੋਰ ਮੋਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਬੇਈਮਾਨ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਕਾਲੇ ਧੰਦੇ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਸਖਤ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਸਵਾ 6 ਫੀਸਦ ਕੱਚੇ ਕਾਮੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਘਟਾ

ਕੇ ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ 5 ਫੀਸਦ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ 30 ਫੀਸਦ ਕੱਚੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਾਮੇ ਸੌਦਣ ਦੀ ਛੋਟ ਹੁਣ 20 ਫੀਸਦ ਹੋਵੇਗੀ। ਆਵਾਸ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਨੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੰਤਰੀ ਰੈਂਡੀ ਬੋਇਸਨੋਲਟ ਨੇ ਇਸ 10 ਫੀਸਦ ਦੇ ਤੌਤ ਦਾ ਬਦਲ ਸੁਝਾਉਂਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰੇ ਹੁਣ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਪਨਾਹ ਮੰਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਰੱਖ ਸਕਣਗੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਨਾਹੀਆਂ ਲਈ ਕੰਮ ਦਾ ਉਹ ਤਜਰਬਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਿਲਰ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੱਚੇ

ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਨਿਰਭਰਤਾ 'ਚੋਂ ਉਭਾਰਨ ਲਈ ਫੈਸਲਾ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗਾ।

ਕਾਰਜਕੁਸ਼ਲ ਤੇ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਬਣਾਉਣਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਖਤ ਫੈਸਲੇ ਲਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਉਹ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਸਮਝਣਗੇ ਤੇ ਆਵਾਸ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਾਰਜ ਕੁਸ਼ਲ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਉੱਤੇ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀ ਮਈ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤੇ ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਗਿਣਤੀ ਘਟਾ ਲਈ ਜਾਏਗੀ। ਇਹ

ਸੰਗਰੂਰ: ਮੀਤ ਹੇਅਰ ਤੇ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਮਾਨ ਨੇ ਸਰਗਰਮੀ ਵਧਾਈ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਬਾਹਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਦਬਦਬਾ

ਬੰਗਾ: ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਬਾਹਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਦਬਦਬਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦਵਾਰ ਪੈਰਾਸੂਟ ਰਾਹੀਂ ਉਤਾਰੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 2009 'ਚ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ (ਕਾਂਗਰਸ), 2014 ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ (ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ), 2019 'ਚ ਮਨੀਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ (ਕਾਂਗਰਸ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕਾਬਲੋਗੋਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਾਹਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਇੱਥੇ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਗਏ।

ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਜਨਮ, ਪੜ੍ਹਾਈ, ਰਿਹਾਇਸ਼ ਆਦਿ ਪੱਖੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲੋਕ ਸਭਾ

ਹਲਕੇ ਨਾਲ ਦੂਰ ਤੱਕ ਦਾ ਵੀ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਚੋਣ ਜਿੱਤੇ

ਮਨੀਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਸਨ। 2014 ਵਿਚ ਚੋਣ ਜਿੱਤੇ

ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ: ਹੋਰਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੂਡ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ '13-0' ਕਰਨਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਮੋੜਾ ਦੇਣਾ 'ਆਪ' ਲਈ ਔਖਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਅਤੀਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇਖਿਆਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਫ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਅਗਾਊਂ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦੀ। ਤੱਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਲ 2019 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਸੂਬੇ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਅੱਠ ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ।

ਦੂਸਰਾ ਪਾਸਾ ਦੇਖੀਏ ਕਿ ਜਦੋਂ 2004 ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਰਾਜ ਭਾਗ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਆਏ ਤਾਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਦੋ ਸੀਟਾਂ ਹਾਸਲ ਹੋਈਆਂ। ਇਵੇਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੀ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸਾਲ 2014 ਵਿਚ ਚਾਰ ਸੀਟਾਂ ਅਤੇ ਸਾਲ 2009 ਵਿਚ ਵੀ ਚਾਰ ਸੀਟਾਂ ਹੀ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ। 2019 ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹਕੂਮਤ ਸਮੇਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੀਟਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੋਟਰ ਨੇ ਕਦੇ

ਵੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਪੱਕੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਰਾਜਸੀ ਰੁਝਾਨ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਸਾਲ 1996 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਦੋ ਦਫਾ ਸਾਲ 1999 ਅਤੇ ਸਾਲ 2009 ਵਿਚ ਅੱਠ ਅੱਠ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਿਆਂ

ਸਾਲ 1996 ਅਤੇ ਸਾਲ 1998 ਵਿਚ ਅੱਠ-ਅੱਠ ਸੀਟਾਂ ਅਤੇ ਮੁੜ ਸਾਲ 2004 ਵਿਚ ਵੀ ਅੱਠ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਗਾਂਹ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਸਾਲ 1996 ਤੋਂ ਵਰ੍ਹਾ 2019 ਤੱਕ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਚੋਣਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤ ਚੋਣਾਂ 'ਚੋਂ ਅਕਾਲੀ

ਦਲ ਨੇ ਚਾਰ ਵਾਰ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਜਦਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੱਠ ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। 'ਆਪ' ਨੂੰ 2014 ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਚਾਰ ਸੀਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜਦਕਿ ਸਾਲ 2019 ਵਿਚ ਇਕੱਲੀ ਸੰਗਰੂਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟ ਤੋਂ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਲ 1998 ਅਤੇ ਸਾਲ 2004 ਵਿਚ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਹੋਈ ਜਦਕਿ ਸਾਲ 1999 ਅਤੇ ਸਾਲ 2009 ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਸੀਟ 'ਤੇ ਹੀ ਸਬਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਪਿਛਲੀ 2019 ਅਤੇ ਸਾਲ 2014 ਵਾਲੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਦੋ ਦੋ ਸੀਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਨ ਮਗਰੋਂ ਸਾਲ 1991 ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 12 ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 1980 ਵਿਚ ਮੁੜ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਉਭਾਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਵੀ 12 ਸੀਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ

ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸਾਲ 1957 ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਵੇਲੇ ਕੁੱਲ 22 ਸੀਟਾਂ 'ਚੋਂ 21 ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੀਟ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਈ ਸੀ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਾਲ 1952 ਵਿਚ ਕੁੱਲ 16 ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਸਨ।

ਬਰਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਤਿੰਨ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਠੀਕ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਸਾਲ 1989 ਅਤੇ ਸਾਲ 1991 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਬਸਪਾ ਨੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਸੀਟ ਜਿੱਤੀ ਜਦਕਿ ਸਾਲ 1996 ਵਿਚ ਬਸਪਾ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਮਾਨ) ਨੇ ਸਾਲ 1989 ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਛੇ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਸਾਲ 1999 ਵਿਚ ਇਕ ਸੀਟ ਜਿੱਤੀ ਸੀ। ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਸੰਗਰੂਰ ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਵੀ ਜਿੱਤੀ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦ ਉਮੀਦਵਾਰ ਸਾਲ 1952 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਿਰਫ ਦੋ ਵਾਰ ਹੀ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਿੱਤੇ ਹਨ। ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇਕ ਉਮੀਦਵਾਰ 1977 ਵਿਚ ਜੇਤੂ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ 'ਤੇ ਟਿਕੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ

ਬਠਿੰਡਾ: ਪਾਰਲੀਮੈਨੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਭਖੇ ਦੌਰ 'ਚ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਹਲਕੇ ਬਠਿੰਡਾ 'ਤੇ ਟਿਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖੁੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਐਲਾਨ ਕੇ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਆਫ਼ਿਆਂ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਗਰਮ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵਡਿੰਗ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਵਡਿੰਗ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ

ਹਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੀਡੀਆ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਹ ਗੋਲਮੋਲ ਜਵਾਬ ਦੇ ਕੇ ਪਿੱਛਾ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ 'ਚ ਬਠਿੰਡਾ, ਮਾਨਸਾ ਅਤੇ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਬੀਬਾ ਵਡਿੰਗ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕਦਮ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਵੱਡੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਅੱਗੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਰੀ ਤਾਂ ਯਕੀਨਨ ਰਾਜਾ ਵਡਿੰਗ ਵੀ ਇੱਥੋਂ ਚੋਣ ਲੜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੂਜਾ ਨੰਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚੋਂ 'ਘਰ ਵਾਪਸੀ' ਕਰਨ ਵਾਲੇ

ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਜੀਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਟਿਕਟ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ

ਆਸਵੰਦ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਯਤਨ ਬਾਦਲ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਸ਼ਰੀਕੇ 'ਚੋਂ ਮਹੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ ਬਾਦਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਫ਼ਤਿਹ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਜੁਟਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਨੇਪਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਉੱਘੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਸਰੂਪ ਚੰਦ ਸਿੰਗਲਾ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪਿੜ 'ਚ ਉੱਤਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸਿੰਗਲਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਟਿਕਟ 'ਤੇ ਬਠਿੰਡਾ (ਸ਼ਹਿਰੀ) ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਤੇ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। 2022 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਹਾਰਨ

ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਾਦਲਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਮਦਦ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਸਿੰਗਲਾ ਹੁਣ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਾਜਪਾ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ 'ਚੋਂ ਹੀ ਭਾਜਪਾ 'ਚ ਗਏ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਤੇ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰ ਰਹੇ ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਕੋਈ ਦਾ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰੀ 'ਚ ਨੰਬਰ ਲੱਗਣ ਬਾਰੇ ਕਿਆਸਾਈਆਂ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਨਕੋਈ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਇਸ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਸੇ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਅਜ਼ਮਾਉਣਗੇ। ਸਮਾਂ ਆਉਣ 'ਤੇ ਹੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਅਸਲੀ ਸਥਿਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗੀ।

'ਆਪ' ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਫੁੱਟ ਪਾਉ ਤਾਕਤਾਂ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਚੌਕਸ ਕਰਦਿਆਂ 'ਆਪ' ਸੁਪਰੀਮੋ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉਤੇ ਡਟ ਕੇ ਖੜਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਮਗਰੋਂ ਸੱਦੀ ਗਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਔਖ ਦੀ ਇਸ ਘੜੀ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਵਿਧਾਇਕ ਇਕਜੁੱਟ ਰਹਿਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਫੁੱਟ ਪਾਉ ਤਾਕਤਾਂ' ਦੇ ਲਾਲਚਾਂ ਅਤੇ ਧਮਕੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਿਹਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ 'ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ' ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਚੋਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਗਲਿਆਰਿਆਂ 'ਚ ਇਹ ਅਫ਼ਵਾਹ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਮਗਰੋਂ ਭਾਜਪਾ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ

ਵੀ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਗਲਤ ਮਨਸੂਬੇ ਘੜਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਵਹਿਮ ਕੱਢਣਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਮਗਰੋਂ ਉਹ 'ਆਪ' ਨੂੰ ਬਿਖ਼ਰ ਦੇਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਇਕ ਸੁਨੇਹਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨਾਲ ਡਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਧੜੇਬੰਦੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਵਿਧਾਇਕ ਇੱਕੋ ਧਾਗੇ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਏ। ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਵਿਧਾਇਕ ਪੁੱਜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ

ਦੌਰਾਨ ਕਰੀਬ ਇਕ ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਚੱਲੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚੋਂ ਕੁੰਵਰ ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਡਾਕਟਰ

ਵਿਜੈ ਸਿੰਗਲਾ ਅਤੇ ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਠਾਨਮਾਜਰਾ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ

ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਡਾ. ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਚੌਬੇਵਾਲ, ਜੋ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਹਨ, ਵੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਬੁੱਧ ਰਾਮ, ਸਪੀਕਰ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਵਾਂ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਜੈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰੋੜੀ ਵੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਿਆਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਅਹਿਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਮਗਰੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਹੀ 'ਆਪ' ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਚਿਹਰਾ ਹਨ। 'ਇੰਡੀਆ ਬਲਾਕ' ਵੱਲੋਂ 31 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਮਲੀਲਾ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ 'ਚ ਰੋਸ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਵੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ।

ਬਠਿੰਡਾ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ

ਬਠਿੰਡਾ: ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸਾਨ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਭਾਜਪਾ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਾਲੀਆਂ ਝੰਡੀਆਂ ਨਾਲ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਸੈਂਕੜੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ 'ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਨਹੀਂ ਵਤਨ ਦਿਆਂਗੇ।'

ਪਾਰਲੀਮੈਨੀ ਚੋਣਾਂ ਸਬੰਧੀ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਇਥੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਰੱਖੀ ਸੀ।

ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖਤ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨੀ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਸਾਨ ਵਿਰੋਧ ਲਈ ਟਰੈਕਟਰਾਂ-

ਟਰਾਲੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਕਿਸਾਨਾਂ

ਵੱਲੋਂ ਅਚਾਨਕ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਇਸ ਰੁਖ਼ ਨਾਲ

ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ-ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪੈ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਖੋੜੀ ਦੇਰ 'ਚ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਨਫ਼ਰੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਉਗਰਾਹਾਂ) ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ (ਡਕੌਂਦਾ) ਦੇ ਆਗੂ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੰਨੀ, ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਆਗੂ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਆਗੂ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਪੂਰਲੀ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 14 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਹੋਈ ਮਹਾਪੰਚਾਇਤ ਦੌਰਾਨ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਠਿੰਡਾ 'ਚ ਵਿਰੋਧ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਆਉਂਦੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਹਰ ਪਾਸੇ

ਵਿਰੋਧ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਵਾਲਾ ਮਾਰੋਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਕਿਰਤੀ ਜਮਾਤ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨੀਤੀਆਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਹੱਕ ਮੰਗਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਜਬਰ ਢਾਹੁਣ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕ 'ਤੇ ਡਾਕੇ ਮਾਰਨਾ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਰਜੀਹੀ ਏਜੰਡਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾ ਸਾਲ ਚੱਲੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਮੰਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਿਸਾਨੀ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਕੇ ਵੱਡੀ ਵਾਅਦਾਖ਼ਿਲਾਫ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: 'ਆਪ' ਸੁਪਰੀਮੋ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮਗਰੋਂ ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਘੁਸਰ ਮੁਸਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। 'ਆਪ' ਵਿਚ ਆਏ ਨਵੇਂ ਸੰਕਟ ਦਾ ਅਸਰ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਪੈਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ। ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹੌਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਵਣ ਲਵੇਗਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਚੇ ਜ਼ੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਹਨ।

ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੋ ਸਾਲ 2022 ਵਿਚ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਬਣੀ, ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਈਡੀ ਦੇ ਡਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਸਾਰੇ ਅਫਸਰਾਂ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਘਬਰਾਹਟ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਵਫ਼ਦ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ

ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਹੀ ਬਣੀ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਦੋ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗੀ ਸੀ ਪਰ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਵੰਬਰ 2023 ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਬਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਦੋ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਈਡੀ

ਨੇ ਰੇਡ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਦਲ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਵਾਂਗੂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਾਲ ਕਰੇ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਸਾਂਝੇ ਹਨ। ਹਰਸਿਮਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਖੌਤੀ ਕੱਟੜ ਇਮਾਨਦਾਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ

ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਪੰਦੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ 'ਆਪ' ਦੀ ਸ਼ਹਿ: ਜਾਖੜ

ਦਿੱਲੀ: ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ ਜਾਖੜ ਨੇ ਪਿੰਡ ਗੁੱਜਰਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਮਰੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਮਦਰਦੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਾਖੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਪੰਦਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਤਿਆਰ: ਚੀਮਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਹਰਪਾਲ ਚੀਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਚੰਗੀ ਨੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਬਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ 4,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਫੀਆ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਝੁਕੇਗੀ।

ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਕੀਤੀ ਲੁੱਟ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਹੋਵੇ: ਸੁਖਪਾਲ ਖਹਿਰਾ

ਸੰਗਰੂਰ: ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ 25-25 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਸਰਕਾਰੀ ਮਨਜ਼ੂਰਸੁਦਾ ਠੇਕਿਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦੀ ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਰੋੜਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਪੱਲਾ ਝਾੜ ਰਹੀ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਮੰਗੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਦੇ ਕੌਮੀ ਕਨਵੀਨਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਸੇਕ ਪੰਜਾਬ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸੈਕਟਰ-17 ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਮ ਇਕ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਸੌਂਪਿਆ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾਈਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਵੀ ਈਡੀ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ 'ਚ ਕੋਈ ਘਪਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ: ਕੰਗ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: 'ਆਪ' ਆਗੂ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਅਤੇ 'ਆਪ' ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। 'ਆਪ' ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਜਿਸ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਮਾਲੀਆ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ 6,100 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 10,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਦਿੱਲੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਘਪਲਾ ਹੋਇਆ: ਸੁਖਬੀਰ

ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਦਲ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਘੁਟਾਲਾ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪੈਸਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਭਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਚੋਣ ਸਮਝੌਤੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਮੁੱਦੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦੌਰਾਨ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ 'ਆਪ' ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਲਾਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬੰਦ ਗੈਂਗਸਟਰ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਡਰ ਤੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਫੀਆ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸਿਆਸੀ ਰੰਗ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਅਤੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ 19 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਮੌਤਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਈ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਸਣੇ ਹੋਰਨਾਂ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ 19 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਚੁੱਪ ਵੱਟੀ ਬੈਠੀ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਲਗਾਤਾਰ 'ਆਪ' ਨੂੰ ਘੇਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ

ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਿਆਸੀ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਾਮੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਰਣਨੀਤੀ ਉਲੀਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ

ਵੱਲੋਂ ਉਕਤ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਸਖ਼ਤ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਧਰ, ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਪੂਰੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਤੋਂ ਫੌਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗ ਲਈ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੇ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਤੱਕ ਲਗਭਗ 21 ਮੌਤਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂਕਿ ਇੰਨੇ ਹੀ ਲੋਕ ਸੰਗਰੂਰ ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰੇ ਇਲਾਜ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਬਲਾਕ ਦੇ ਪਿੰਡ ਗੁੱਜਰਾਂ ਅਤੇ ਸੁਨਾਮ ਦੇ ਟਿੱਬੀ ਰਵੀਦਾਸਪੁਰਾ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ

ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਵਾਵਾਂਗੇ: ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ

ਦਿੱਲੀ: ਪਿੰਡ ਗੁੱਜਰਾਂ ਤੇ ਢੰਡੌਲੀ ਖੁਰਦ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਕਾਰਨ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਕਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣ ਲਈ ਪਿੰਡ ਗੁੱਜਰਾਂ ਪੁੱਜੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਦਿਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪਿੰਡ ਢੰਡੌਲੀ ਖੁਰਦ ਦੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਪਿੰਡ ਗੁੱਜਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ।

ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨੈਟਵਰਕ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼

ਸੰਗਰੂਰ: ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਹੁਣ ਤੱਕ 21 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਪੂਰੇ ਨੈਟਵਰਕ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਪੈਟੀਆਂ ਟਿੱਬੀ ਰਵੀਦਾਸਪੁਰਾ ਸੁਨਾਮ ਵਿਚ ਵੇਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦੋ ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਸਣੇ 10 ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ 17 ਪੈਟੀਆਂ ਪਿੰਡ ਗੁੱਜਰਾਂ, ਢੰਡੌਲੀ ਅਤੇ ਟਿੱਬੀ ਰਵੀਦਾਸਪੁਰਾ ਸੁਨਾਮ ਵਿਚ ਵੇਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ।

ਵਿਚ ਚਾਰ ਮੈਂਬਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ. ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ, 30 ਮਾਰਚ, 2024

ਸਿਆਸੀ ਗੈਰ-ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਗੈਰ-ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਸਲੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਭਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਹਾਦਸਾ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ। ਉੱਝ, ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਮਾੜਾ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਵਾਲਾ ਪੱਖ ਇਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੋਟਾਂ ਬਟੋਰਨ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਹੀ ਹੈ। ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਅਫਸੋਸ ਕਰਨ ਵੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਪਿੰਡੇ ਜਿਹੇ ਤਰਨਤਾਰਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਬਟਾਲਾ 'ਚ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 110 ਤੋਂ ਪਾਰ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰੋਸ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉੱਠੀ ਸੀ। ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਨਾ-ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਖਿਚਾਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਫਰਵਰੀ 2023 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਧਿਰਾਂ ਜਾਣਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਗੰਭੀਰ ਸੰਕਟ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਤਰੱਦਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਵਾਰ-ਵਾਰ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਤ੍ਰਾਸਦੀਆਂ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੇ ਰਾਹ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਤਸਕਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੀਤੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਾਇਮ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਨਕਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖ਼ਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇ; ਦੂਜੇ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੜੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉੱਝ, ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਐਨ ਉਲਟ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰਸੂਖਵਾਨ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਰਸੂਖ ਕਾਰਨ ਸਾਫ਼ ਬਚ ਨਿੱਕਲਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵੱਲ ਤੋਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਧੇਰੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਹਾਦਸਿਆਂ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵੀ ਫੈਲਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਜ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜਿਆ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਫਲਸਤੀਨ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਡੱਕਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸਲਾਮਤੀ ਕੌਂਸਲ ਵਿਚ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਖਿਲਾਫ ਕਈ ਮਤੇ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵੀਟੋ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਾਸ ਹੋਣੇ ਮਤਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਹੁਣ ਤਾਜ਼ਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ ਰਮਜ਼ਾਨ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿਚ ਤੁਰੰਤ ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਕਰਨ, ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਰਿਹਾਈ ਅਤੇ ਜੰਗ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਬਿਪਤਾ ਮਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵਸੀਹ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਤੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ 14 ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ। ਅਮਰੀਕਾ ਵੋਟਾਂ ਵੇਲੇ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵੀਟੋ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਇਹ ਮਤਾ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਮਰੀਕਾ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਮਦਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਅੰਦਰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਦਖ਼ਲ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਈ ਤੌਰਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਪਰ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵਲੋਂ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਘਾਣ ਬਾਰੇ ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ ਚੁੱਪ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਸ਼ਰੇਆਮ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਅਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਤੱਕ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਹਤ ਕੈਂਪ ਉੱਤੇ ਵੀ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਫੌਜ ਹਮਲੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਮਦਦ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਮੌੜਾ ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਾਜ਼ਾ ਮਤੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮਤਭੇਦ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਹਮਲਿਆਂ ਕਾਰਨ ਫਲਸਤੀਨੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਭਾਰੀ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਉਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੋ ਨਾ-ਖੁਸ਼ੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਅਮਨ-ਅਮਾਨ ਕਾਇਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ 32 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਲਸਤੀਨੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਹਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਫਲਸਤੀਨੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਤੋਟ ਕਾਰਨ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸਟੈਂਡ ਤੋਂ ਪਿਛਾ ਹਟਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਮਾਸ ਨੇ ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਅਤੇ ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਾਲਸਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸਲਾਮਤੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਤੇ ਨਾਲ ਹਮਾਸ ਨੂੰ ਬਲ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਹੁਣ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਅਲੱਗ-ਬਲੱਗ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਅਮਰੀਕਾ ਵੀ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਇਸ ਦਾ ਬਚਾਓ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।

ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਦਿਤੂਬਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਨਾਲ 21 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹੋਈ ਮੌਤ ਨੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ 'ਤੇ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਦ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵੰਗ ਨਾਲ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਕਲੀ ਜਾਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਹੈ ਤਾਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਹੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕਿਹੜਾ 'ਮਾਫੀਆ' ਹੈ ਜੋ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਗੂਹਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ

ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਖੱਤੀ
ਈਮੇਲ: n4navkiran@gmail.com

ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ, ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਅਤੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਅਮਨ ਅਰੋੜਾ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹੀ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵੇਚਣ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਉੱਠਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ।

ਚੋਣਾਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਤੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੈ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. (ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ) ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਚਾਰ ਮੈਂਬਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ (ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ.) ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਮਿਸਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਇ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਣ-ਪੱਟਣ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਉਦਹਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਅਗਸਤ 2020 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਰਨਤਾਰਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਬਟਾਲਾ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ 120 ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਨਾਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਖਿਚਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਫਰਵਰੀ 2023 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਨੂੰ ਘੱਖਿਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਗਰੀਬ ਦਲਿਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ ਜੋ ਦਿਹਾੜੀ ਵਗੈਰਾ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਤਲਬ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ ਲਈ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਫੀਆ ਗਰੀਬ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਮਿਆਰੀ 'ਜ਼ਹਿਰ' ਵੇਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕਿਆਂ ਉੱਪਰ ਵਿਕਣ ਵਾਲੀ ਸਸਤੀ ਤੋਂ ਸਸਤੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਤਲ ਦੀ ਕੀਮਤ 250 ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਹਰਿਆਣਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਹਿੰਗੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੰਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਕਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਜਾਅਲੀ ਮਾਰਕੇ ਲਗਾ ਕੇ ਠੇਕੇ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘੱਟ ਭਾਅ 'ਤੇ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮਾਮਲਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਮਿਆਰੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਲੋਕ ਭਿਆਨਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਕਾਂਗਰਸ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਭਾਜਪਾ ਵਰਗੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਲੀਡਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਜਾਂ ਨਕਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੌਰਾਨ ਬਿਲਕੁਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ 2010 ਦੌਰਾਨ ਦਸੂਹਾ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ 16 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਸੀ; 2012 ਵਿਚ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਨੰਗਲ ਜੌਹਲ ਅਤੇ ਬੱਲੋਵਾਲ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ 18 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ 2020 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਰਨਤਾਰਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਬਟਾਲਾ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ 120 ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾਡਲ ਕਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸੂਬੇ ਗੁਜਰਾਤ ਅੰਦਰ ਜੁਲਾਈ 2022 ਵਿਚ 42 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਨਕਲੀ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਪੀਣ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੋ ਜਿਸ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਫੀਆ ਨੂੰ ਨੱਥ

ਪਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਕਮਾਈ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਕਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਇ ਉਲਟਾ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮੰਦਾ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿੰਡੇ ਜਿਹੇ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਸਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਨਾਲ 39 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਦ ਬਿਹਾਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲ ਉਗਲ ਉੱਠੀ ਤਾਂ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ, 'ਜਿਹੜਾ ਨਕਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਵੇਗਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਮਰੇਗਾ ਹੀ; ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ'। ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 'ਜ਼ਹਿਰ' ਵੇਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਉੱਤੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਡਿਊਟੀ ਸਿੱਧੀ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਉੱਤੇ ਲਗਣ ਵਾਲੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਡਿਊਟੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਟੈਕਸ ਰੈਵੇਨਿਊ ਵਿਚ ਦੂਜਾ ਜਾਂ ਤੀਜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਮੋਟਾ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਔਸਤ ਲਈਏ ਤਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਟੈਕਸ ਆਮਦਨ ਦਾ 7 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਸ਼ਰਾਬ ਉੱਤੇ ਲਗਦੇ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਰਾਬਬੰਦੀ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਗੁਜਰਾਤ, ਬਿਹਾਰ, ਨਾਗਾਲੈਂਡ, ਮਿਜ਼ੋਰਮ, ਲਕਸ਼ਦੀਪ ਛੱਡ ਦੇਖੀਏ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਔਸਤ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੁੱਲ ਟੈਕਸ ਵਿਚ 10 ਤੋਂ 15 ਫੀਸਦ ਬਣੇਗਾ। ਕਈ ਸੂਬੇ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੈਕਸ ਕਮਾਈ ਦਾ 20 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਿੱਸਾ ਸ਼ਰਾਬ 'ਤੇ ਲਗਦੀ ਐਕਸਾਈਜ਼ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਥਿਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਤ ਕਈ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ

ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਫੌੜੀਆਂ 'ਤੇ ਤੁਰਦੀ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ, ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵਧੇ-ਫੁੱਲੇ ਡਰੱਗ ਮਾਫੀਆ ਤੋਂ ਅੱਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੀ ਵਾਂਗਡੋਰ ਸੌਂਪੀ ਸੀ। 'ਆਪ' ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ 'ਬਦਲਾਅ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਸ ਦੀ ਕਿਰਨ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਜਦ ਹੁਣ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਕਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਵੀ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਅੰਨ੍ਹਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ 'ਆਪ' ਮੁਖੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੀਡਰ ਡਿਸਟ੍ਰਾਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲੇ ਹੋਏ ਹਨ; ਭਾਵੇਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੈ ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਰਮਿਆਨ 'ਆਪ' ਦਾ ਸ਼ਰਾਬ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਗੱਠਜੋੜ ਜੱਗ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ। ਜ਼ੀਰਾ ਸ਼ਰਾਬ ਫੈਕਟਰੀ ਖਿਲਾਫ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ 'ਆਪ' ਨੇ ਫੈਕਟਰੀ ਮਾਲਕ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਸ਼ਰੇਆਮ ਸ਼ਰਾਬ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣਾ ਸਿਹਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ

ਵਧਾਉਣ ਨਾਲ ਸਾਂ ਸ਼ਰਾਬ 'ਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਲੋਕ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਬਲਕਿ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਧੇਗਾ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਕ ਦੇ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਪਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਤੱਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਹਨ ਤਦ ਤੱਕ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪੱਕੇ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾਬਬੰਦੀ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ 1920 ਤੋਂ 1933 ਤੱਕ ਸ਼ਰਾਬਬੰਦੀ ਰਹੀ ਪਰ ਸ਼ਰਾਬਬੰਦੀ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਰਾਬ ਤਾਂ ਬੰਦ ਕੀ ਹੋਈ ਸੀ ਬਲਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੋਰੀ-ਫੁੱਪੇ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਬੀਅਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕਈ ਵੱਡੇ ਗੈਂਗ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਏ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਫੀਆ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਸਬੰਧੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਦੀ ਅੱਗੇ ਚੱਲੀ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤ ਬਹੁਤ ਮਕਬੂਲ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਤੌਤ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਉਚਿਆਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵੰਗ ਨਾਲ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਤੌਤ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬਣਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣਾ ਬੰਦ ਕਰੇ। ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਨਾਫਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਸਰਕਾਰ ਖੁਦ ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਕਰੇ। ਨਕਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪੁਲੀਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਫੀਆ ਖਿਲਾਫ ਸਖ਼ਤ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਹੱਥ ਨਾ ਅੱਪੜੇ ਥੁਹ ਕੌੜੀ

ਗੱਠ-ਜੋੜ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਲਾਇਆ 'ਪਤੀ' ਸਾਬਕਾ ਅੜ ਗਿਆ ਅੜੀ ਉੱਤੇ। ਮੰਨੀ ਗਈ ਨਾ ਕੋਈ ਮੰਗ 'ਤੱਕੜੀ' ਦੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਈ ਕਮਲ ਦੀ ਤੜੀ ਉੱਤੇ। 'ਢਕੀ ਰਿੱਝੀ' ਸੀ ਬਾਹਰ ਨਾ ਭਾਫ ਕੱਢੀ ਪਾਲਸ਼ 'ਕੌਰ ਕਮੇਟੀ' ਦੀ ਚੜ੍ਹੀ ਉੱਤੇ। ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਪਿਆ ਘੁਰਦਾ ਐ ਰਿਪੋਰਟ 'ਝੂੰਦਾ ਕਮੇਟੀ' ਦੀ ਖੜ੍ਹੀ ਉੱਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ 'ਅਖਾਣ' ਜੋ ਢੁੱਕਦਾ ਐ ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਸਜਦਾ ਏ। ਹੱਥ ਗਿੱਦੜ ਦਾ 'ਦਾਖਾਂ' ਤੱਕ ਅੱਪੜੇ ਨਾ 'ਥੁਹ ਕੌੜੀ' ਕਹਿ ਘੁਰਨੇ ਵੱਲ ਭੱਜਦਾ ਏ!

ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਤੰਤਰ 'ਚ ਵਧ ਰਹੀ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ

ਮਈ 2014 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਮੁਕਤ ਕਰਨ, 'ਕਾਲਾ ਪਨ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਕੇ ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ 15-15 ਲੱਖ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ', 'ਸਭ ਕਾ ਸਾਥ, ਸਭ ਕਾ ਵਿਕਾਸ' ਆਦਿ ਚੋਣ ਜੁਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਭਰਮਾ ਕੇ ਸੱਤਾ ਉੱਪਰ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਣ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੇ ਮਹਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਰਾਜ ਤੋਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲਨ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਬਦਲ ਨੂੰ ਆਜ਼ਮਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ 'ਚ

ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਉੱਪਰ ਖਰਚ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਸਕੀਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧੇ ਨਗਰ ਤਬਾਦਲੇ ਆਮਦਨੀ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲੀ ਵੰਡ ਕਰਨ 'ਚ ਮੱਦਦਗਾਰ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਐਨ ਵੱਖਰੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਦੰਗਲ ਪੂਰੇ ਜੋਸ਼-ਖਰੋਸ਼ ਨਾਲ ਭਥ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਘਮਸਾਣ ਦੌਰਾਨ ਦੇ ਖਬਰਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਇਹ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਲੋਕਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ ਖੁਸ਼ੀ ਸੂਚਕਅੰਕ (ਵਰਲਡ ਹੈਪੀਨੈੱਸ ਇੰਡੈਕਸ) ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਆਲਮੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸੂਚਕ ਅੰਕ ਵਿਚ 143 ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ 126ਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਖਬਰ 'ਵਰਲਡ ਇਕੁਐਲਿਟੀ ਲੈਬ' ਦੀ ਹੈ। 'ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਮਦਨੀ ਅਤੇ ਦੌਲਤ ਦੀ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ: ਅਰਥਪਤੀ ਰਾਜ ਦਾ ਉੱਭਰਨਾ' ਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਲੇਖਕ ਉੱਘੇ ਆਰਥਿਕ ਮਾਹਰ ਨਿਤਿਨ ਕੁਮਾਰ ਭਾਰਤੀ, ਲੁਕਾਸਚਾਂਸਲ, ਥਾਮਸ ਪਿਕਟੀ ਅਤੇ ਅਨਮੋਲ ਸੋਮਾਂਚੀ ਹਨ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੋਦੀ ਦੇ ਰਾਜ 'ਚ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰਲੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਘ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਨੇ ਜੋ 'ਔਫ਼ੇ ਦਿਨ' ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਿਖਰਲੇ 10% ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਹੀ ਆਏ ਹਨ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ 2047 'ਚ ਵਿਕਸਤ ਭਾਰਤ ਦਾ ਲਾਲੀਪਪ ਫਤਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖਰਲਾ 10% ਹਿੱਸਾ 2022-23 ਵਿਚ ਲੱਗਭੱਗ 3758 ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਔਸਤ ਆਮਦਨੀ ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨੀ ਦਾ 57.7% ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸੀ, ਪਰ ਹੇਠਲੇ 50% ਲੋਕ, ਜੋ ਸਿਰਫ਼ 15% ਹੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਮਾਈ 198 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸੀ।

ਰਿਪੋਰਟ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ 2014-15 ਅਤੇ 2022-23 ਦੇ ਅਰਸੇ ਦਰਮਿਆਨ, ਸਿਖਰਲੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਨਬਰਾਬਰੀ 'ਚ ਵਾਧਾ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੌਲਤ ਦੇ ਕੇਂਦਰਤ ਹੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ 2022-23 'ਚ ਦਰਮਿਆਨੇ 40% ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਆਮਦਨੀ ਸਿਰਫ਼ 165273 ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ (27.3%) ਸੀ, ਜਦਕਿ ਸਿਖਰਲੇ 10% ਲਈ

ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਇਹ 13,52985 ਰੁਪਏ ਸੀ। ਸਿਖਰਲੇ 1% ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਔਸਤ ਆਮਦਨੀ 53,00549 ਰੁਪਏ (22%) ਸੀ। ਹੇਠਲੇ 50% ਦੀ ਔਸਤ ਦੌਲਤ 1,73184 ਰੁਪਏ (6.4%), ਵਿਚਕਾਰਲੇ 40% ਦੀ 9,63560 ਰੁਪਏ (28.6%), ਸਿਖਰਲੇ 10% ਦੀ ਔਸਤ ਦੌਲਤ 87,70132 ਰੁਪਏ (65%) ਅਤੇ ਸਿਖਰਲੇ 1%

ਦਰਮਿਆਨ 2011-12 ਅਤੇ 2017-18 ਦਰਮਿਆਨ ਕਾਫ਼ੀ ਵਧ ਗਈ।

ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਬਾਰੇ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਆਕਸਫਾਮ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਔਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਖ਼ੁਲਾਸੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਆਕਸਫਾਮ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਸਿਖਰਲੇ 10% ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਕੁਲ ਕੌਮੀ ਦੌਲਤ ਦਾ 77% ਹਿੱਸਾ ਹੈ। 2017 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਦੌਲਤ ਦਾ 73% ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ 1% ਦੀਆਂ ਤਿਜੌਰੀਆਂ 'ਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਜਦਕਿ 67 ਕਰੋੜ ਭਾਰਤੀ, ਜੋ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਧੀ ਆਬਾਦੀ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੌਲਤ 'ਚ ਸਿਰਫ਼ 1% ਵਾਧਾ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਆਕਸਫਾਮ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੁਣ 119 ਅਰਬਪਤੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸੰਨ 2000 'ਚ

ਦੀ 5,41,41525 ਰੁਪਏ (40%) ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਰਥਿਕ ਅੰਕੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕੁਆਲਿਟੀ ਬਹੁਤ ਭੈੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਚ ਗਿਰਾਵਟ ਦੇਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਸਹੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਸਲ ਤਸਵੀਰ ਹੋਰ ਵੀ ਬਦਤਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਜਿਹੀ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਕਿਵੇਂ ਬਣੀ? ਰਿਪੋਰਟ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦੋ ਕਾਰਜ-ਕਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮੋਦੀ ਰਾਜ ਨੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਰਮਿਆਨ ਵਧਦੇ ਗੰਢ-ਚਿਤਰਾਵੇ ਤਹਿਤ ਸੱਤਾਵਾਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਜਾਰੇਦਾਰ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ+ਚਰੋਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਘ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੇ ਦੁਵੱਲੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ 'ਚ ਵੱਡੇ ਘੁੱਟਣ 'ਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੰਗੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਰਿਪੋਰਟ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਅੰਕੜੇ ਮੋਦੀ ਦੇ ਰਾਜ-ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਧੀਮੇ ਆਰਥਿਕ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਮਦਨੀ ਦੀ ਵਾਸਤਵਿਕ ਵਾਧਾ ਦਰ 2015 ਤੋਂ 2016 'ਚ 6% ਸੀ ਜੋ 2017 ਤੋਂ 2018 'ਚ 4.7% ਅਤੇ 4.2% ਰਹਿ ਗਈ। ਅਤੇ ਫਿਰ 2019 'ਚ ਨਾਟਕੀ ਰੂਪ 'ਚ 1.6% ਡਿੱਗ ਗਈ। ਇਹ ਸਭ ਕੇਵਿਫ-19 ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੀ ਲਪੇਟ 'ਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ 2020 'ਚ ਆਮਦਨੀ 'ਚ 9% ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਸੀ। ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਦਰ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ (15-29 ਸਾਲ ਉਮਰ)

ਮਹਿਜ਼ 9 ਸੀ ਜੋ 2017 'ਚ ਵਧ ਕੇ 101 ਹੋ ਗਈ। ਇਕ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਅਰਥਪਤੀਆਂ ਦੀ ਦੌਲਤ 'ਚ ਲੱਗਭੱਗ 10 ਗੁਣਾਂ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਮਾਲੀ ਸਾਲ 2018-19 ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਦੌਲਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੂਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬਜਟ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਜੋ 24422 ਅਰਬ ਰੁਪਏ ਸੀ। 2018 ਅਤੇ 2022 ਦਰਮਿਆਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 70 ਨਵੇਂ ਕਰੋੜਪਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ। ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਆਲਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਸਾਲ 6.3 ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਸਿਹਤ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਕਾਰਨ ਗਰੀਬੀ 'ਚ ਪੱਕੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ - ਭਾਵ ਹਰ ਸਕਿੰਟ 'ਚ ਦੋ ਭਾਰਤੀ। ਆਰਥਿਕ ਮਾਹਰਾਂ ਨੇ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾਕੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਜਰਤ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਪੇਂਡੂ ਗਰੀਬ ਨੇ ਕਿਸੇ ਮੋਹਰੀ ਕੱਪੜਾ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਨਖ਼ਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿੰਨਾ ਕਮਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ 941 ਸਾਲ ਲੱਗਣਗੇ!

ਇਹ ਪਾਸੇ ਨਰੋਈ ਖ਼ੁਰਾਕ, ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ, ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਸਮੇਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਗਰੀਬੀ, ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਝੱਲ ਰਹੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਇਹ ਦਰਦਨਾਕ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਜੂਨ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਡੰਗ ਟਪਾਉਣ ਲਈ ਇਹ 80 ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਆਟਾ-ਦਾਲ ਸਕੀਮ ਉੱਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਭਰ ਹਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਮੀਰਾਂ ਦੀ ਅੱਧਾਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਘ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੇ

ਚਰੋਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਮੁਕੇਸ਼ ਅੰਬਾਨੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਨੰਤ ਅੰਬਾਨੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਰਸਮ ਉੱਪਰ ਕੀਤਾ ਅਸ਼ਲੀਲ ਦਿਖਾਵਾ ਇਸ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਗਤ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਹਸਤੀ ਅਤੇ ਰਾਧਿਕਾ ਮਰਚੈਂਟ ਨਾਲ ਅਨੰਤ ਦਾ ਵਿਆਹ ਅਜੇ ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਫ਼ਤੇ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਰਸਮ ਉੱਪਰ ਅੰਦਾਜ਼ਨ 1259 ਕਰੋੜ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਰੋੜ੍ਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਾਰਕ ਜ਼ੁਕਰਬਰਗ, ਇਵਾਂਕਾ ਟਰੰਪ, ਬਿਲ ਗੇਟਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਲੀਵੁੱਡ ਦੀਆਂ ਏ-ਸੂਚੀ ਵਾਲੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਸਮੇਤ 1200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਹੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। 74 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਫੀਸ ਤਾਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਆਲਮੀ ਗਾਇਕਾ ਰਿਹਾਨਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਬਸ ਅੰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਲੰਗੋਟੀਆ ਯਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਚੋਣਾਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਾਰਪੋਰੇਟ-ਸੰਘ ਸਾਂਝ ਜਨਤਕ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੁਕੇਸ਼ ਅੰਬਾਨੀ, ਜੋ ਇਸ ਵਕਤ ਦੁਨੀਆ ਦਾ 10ਵਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਸ਼ਖ਼ਸ ਹੈ, ਨੇ 2018 'ਚ ਆਪਣੀ ਧੀ ਈਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਆਹ ਉੱਪਰ 800 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗਾ ਵਿਆਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ 27 ਮੰਜ਼ਲੇ ਅੰਟੀਲਾ ਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹੀ ਮਹਿਲ (ਜਿਸ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਹੈਲੀਪੈਡ, ਨੌ ਐਲੀਵੇਟਰ, 168 ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਗਰਾਜ਼, ਨਕਲੀ ਸਨੌਅ ਰੂਮ ਵਰਗੀਆਂ ਤਮਾਮ ਸਾਹੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਨ) ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੀ-ਵੈਡਿੰਗ ਉੱਪਰ ਹੀ ਸਾਢੇ ਬਾਰਾਂ ਸੌ ਕਰੋੜ ਖਰਚ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋਕ ਬਣਕੇ ਚਿੰਬੜੇ ਅਤੇ ਦਹਿ-ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਬੇਕਿਰਕੀ ਨਾਲ ਨਿਚੋੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਐਨੀ ਕੁ ਰਕਮ ਕੀ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਜੋੜੇ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਅਤਿਅੰਤ ਮਹਿੰਗੀਆਂ 'ਰਿਚਰਡ ਮਿਲ ਘੜੀਆਂ' (ਇਕ ਘੜੀ ਦਾ ਮੁੱਲ 10 ਲੱਖ ਡਾਲਰ) ਦੇਖਕੇ ਜ਼ੁਕਰਬਰਗ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ 'ਪਰਉਪਕਾਰੀ' ਪਤਨੀ ਪ੍ਰਿਸਿਲਾ ਚਾਨ ਦਾ ਮਨ ਵੀ ਡੋਲ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸੱਚੀ ਮੁੱਚੀ ਅਦਭੁੱਤ ਹਨ! ਜ਼ੁਕਰਬਰਗ ਬੋਲਿਆ, "ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤੈ, ਮੈਂ ਦਰਅਸਲ ਕਦੇ ਘੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ, 'ਘੜੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ'।"

ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ 'ਲੋਕਤੰਤਰ' ਕਿਹੜਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੁੱਠੀ 'ਚ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਇਹ ਸਚਾਈ ਸਮਝ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤੱਕ ਵਸੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿੰਬੜੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਜੋਕ ਨੂੰ ਤੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਨਬਰਾਬਰੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਧਦੀ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੁਪਰੇਗੀ, ਸਰਕਾਰ ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਬਣੇ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੱਚੀ ਕਾਇਆਪਲਟੀ ਲੋਕ ਅੰਦੋਲਨ ਰਾਹੀਂ ਉਸਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਬਦਲ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਜੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ
ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਚਾਕਰੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਜੁੜਵੇਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪੁੰਜੈਕਟ ਨੂੰ ਬਖ਼ੂਬੀ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਕਦਰ 'ਸੋਸ਼ਲ ਇੰਜੀਨਅਰਿੰਗ' ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਵਸੋਂ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲੋਂ 'ਹਿੰਦੂ ਗੌਰਵ', ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ, 'ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਰਕਾਰ', 'ਮਜ਼ਬੂਤ ਲੀਡਰ' ਆਦਿ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਧਰਮਤੰਤਰੀ ਸਬਜ਼ਬਾਗ਼ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੁੰਬਦੇ ਹਨ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਗਰੋੜਹੀਣ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਕਦਰ ਦੀ ਵਾਲੀਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕੱਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਚੁਣਾਵੀ ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੱਚਾ ਬਦਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਇਸ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਤੋਂ ਸਿਵਾਇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਸੰਘ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚੁਣਾਵੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਸੰਘ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰਕੂ ਪਾਲਾਬੰਦੀ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਤਾਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਵੱਲੋਂ 1990ਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਅਪਣਾਏ 'ਨਵਉਦਾਰਵਾਦੀ' ਆਰਥਿਕ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਸਿਖਰਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਵਿਕਾਸ' ਦਾ ਬੇਹੱਦ ਉੱਘੜਵਾਂ ਰੂਪ ਆਰਥਿਕ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ 'ਚ ਬੇਤਰਾਸ਼ਾ ਵਾਧਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਇਕ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਖਰਬਪਤੀਆਂ ਦੀ ਘਿਨਾਉਣੀ ਅੱਧਾਸ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਸੋਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਵਾਂਝੇਪਣ ਤੇ ਮੁਯਾਜਗੀ ਦੀ ਉਸ ਹਾਲਤ 'ਚ ਪੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵੀ ਮਹਿਜ਼ ਤਰਸੇਵਾਂ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦਸੰਬਰ 2023 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਰਥਿਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਬਸਿਡੀ ਵਾਲੀ ਅਨਾਜ ਵੰਡ, ਸਿੱਖਿਆ

ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੂਬਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ ਖੇਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੀ ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਸਿਰਫ਼ 25% ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸਰਵਿਸ ਖੇਤਰ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ 50% ਹੈ। ਇੱਥੇ ਦੇ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਤਾਂ 60 ਤੋਂ

ਡਾ. ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ

70% ਆਬਾਦੀ ਖੇਤੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਸਰਵਿਸ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਹੱਥ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਵਿਚੋਂ ਪੈਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਸਰਵਿਸ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੋਟਾਂ ਵੇਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਭਰਮਾਉਂਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਸੱਤਾ 'ਚ ਆਉਣ 'ਤੇ ਨਵੀਂ ਖੇਤੀ ਨੀਤੀ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। ਅੱਜ ਖੇਤੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇ ਐੱਮ.ਐੱਸ.ਪੀ., ਖੇਤੀ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ, ਪਾਣੀ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ, ਖਾਦਾਂ, ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਖੇਤੀ 'ਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਹਨ। ਆਮ ਲੋਕ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਇਸੇ ਵਿਚ ਉਲਝਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ੇ

ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਦਿੱਕਤਾਂ

ਵਿਚ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ (ਡਬਲਿਊ.ਟੀ.ਓ., ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੁਦਰਾ ਕੌਸ਼) ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘੁਣ ਵਾਂਗ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰੀ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਨਕੂਲ ਨੀਤੀਆਂ ਬਣਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਵਪਾਰ ਸੰਸਥਾ (ਡਬਲਿਊ.ਟੀ.ਓ.) ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰਤ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਆਨ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਟਰੇਡ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਿੱਛੋਂ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਬਾਅ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਦੁਬਈ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੈਰਿਨਸ ਗਰੁੱਪ ਜਿਸ ਵਿਚ 19 ਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨੇ ਵੀ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਭਾਰਤ ਐਮਬਰ ਬਾਕਸ ਭਾਵ ਐੱਮ.ਐੱਸ.ਪੀ., ਬਿਜਲੀ, ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ 'ਤੇ ਸਬਸਿਡੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਬਸਿਡੀ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ ਕੁੱਲ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ 5% ਤੱਕ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਹ ਹੱਦ 10% ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਜੋ ਕੀਮਤ

ਬੋਸ ਇੰਡੈਕਸ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ 1986-88 ਦੀ ਹੈ; ਕੀਮਤਾਂ ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਤੇ ਡਾਲਰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਕਾਰਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਇਸ ਬੋਸ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਇਕ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ 2028 ਸਾਲ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ਾ ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ ਰੌਲਾ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੋਲਾਂ ਕਰ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਪਾਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਇਲਜ਼ਾਮ ਇਹ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਝੋਨਾ ਤੇ ਕਣਕ ਐੱਮ.ਐੱਸ.ਪੀ. 'ਤੇ ਖਰੀਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਐੱਮ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਭਾਅ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ (2020-23) ਦਾ ਕਣਕ ਦਾ ਔਸਤ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਭਾਅ 2232 ਰੁਪਏ ਕੁਇੰਟਲ ਸੀ; ਭਾਰਤ ਦੀ ਔਸਤ ਐੱਮ.ਐੱਸ.ਪੀ. 2010 ਰੁਪਏ

ਬਣਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਭਾਅ ਉੱਚੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚੋਂ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਮੰਡੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਉਦੋਂ ਭਾਅ ਹੋਰ ਵਧਣਗੇ ਅਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਖਰਚਾ ਅੱਡ ਪਵੇਗਾ।

ਹੁਣ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਖੋਜ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਈ.ਸੀ.ਏ.ਆਰ. ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਕੁਝ ਖੋਜ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੀਜਾਂ ਅਤੇ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡ 'ਤੇ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਇਹ ਬੀਜ ਜਾਂ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੇਚਣ ਲਈ ਆਈ.ਸੀ.ਏ.ਆਰ. ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਦੀਆਂ ਸਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਆਈ.ਸੀ.ਏ.ਆਰ. ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਆਈ.ਸੀ.ਏ.ਆਰ. ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਖੋਜ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਰਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਲੈਬਰਟਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਕੀੜੀ ਖੋਜ ਨੂੰ

ਪੈਟੈਂਟ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾਅ ਵੇਚਣਗੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਲੈਬਰਟਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕੀੜੀ ਖੋਜ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਮਿਲਦੀ ਸੀ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਬਜਟ ਘਟਾ ਕੇ ਲੈਬਰਟਰੀਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਣੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਵਪਾਰ ਸੰਗਠਨ 2008 ਤੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨਾੜੀ ਕਹਿ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤੀ ਲੋਬਰ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਈਜ਼ ਆਫ ਡੁਇੰਗ ਬਿਜ਼ਨਸ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾ ਕੇ ਲੋਬਰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਦਲਵਾਏ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਦਿਹਾੜੀ 12 ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੱਕਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵੀ ਖਤਮ ਕਰਵਾ ਲਈ। ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਖਤਮ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦਾ ਅਦਾਲਤ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਖਤਮ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਜ ਸਾਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਮੰਡੀਕਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਫ਼ਸਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਅ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਵਿਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਅ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਐੱਮ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਾਰੰਟੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਸਰਕਾਰ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।

ਆਂਡਾ ਸੈੱਲ ਵਿਚ ਇਕਾਂਤ, ਕੈਦ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮਾਨਵੀ ਰੂਪ ਸੀ: ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਰਾਹੀ

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ.ਐੱਨ. ਸਾਈਬਾਬਾ ਨਾਲ 6 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਰਾਹੀ ਨੇ ਬੇਕਸੂਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 2007 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੁਲ 12 ਸਾਲ ਸੀਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਉੱਪਰ ਮਾਓਵਾਦੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲਾ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਰਾਜ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਟੇਗਰੀ ਡੈਮ ਨਾਲ ਉਜਾੜੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਡੈਮ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰ ਕੇ ਦਰਜ ਹੋਇਆ ਕੇਸ ਅਤੇ ਦੂਜਾ 2013 'ਚ ਗੜਚਿਰੌਲੀ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ) ਵਾਲਾ ਕੇਸ। ਫਿਰ ਵੀ 65 ਸਾਲ ਦਾ ਇਹ ਬੰਦਾ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਰੂਪ 'ਚ ਕੁਝਤਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਮਰਾਵਤੀ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਉਣ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਸਾਬਕਾ ਇੰਜਨੀਅਰ ਤੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰ ਬਣੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਰਾਹੀ ਨੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਜੋਤੀ ਪੁਨਵਨੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉੱਪਰ ਬਖ਼ੂਬੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੀ ਇਸ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ 48 ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਆਦਤ ਪੈ ਗਈ ਹੈ?
ਜਵਾਬ: ਇਹ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਰਹਿਣਾ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਮੇਰੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅਸੁਵਿਧਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜੇ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।
ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਏਨੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ

ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਚਾਰ ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਕੈਮਰੇ ਵੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਕੋਠੜੀ 'ਚ ਬੰਦ ਹਰ ਕੈਦੀ ਉੱਪਰ ਸਿੱਧੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਸਕਣ।
ਸਵਾਲ: ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਇਕਾਂਤ ਕੈਦ ਨਹੀਂ ਹੈ?
ਜਵਾਬ: ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਆਮ

ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਹਾਵੀ ਰਹੀ।
ਸਵਾਲ: ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਗਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕਰਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਕੀ ਇਹ ਮਾੜੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਕਾਰਨ ਸੀ?
ਜਵਾਬ: ਦਰਅਸਲ, ਸਮੱਸਿਆ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੈਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਕਰ ਕੇ ਆਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਲਈ

ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੋਡਿਆਂ ਦੇ ਦਰਦ ਕਾਰਨ ਪੈਰਾਂ ਭਾਰ ਟਾਇਲਟ 'ਤੇ ਬੈਠਣਾ ਦਰਦ ਨਾਲ ਤੜਫਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ।
ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ, ਇਕ ਫੋਲਡਿੰਗ ਕਮੋਡ ਕੁਰਸੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਮੇਰੀ ਧੀ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਹੋਰ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਕ ਮਹਿਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਨਹੀਂ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ

ਇੱਥੇ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਵਕੀਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗਡਲਿੰਗ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦੂਜੇ ਪੁਲਿਸ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਬਾਵਜੂਦ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ, “ਤਾਂ ਗਾਡਲਿੰਗ ਇੱਥੇ ਤੋਰੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ? ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਵਾਂਗੇ।” ਇਹ 2013 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ ਸੀ (ਗਾਡਲਿੰਗ ਨੂੰ ਭ੍ਰਮਾ ਕਰੋਗਾ) ਕੇਸ ਵਿਚ ਜੂਨ 2018 ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ।
ਸਵਾਲ: ਅਦਾਲਤੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਬਿਤ ਸਬੂਤ ਜੁਟਾਉਣ ਸਮੇਂ ਕਿੰਨੀ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕਾਇਦਾ-ਏ-ਕਾਨੂੰਨ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗੇ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਇੰਨਾ ਭਰੋਸਾ ਕਿਉਂ ਸੀ?

ਜੋਤੀ ਪੁਨਵਨੀ
ਅਨੁਵਾਦ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ

ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਮੇਰੇ 'ਚ ਵਿਹਾਰ ਸਬੰਧੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸੁਣਨ 'ਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ; ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਸੁਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਸਵਾਲ: 'ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਸੁਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ'। ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ?
ਜਵਾਬ: ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੁਝ ਅਤਿ-ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਦੀ ਕੱਟੜਤਾ ਕਾਰਨ ਜੋ 2006 'ਚ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਰੇਲ ਬੰਬ-ਧਮਾਕਿਆਂ ਅਤੇ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਹਥਿਆਰ ਬਰਾਮਦਗੀ ਕੇਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਇਸਲਾਮਵਾਦੀ ਹਿੰਦੂ ਪਿਛਾਖਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬੰਧ ਸਨ। ਮਗਰਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੋਨਾਂ ਨਾਲ ਨਾਪਾਕ ਗੱਠਜੋੜ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂਵਤ ਪੱਖੀ ਸਨ।

ਸਵਾਲ: ਇਸ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਆਂਡਾ ਸੈੱਲ ਵਿਚ ਕੈਦ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ?

ਜਵਾਬ: ਇਹ ਆਂਡੇ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਕੰਕਰੀਟ ਦਾ ਪਿੰਜਰਾ ਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ ਕੋਠੜੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਅਮਰਾਵਤੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ 15 ਕੋਠੜੀਆਂ ਵਾਲਾ ਆਂਡਾ ਸੈੱਲ ਰਾਜ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਆਂਡਾ ਸੈੱਲ ਹੈ। ਹਰ ਸੈੱਲ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਕੰਧ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਖੜਵੀਆਂ ਸੀਖਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਗੇਟ ਹੈ ਜੋ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸਵੇਰੇ 7 ਵਜੇ ਤੱਕ ਅਤੇ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਤੋਂ 3 ਵਜੇ ਤੱਕ ਬੰਦ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਆਂਡਾ ਵਾਤੇ ਵਿਚ ਆਇਤਾਕਾਰ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਲੱਗੀ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਸੀਖਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਜਾਲੀ ਰਾਹੀਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਲੋਅ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਜਾਲੀ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਅਸਮਾਨ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਨਸਪਤੀ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਿੱਟੀ ਵੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਜਾਨ ਨਕਾਰਾਤਮਕਤਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੈਨੋਪਟੀਕੋਨ (ਗੋਲ ਦਾਇਰੇ 'ਚ ਬਣਿਆ ਵਾਚਰ) ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਅਨੰਤ ਨਜ਼ਰਾਂ ਹੇਠ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿੱਜਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰੂਨੀ

ਬੈਰਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸੈੱਲ ਦੇ ਅੰਦਰਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਇਕਾਂਤ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਪਰਕ ਆਂਡਾ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨਾ ਘੁਟਣ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਆਂਡਾ ਅੱਗੇ ਕੋਠੜੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿਚ ਝਗੜੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਮਰਾਵਤੀ ਵਿਚ ਆਂਡਾ ਕੋਠੜੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਾਡੇ ਤੁਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਬਚਦੀ।

ਸਵਾਲ: ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਕੈਦੀ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਸੀ?

ਜਵਾਬ: ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਕਿਸੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਅਪਰਾਧੀ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ; ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਰਦੂ ਸਿਖਾਇਆ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿਖਾਈ।

ਸਵਾਲ: ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਇਕਾਂਤ ਕੈਦ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਸੀ?

ਜਵਾਬ: ਹਾਂ, ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਇੱਥੇ ਹੀ ਸੀ। ਹਲਦਵਾਨੀ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਪੂਰਾ ਇਕਾਂਤ ਕੰਪਲੈਕਸ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ! ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਸੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੀ, ਕੁਝ ਸਥਾਨਕ ਹਿੰਦੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨੂੰ ਸਨਸਨੀਯੋਗ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਮਾਓਵਾਦੀ ਮੈਨੂੰ ਫੁੱਡਾ ਕੇ ਲਿਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਕਾਂਤ ਕੈਦ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਲਈ ਪਰ ਆਂਡਾ ਵਿਚ ਬਿਤਾਏ ਸੱਤ ਸਾਲ ਇਕਾਂਤ ਕੈਦ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮਾਨਵੀ ਰੂਪ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬੰਦ ਬਣਤਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਲਈ ਸਹਿਜ ਰੂਪ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਿਹਤਮੰਦ ਰਹਿਣਾ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਚਿੰਤਾ ਨਿਰੰਤਰ

ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਨੇ ਮੇਰੇ ਭੋਜਨ 'ਚ ਵੀ ਜ਼ਹਿਰ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ, ਹਮਲੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ 'ਚ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ 'ਚ ਸਾਡਾ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਭੱਗ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਤੁਰਨ-ਫਿਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਘਟ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਨਵਰੀ 2021 ਦੀ ਕਹਿਰ ਦੀ ਠੰਢ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਲੱਤ 'ਚ ਦਰਦ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋ ਗਈ।

ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਬਣਾਉਣਾ 22 ਜੁਲਾਈ 'ਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 10-12 ਜਾਂ 15 ਘੰਟੇ ਲਈ ਪੇਟ ਵਿਚ ਗੰਭੀਰ ਦਰਦ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਦਸਤ ਲੱਗ ਗਏ। ਮੈਂ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਕਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਹੋਰ ਸਰੀਰਕ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਭੋਜਨ ਵਿਚ ਸੁੱਕੇ ਬੀਜ ਮਿਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸਵਾਲ: ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਭੋਜਨ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਸਨ?

ਜਵਾਬ: ਅਸੀਂ ਦਿਨ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਮਿਲਦੇ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਖਾਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸੈੱਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀਆਂ ਥਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਕੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਸੀ, ਤੋ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਗਤੀਵਿਧੀ 'ਚ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਸੀ: ਉਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣਾ, ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਘੁਲਣਾ-ਮਿਲਣਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਖਾਣੇ ਵਿਚ ਸੁੱਕਾ ਬੀਜ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਕਾਰਨ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਦੌਰ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਟਾਇਲਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਸ਼ਿਮਾਟਿਕਾ ਦਰਦ ਕਾਰਨ ਪੰਜ ਦਿਨ ਅਤੇ ਪੰਜ ਰਾਤਾਂ ਪਿੰਨ ਭਾਰ ਪਏ ਰਹਿਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੇਰੇ ਗੋਡਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦਰਦ

ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ!

ਸਵਾਲ: ਕੀ ਗੜਚਿਰੌਲੀ ਕੇਸ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਪਰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਤਸ਼ੱਦਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ?

ਜਵਾਬ: ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੇਰੇ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਹੋਮ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਪਾਂਡੂ ਨਰੋਟੇ, ਮਹੇਸ਼ ਟਿਰਕੀ 'ਤੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਸ਼ੱਦਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਵਾਰ ਤਸ਼ੱਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੀ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੋਸ ਚਿੱਠੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ. ਬਨਾਰਸ ਹਿੰਦੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਲੈਕਚਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਐਮਨੈਸਟੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸਮੇਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖ ਕੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ 'ਚੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੋਸ ਚਿੱਠੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਸਾਡੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤਫ਼ੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੁਹਾਸ ਬਾਵਚੇ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈੱਸ ਅੱਗੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 20000 ਚਿੱਠੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ, ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਉਹ ਗਿਣਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ- “ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਟਿਕਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਮਿਲ ਗਈਆਂ।”

ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਵਾਰ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬਾਵਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਈਮੇਲ ਪਾਸਵਰਡ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਜਬਾਬੇ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ: “ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਈਮੇਲ ਅਕਾਊਂਟ ਕਿਉਂ ਦੇਖਣ ਦਿਆਂ? ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਹੋ?” ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਵਾਲ: ਅਦਾਲਤੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਬਿਤ ਸਬੂਤ ਜੁਟਾਉਣ ਸਮੇਂ ਕਿੰਨੀ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕਾਇਦਾ-ਏ-ਕਾਨੂੰਨ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗੇ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਇੰਨਾ ਭਰੋਸਾ ਕਿਉਂ ਸੀ?

ਜਵਾਬ: ਹੋਰ ਉਹ ਕੀ ਕਰਦੇ? ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਘੜਨਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ, ਪੂਰਾ ਕੇਸ, ਉਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ 'ਬਗ਼ਾਵਤ-ਵਿਰੋਧੀ ਯੁੱਧਨੀਤੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਿਛਾਹ ਤੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਇਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਯੁੱਧਨੀਤੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਉਹ ਨਿਤਾਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਮੇਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕ ਕੇਸ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਰਾਏਪੁਰ ਵਿਚ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ; ਇਹ ਗੜਚਿਰੌਲੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਅਤਿਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਚੱਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮੇਰੇ ਖ਼ਿਆਲ 'ਚ ਇਹ ਖਾਸ ਕੇਸ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੁਲਮਾਂ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਤੱਥ-ਖੋਜ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਤੋਂ ਪਿਛਾਹ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ 2012-13 ਵਿਚ 'ਬਗ਼ਾਵਤ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ' ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਗੜਚਿਰੌਲੀ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਗੜਚਿਰੌਲੀ ਆਪ੍ਰੈਸ਼ਨ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿਚ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਜੋਂ ਵਡਿਆਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਡੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਕੇਸ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਬੇਨਕਾਰ ਹੋਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਉੱਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਆਈ.ਆਈ.ਟੀ. ਬੀ.ਐੱਚ.ਯੂ. ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਐਨੀ ਭੇਤੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਣਭੋਲ ਹੀ ਦਬੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸਵਾਲ: ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਸੀ?

ਜਵਾਬ: ਹਾਂ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਪੰਚ (ਮੌਕੇ ਦੇ ਗਵਾਹ) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਜਿਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਜੁਰਮ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ)

ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਰਾਹੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਲੋਕਰਾਜ ਕਿਵੇਂ ਦਮ ਤੋੜਦੇ ਹਨ?

ਤਕਰੀਬਨ ਪਿਛਲੇ ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕ ਲੋਕਰਾਜ ਦੇ ਪਤਨ, ਲੋਕਰਾਜ ਦੇ ਨਿਘਾਰ, ਲੋਕਰਾਜੀ ਮੰਦਵਾਤੇ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਲੋਕਰਾਜ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਅੰਦਰ ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਨਿਰੰਕੁਸ਼ ਹਜ਼ੂਮਵਾਦੀਆਂ (ਪਾਪੂਲਿਸਟਾਂ) ਦੇ ਹੋਏ ਉਭਾਰ ਪਿੱਛੇ ਲੋਕਰਾਜ

ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ 'ਸੱਤਾ ਦੀ ਭਿਅੰਕਰ ਹਵਾ' ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਰਾਜ ਉਦੋਂ ਮਰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਅਤੇ ਅਸਹਿਮਤੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਗਾਲੀ ਗਲੋਚ ਅਤੇ ਬੇਹੁਦਾਈ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਮਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੀਡੀਆ ਸੱਤਾ ਦਾ ਏਜੰਟ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਲੰਬਰਦਾਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਠੋਸ ਲੋਕਰਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ? 1970ਵਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ, ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਸਬ-ਸਹਾਰਾ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਲਈ ਲੜਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ, ਔਬਰੂ ਗੈਸ ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਡੰਡਿਆਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਆਸਤੀ/ਸਰਕਾਰੀ ਦਮਨ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨਸਾਫ਼ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਹੈ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਲੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ ਸਿਆਸੀ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਵਿੱਚ ਕਾਣ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਖ਼ਾਸਕਰ ਜੇ ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਲੋਕ 'ਸਿਆਸੀ ਅਕੋਵੇ' ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਜ਼ੂਮਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅਤਾ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਰਾਜ ਸਰਲ ਹੈ: ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪੀੜਤਪੁੱਠੇ ਦੇ ਲਕੀਰੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਅਤੇ ਇੱਕ ਫ਼ਰਿਕੇ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਫ਼ਰਿਕੇ ਖਿਲਾਫ ਦੂਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ 'ਚੋਂ ਵਰਤਮਾਨ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਬਹੁਤ ਸੌਖਾ ਸੁਣਾਈ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਕਦੇ ਵੀ ਸਰਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਇਹ ਬਹੁ-ਭਾਂਡਾ, ਜਟਿਲ, ਆਪਾ ਵਿਰੋਧੀ, ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਅਚਨਚੇਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਦੀਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਸਰਲੀਕ੍ਰਿਤ

ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮੁਹਾਵਰੇ ਅਤੇ ਬਦਲੇਬੰਦੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ ਰਚਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਜਟਿਲ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਰਲ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੀ ਇਸ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਧੁਨ ਉਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁੱਸਾ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਨੂੰ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਨਾਲ ਅਤੀਤ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਪਰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਨਾ ਕੁਝ ਝੋਂਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਧ-ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਨੂੰ ਵਫ਼ਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਔਸਤ ਦਰਜੇ ਦੀ ਸੁਸਤ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਫ਼ਰਤੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰੀ ਮਾਨਵਤਾ ਖਿਲਾਫ਼ ਅਪਰਾਧ ਹਨ। ਜਿੱਮੇਵਾਰ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਮਾਜਾਂ ਨੂੰ ਇਕਜੁੱਟ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਉਹ ਵੋਟਾਂ ਬਟੋਰੂ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਪਾਟੋਧਾੜ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਐਰਿਕ ਹੋਬਸਬਾਮ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਠੋਸ ਲੋਕਰਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਤਿਰਸਕਾਰ ਪੈਂਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਉਪਜਾਉਣ ਲਈ ਇਹੀ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਕਸੂਰਵਾਰ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ ਜੋ ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਗੂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹੋਣ।

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸੋਚਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਸੁਤੰਤਰ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਰਾਜ ਦੀ ਮਸਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਕਿਸ ਦੀ ਲਈ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹਨ, ਨਾਗਰਿਕ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਬੰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਔਖੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਕਰ ਕੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਸਖ਼ਤ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੀਏ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਭਾਰਤ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਮਿਕ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਇਸ ਦੀ ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਵੇ? ਕੀ ਅਸੀਂ ਵਾਕਈ ਅਜਿਹਾ ਭਾਰਤ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕ ਨਸਲੀ ਤੇ ਜਾਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਜਾਲ ਦੇ ਬੰਦੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਣ?

ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਬੋਸ਼ਕੀਮਤੀ ਸਬਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਦੀ ਖੱਪ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਨਸਲਕ੍ਰਮੀ ਅਤੇ ਜੰਗ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਤਦ ਹੀ ਬਚ ਪਾਵਾਂਗੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਠੋਸ ਲੋਕਰਾਜ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗਾਂਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਲੋਕਰਾਜ ਦਾ ਮਹਿਜ਼ ਇੱਕ ਪਲ ਜਾਂ ਪੜਾਅ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੋਕਰਾਜ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾ ਸਕਣ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸੋਚਵਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਖ਼ਤਰੇ ਜਿਹੇ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਸਕੇ। ਅਸੀਂ ਲੋਕਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਾਂ; ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਕਮੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਬੋਸ਼ਕੀਮਤੀ ਸਬਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਦੀ ਖੱਪ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਨਸਲਕ੍ਰਮੀ ਅਤੇ ਜੰਗ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਤਦ ਹੀ ਬਚ ਪਾਵਾਂਗੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਠੋਸ ਲੋਕਰਾਜ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗਾਂਗੇ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਲੋਕਰਾਜ ਦਾ ਮਹਿਜ਼ ਇੱਕ ਪਲ ਜਾਂ ਪੜਾਅ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੋਕਰਾਜ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾ ਸਕਣ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸੋਚਵਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਖ਼ਤਰੇ ਜਿਹੇ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਸਕੇ। ਅਸੀਂ ਲੋਕਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਾਂ; ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਕਮੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਨੀਰਾ ਚੰਡੋਕ
ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ੂਮਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਜਮਾਤਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਆਰ-ਪਾਰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਗੱਠਜੋੜ ਸਿਰਜ ਕੇ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਅੰਤਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਚੁਣਾਵੀ ਜਿੱਤਾਂ ਲੋਕਰਾਜੀ ਨਿਘਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਚਿੰਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਰਾਜ ਸਿਰਫ ਚੋਣਾਂ ਤੱਕ ਸਿਮਟ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ।

ਲੈਰੀ ਡਾਇਮੰਡ ਨੇ 2020 ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ 1974 ਤੋਂ 2005 ਤੱਕ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਲੋਕਰਾਜ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਲੋਕਰਾਜ ਦਾ ਮੰਦਵਾਤਾ ਤੱਕਦੇ ਹਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੀ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਝਲਕ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਪਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਲਗਾਮ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ, ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧ, ਸੁਤੰਤਰ ਮੀਡੀਆ, ਨਾਗਰਿਕ ਸਮਾਜ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਧਰੁਵੀਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੀ ਪਟਕਥਾ ਮਿਲਦੀ-ਜੁਲਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਵੋਟਰ ਅਜਿਹੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਚੁਣਦੇ ਹਨ

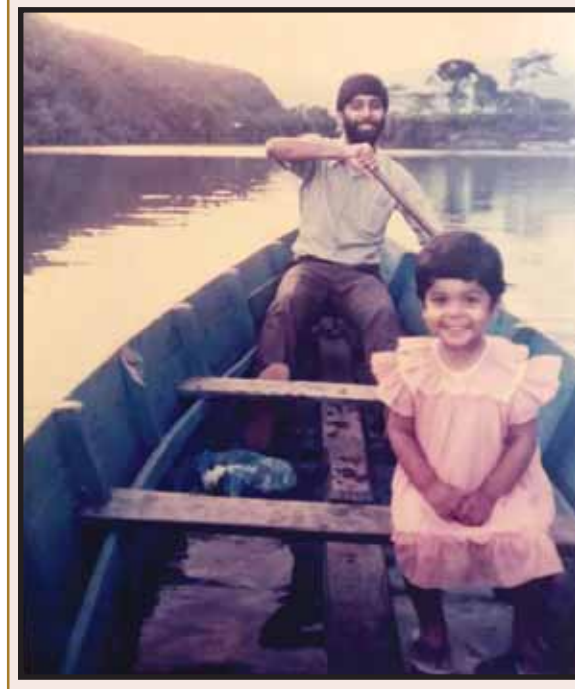
ਸਾਲ 2018 ਵਿੱਚ ਆਈ ਕਿਤਾਬ 'ਹਾਓ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀਜ਼ ਡਾਇ' (ਲੋਕਰਾਜ ਕਿੱਥੇ ਮਰਦੇ ਹਨ) ਵਿੱਚ ਸਟੀਵਨ ਲੈਵਿਨਸਕੀ ਅਤੇ ਡੋਨੀਅਲ ਜ਼ਿਬਾਲਟ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਠੰਢੀ ਜੰਗ ਦੇ ਖ਼ਾਤਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕਰਾਜ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਲੱਗਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਦੂਕਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਸਗੋਂ ਇਹ ਮੱਤ-ਪੱਤਰਾਂ ਭਾਵ ਚੋਣਾਂ ਕਰ ਕੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਐਨ ਨਿਸ਼ਾਨੋ 'ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਚੋਣ ਨਤੀਜੇ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰੰਕੁਸ਼ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਲੋਕਰਾਜ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮਰਦੇ ਕਿ ਫ਼ੌਜ ਰਾਜਪਲਟਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਹ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਕਾਇਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ

ਜੋਗਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਧੀ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਏਨੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਦੁਚਿੰਤੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕੀ ਮੈਂ ਨਵਾਂ ਟ੍ਰਥਪੋਸਟ ਜਾਂ ਭਾਂਡੇ ਧੋਣ ਲਈ

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਮਾਣ-ਇੱਜ਼ਤ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਵੈਮਾਣ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਲੜਾਈ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੰਮਾ ਅਤੇ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਹੋਇਆ

ਉਸ ਔਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਤੁਸੀਂ ਜਦੋਂ ਮੰਦਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਜੁੱਤੀ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ?" ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ 'ਘਰ' ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਪਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਪਰ ਮੈਂ ਜੁੱਤੀ ਨਹੀਂ ਲਾਹੀ।

ਮਿਲ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਰਾਹੀ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਸ਼ਿਖਾ ਨਾਲ ਦੋ ਤਸਵੀਰਾਂ।

ਦਾ ਸਬੂਤ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੀ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕ ਵਾਲਾ ਕੇਸ ਜਨਵਰੀ 2022 'ਚ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੀ ਅਕੱਟ ਰੂਪ 'ਚ ਬਰੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ; ਗੜ੍ਹਚਿਰੋਲੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਹੀ ਆਇਆ, ਉਹ ਵੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀਆਂ ਨਾਕਾਮ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

ਜਦੋਂ 2017 ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਵਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਲਗਾਇਆ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਜੋ ਜੁਰਮ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਝੂਠੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ।

ਮੈਂ ਵਿਜੇ ਟਿਰਕੀ (ਜਿਸ ਨੂੰ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ) ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਟਿਰਕੀ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ। ਇਹ ਸੰਜੋਗ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਭਾਵੇਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਿਆ।

ਵਿਜੇ ਟਿਰਕੀ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲੈਣ ਲਈ ਸਤੰਬਰ 2019 ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਫਿਰ ਕੋਵਿਡ ਲਾਕਡਾਊਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਆਨਲਾਈਨ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮੁੱਕ ਚੁੱਕਾ ਅਧਿਆਇ ਬਣ ਗਿਆ।

ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅੰਤ 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਐਨਾ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਰਹਿਣ

ਸਾਬਣ ਖਰੀਦਾਂ ਜਾਂ ਨਾ।

ਸਵਾਲ: ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਵੈਮਾਣ ਨੂੰ ਤੋਤਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸਵੈਮਾਣ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖ ਸਕੇ?

ਜਵਾਬ: ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਨੁਕਸਾਨ ਸਵੈਮਾਣ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਨਕਲੋ-ਹਰਕਤ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਤੁਹਾਡੇ ਕਵਚ ਦੀ ਹਰ ਕਮੀ ਦਾ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਥੀ ਕੈਦੀ ਵੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਿੱਧੇ ਰੂਪ 'ਚ ਮੁਜਰਿਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਵੈਮਾਣ ਨੂੰ ਠੋਸ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੇ ਦਸੰਬਰ 'ਚ ਨਵੀਂ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਈ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਨੇ ਦੋਹੇ ਸਮੇਂ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਪੁਰਾਣੀ ਅਤੇ ਫਟੀ ਹੋਈ ਜੁੱਤੀ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜੇਲ੍ਹ ਕੋਠੜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ!

ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਪਾਲਿਸ਼ ਫਰਸ਼ ਬਹੁਤ ਖੁਰਦਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਯੂੜ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਆਏ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਲ ਸੱਦ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਜੇਲ੍ਹ ਮੈਨੂੰ ਆਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ 'ਨਹੀ' ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੇ ਫਿਰ ਮੇਰੀ ਜੁੱਤੀ 'ਤੇ ਤਿੱਖੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੋ ਘੰਟੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਗਿਆ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਨੋਟਿਸ

ਮੇਰੀ ਧੀ ਸ਼ਿਖਾ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪਿਆ। ਮਈ 2018 'ਚ ਮੇਰੇ ਮੁੱਢਲੇ ਵਕੀਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗਾਡਲਿੰਗ ਦੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਕੀਲਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ (ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਦੁਆਰਾ) ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਕੀਲ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਟਾਈਪ ਕਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ ਸਾਂਭਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਸੇ ਨੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਦੇਖਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਸਵਾਲ: ਤੁਹਾਡੀ ਧੀ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਜਵਾਬ: ਮੇਰੇ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਮੇਰੀ ਧੀ ਸ਼ਿਖਾ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪਿਆ। ਮਈ 2018 'ਚ ਮੇਰੇ ਮੁੱਢਲੇ ਵਕੀਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਗਾਡਲਿੰਗ ਦੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਕੀਲਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਦਰਜਨਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਭੇਜਦੀ ਰਹੀ; ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਬਾਕਾਇਦਗੀ ਨਾਲ ਫੋਨ ਅਤੇ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਮੇਰਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵੀ ਵਧਾਉਂਦੀ ਰਹੀ। ਮੇਰੀ ਜਿੱਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ, ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦਸ ਕੁ ਮਿੰਟ ਦਾ ਫ਼ਾਸਲਾ

ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਸਦੇ ਉਘੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਜਗਜੀਤ ਬਰਾੜ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖ ਵੀ ਕਹਾਣੀ ਵਰਗਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਪਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਆਖਰੀ ਅਲਵਿਦਾ ਦਾ ਵਕਤ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਗਜੀਤ ਬਰਾੜ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸੂਖਮਤਾ ਨਾਲ ਫੜਿਆ ਹੈ। ਲੇਖ ਵਿਚ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਇਹ ਲੇਖ ਯਾਦਗਾਰੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਲਚਸਪ ਲੇਖ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਕਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਛਿਣ ਭੰਗਰਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਏਨਾ ਨੇੜਿਓਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਸੋ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਣੋ। ਮੈਂ ਜੋ ਕਹਾਂਗਾ, ਉਹ ਕੁਝ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੇਰੀ ਵੱਡੀ ਬੇਟੀ ਮਾਨਿਕਾ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ।

ਵੀਰਵਾਰ, 20 ਅਕਤੂਬਰ 2022, ਰਾਤ ਦੇ ਦਸ ਵਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਟੱਡੀ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਕੰਪਿਊਟਰ 'ਤੇ ਨਵੀਂ ਕਹਾਣੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿਚ ਸਾਂ ਪਰ ਕਹਾਣੀ ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਚੱਲੀ ਸੀ- ਸਬਬੀ ਬਚ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਲਪਿਤ,

ਜਗਜੀਤ ਬਰਾੜ
ਫੋਨ: +1-925-984-3621

ਅਧੂਰੀ ਕਹਾਣੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਉਸ ਰਾਤ ਮੈਂ ਕੰਪਿਊਟਰ 'ਤੇ ਟਾਈਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਹੌਸ ਆਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਪਿਆ ਸਾਂ। ਜਦੋਂ ਡਿੱਗੇ ਪਏ ਨੇ ਮੈਂ ਚੁਫੇਰੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਧੁੰਦ ਸੀ। ਇਕ-ਦੋ (?) ਮਿੰਟਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਧੁੰਦ ਹਟ ਗਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕੁਰਸੀ ਮੈਥੋਂ ਕੁਝ ਦੂਰ ਟੇਢੀ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ। ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ਹੀ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਹੋਵਾਂਗਾ।

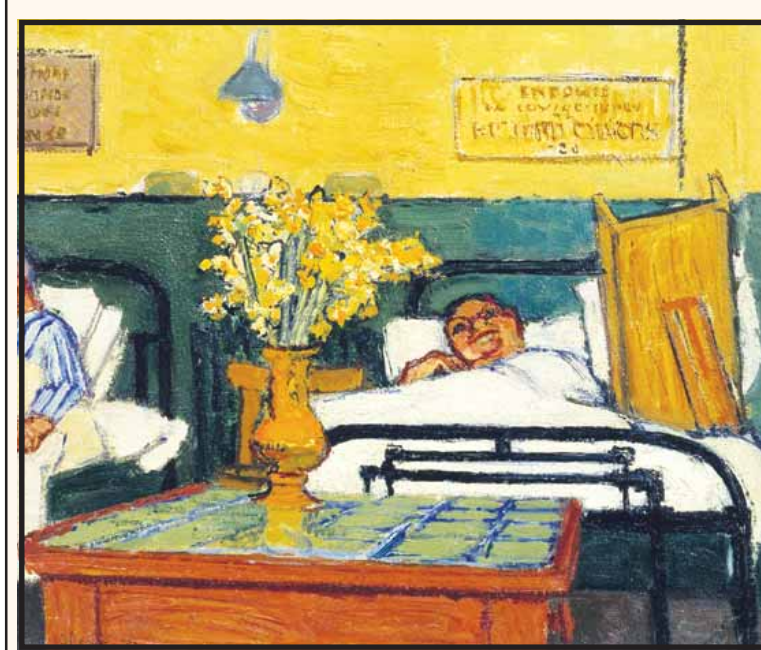
ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਹਮਸਫ਼ਰ ਨਛੱਤਰ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ। ਉਹ ਆਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਬੀ.ਪੀ. (ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ) ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਲੈ ਕੇ ਆ। ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਕੁ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਬੀ.ਪੀ. ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸੀ, ਸੋ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਮੇਰਾ ਬੀ.ਪੀ. ਵਧ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਬੀ.ਪੀ. ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾਰਮਲ ਸੀ ਪਰ ਨਬਜ਼ ਦੀ ਗਤੀ ਕੇਵਲ 44 ਸੀ। ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਨਬਜ਼ ਦੀ ਇਕ ਮਿੰਟ ਦੀ ਔਸਤ ਗਤੀ 72 ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੀ ਨਬਜ਼-ਗਤੀ 80 ਦੇ ਕਰੀਬ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਪੰਜ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਗਤੀ 31 ਹੋ ਗਈ, ਫੇਰ ਅਗਲੇ ਪੰਜ ਮਿੰਟਾਂ ਪਿੱਛੋਂ 29 ਪਰ ਫੇਰ ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਗਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗ ਸਕਾ; ਉਹ ਏਨੀ ਘਟ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਕਿ ਮਸ਼ੀਨ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ। ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਮਸ਼ੀਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਮੇਰੀ ਨਬਜ਼ ਦੀ ਗਤੀ ਨਾਰਮਲ ਗਤੀ ਦੀ ਕੇਵਲ 36 ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਰਾਤ ਦੇ 10:40 ਵੱਜ ਗਏ ਸਨ। ਨਛੱਤਰ ਨੇ ਸਾਡੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਬੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਦੋਵੇਂ ਡਾਕਟਰ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਵੱਡੀ ਬੇਟੀ ਮਾਨਿਕਾ ਦਾ ਘਰ ਸਾਥੋਂ ਕੇਵਲ ਪੰਜ ਮੀਲ ਹੈ। ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਉਹ ਉਸ ਵਕਤ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ 11:05 ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਆਉਣ ਤਾਈਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸਿਹਤ ਚੈਕ ਕੀਤੀ; ਮੇਰੀ ਫੋਟੀ ਧੀ ਪੈਮਿਲਾ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣਾ ਮਿੰਬ ਲਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਕੁਝ ਠੀਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸਾਂ। ਸੋ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ, ਕਿਸੇ ਸਹਾਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ ਪੌੜੀਆਂ ਉਤਰਿਆ, ਮਾਨਿਕਾ ਦੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠਾ ਅਤੇ ਬੈਲਟ ਲਾ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਕਾਰ ਸਟਾਰਟ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੌਸ ਵਿਚ ਸਾਂ ਪਰ ਕਾਰ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੈਂ ਫੇਰ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਮਾਨਿਕਾ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਸਕਿੰਟ ਬਾਹਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸਾਂ ਅਤੇ ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਲੁਟਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਰਹੀ, “ਭੈਡੀ! ਭੈਡੀ! ਵੇਕ ਆਪ!” ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਮਿੰਟਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹੌਸ ਆਈ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ; ਮੈਨੂੰ

ਉਲਟੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਮਾਨਿਕਾ ਨੂੰ ਕਾਰ ਸੜਕ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਰ ਕੇ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕਾਰ ਨਾ ਰੋਕੀ। ਕਹਿੰਦੀ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤੋਲੀਆ ਫੜਾਉਂਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਲਟੀ ਮੈਂ ਕਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਉਹ ਕਾਰ ਸਪੀਡ ਲਿਮਟ ਤੋਂ ਵੀ ਤੇਜ਼

ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਿੰਨੀ ਘੱਟ ਗਤੀ, ਓਨਾ ਹੀ ਵੱਧ ਖਤਰਾ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਰੂਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਬਾਅਦ, ਤਿੰਨਾਂ ਕੁ ਮਿੰਟਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਅਲਾਰਮ ਵੱਜਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਕੰਧ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਬੋਲਬ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਜਗਣ-ਬੁਝਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਮੈਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ

ਸਕਦਾ ਪਰ ਸਮਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਮੈਡੀਕਲ ਟੀਮ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, “ਪਲੀਜ਼, ਗਿਵ ਮੀ ਪੇਨਕਿੱਲਰ।” ਪੇਨਕਿੱਲਰ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਅਜੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਅਸਰ ਹੋਇਆ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਕਲੋਡ ਰੋਜ਼ਰਜ਼ ਦਾ 1952 ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਮਰੀਜ਼ ਦਾ ਚਿੱਤਰ।

ਚਲਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਵੇਖ ਕੇ ਦੋ ਵਾਰ ਲਾਲ ਬੱਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਕਾਰ ਲੰਘਾ ਲਈ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ 11:45 ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਹੌਸ ਵਿਚ ਸਾਂ। ਮਾਨਿਕਾ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਵ੍ਹੀਲ ਚੇਅਰ ਲੈ ਕੇ ਆਈ। ਚੇਅਰ ਵਿਚ ਬੈਠਦਿਆਂ ਹੀ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਫਿਊਨਰਲ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਮੇਰਾ ਪੀਐੱਚਡੀ ਵਾਲਾ ਗਾਉਣ ਪਾਈ।” ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, “ਨੋ ਡੈਡੀ, ਆਈ ਵੈਂਟ ਲੈੱਟ ਯੂ ਗੋ ਏਅਰ, ਨਾਅਟ ਸੈੱਟ। ਜਸਟ ਰੀਲੈਕਸ।” ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਰੂਮ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਮਾਨਿਕਾ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਫੋਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਰੀਜ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸ ਨੇ ਸਰਜਰੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਓਸੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਰੂਮ ਵਿਚ ਸਾਰ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੀ ਕੰਧ ਨਾਲ ਚਾਰ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਪਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕੁਝ ਡੀਵਾਈਸਾਂ ਸਨ। ਇਕ ਕੰਧ 'ਤੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਬੱਲਬਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਸੀ। ਮਾਨਿਕਾ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰ ਕੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਰੂਮ ਵਿਚ ਇਕ ਡਾਕਟਰ, ਪੰਜ ਨਰਸਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਟੈਕਨੀਕਲ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਟੀਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਪਾ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਮੇਰਾ ਬੀ.ਪੀ. ਅਤੇ ਨਬਜ਼ ਦੀ ਗਤੀ ਵੇਖੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ; ਮੇਰੀ ਸੱਜੀ ਬਾਹ ਵਿਚ ਆਈ.ਵੀ. ਲਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਖੱਬੀ ਵਿਚ ਦੋ; ਟੈਸਟ ਕਰਨ ਲਈ ਬਲੱਡ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ; ਮੈਨੂੰ ਆਕਸੀਜਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ; ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਟੈਂਪਰੇਚਰ, ਐਕਸ-ਰੇ, ਇਲੈਕਟਰੋਕਾਰਡੀਓਗਰਾਮ ਵੇਖਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਲੈਕਟਰੋਕਾਰਡੀਓਗਰਾਮ ਨਬਜ਼ ਦੀ ਗਤੀ ਦਾ ਗਰਾਫ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ, ਇਕ-ਇਕ ਪਲ ਪਿੱਛੋਂ, ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਬਜ਼ ਜਾਂ ਹਾਰਟ ਬੀਟ ਭਾਵ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਦੀ ਗਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੀ

ਅਲਾਰਮ ਮੈਨੂੰ ਖਤਰਾ ਵਧ ਜਾਣ ਕਰ ਕੇ ਵੱਜਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਡਾਕਟਰ ਜਾਂ ਨਰਸ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਆ ਜਾਣ। ਅਲਾਰਮ ਵੱਜਦਿਆਂ ਸਾਰ ਹੀ ਮੈਂ ਇਕਦਮ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੀ ਛਾਤੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ, ਦਿਲ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਦੀਆਂ ਪੱਸਲੀਆਂ ਉੱਤੇ, ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹਥੌੜਾ ਵੱਜਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਪਾਸਾ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਘੁੱਟ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਹਥੌੜੇ ਦੇ ਉਸ ਅਹਿਸਾਸ ਅਤੇ ਦਿਲ-ਘੁਟਣ ਦੀ ਪੀੜ ਏਨੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਰਲਾ ਉੱਠਿਆ ਸਾਂ। ਮਾਨਿਕਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਮੇਰਾ ਇਕ ਹੱਥ ਘੁੱਟ ਕੇ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ। ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਆਸਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਲਮਹੇ ਪਿੱਛੋਂ ਫੇਰ ਉਹੀ ਹਥੌੜਾ, ਫੇਰ ਉਹੀ ਦਰਦ; ਫੇਰ ਉਹੀ ਹਥੌੜਾ, ਫੇਰ ਉਹੀ ਦਰਦ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ? ਮੈਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ

ਜਾਂ ਹਥੌੜੇ ਦੀ ਸੱਟ ਅਤੇ ਦਰਦ ਕੁਝ ਘਟ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਜੋ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਦਾ ਪਤਾ ਮੈਨੂੰ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਲੱਗਾ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਰੂਮ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਹਥੌੜਾ ਜਿਹਾ ਵੱਜਣ ਲੱਗਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਰੁਕ ਗਈ ਸੀ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੇਰੀ ਸਥਿਤੀ ਕੰਪਲੀਟ ਹਾਰਟ ਬਲਾਕ ਸੀ। ਸੋ ਧੜਕਣ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਡਾਕਟਰ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਸ਼ੋਕ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਇਕ ਜੰਤਰ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੇ-ਥੋੜ੍ਹੇ ਵੱਕਫੇ ਪਿੱਛੋਂ, ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕਰੰਟ ਲਾਈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਹਥੌੜਾ ਵੱਜਣ ਵਾਂਗ ਲੱਗਦਾ ਸੀ- ਮੈਨੂੰ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹਥੌੜਾ।

ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਨੂੰ ਐਂਨਸਥੀਸੀਆ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਸੌਂ ਗਈ ਸੀ। ਐਂਨਸਥੀਸੀਆ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਦਰਦ ਮੇਰੇ ਜਿਸਮ ਵਿਚ ਰਜਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ 'ਚੋਂ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਕਦੇ ਆਇਆ? ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰ ਦੇ ਪੌਣੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਮੈਨੂੰ ਹੌਸ ਆਈ ਸੀ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਰੂਮ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਟੀਮ ਨੇ ਮੇਰੇ ਓਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਸਮੇਂ ਹੀ ਜਾਣ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿਲਸਿਲਾ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚਲੀ ਕੁਦਰਤੀ ਬਣਦੀ ਬਿਜਲੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕਰੰਟ ਪਲ-ਪਲ ਪਿੱਛੋਂ ਦਿਲ ਦੇ ਚੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਨਬਜ਼ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ ਤਾਂ ਬਿਜਲੀ ਠੀਕ ਮਿਕਦਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਣ ਰਹੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਸਰਜਰੀ ਦੀ ਅਤੇ ਕਾਰਡੀਓਲੋਜਿਕ ਸਰਜਨ ਦੀ ਤਤਪਰ ਲੋੜ ਸੀ ਪਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਰੂਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਬੁਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਡੀਓਲੋਜਿਸਟ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹਸਪਤਾਲ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਕਾਰਡੀਓਲੋਜਿਸਟ ਨੂੰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਰੂਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਘੰਟੇ-ਘੰਟੇ ਔਥਾ ਘੰਟਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਨਬਜ਼ ਗਤੀ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ

ਹੱਡ-ਬੀੜੀ

ਸਰਜੀਕਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕਰੰਟ ਦਿਲ ਦੇ ਚੈਂਬਰਾਂ ਤਾਈਂ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਪਹੁੰਚਣ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਗਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਾਣੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਰੰਟ ਲੱਗ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਮੈਂ ਐਂਨਸਥੀਸੀਏ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾਬੀ ਹੋਇਆ ਮਸਤ ਰਿਹਾ ਸਾਂ।

ਇਸ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਲਈ ਸਰਜਨ ਨੇ ਮੇਰੀ ਧੋਣ ਦੀ ਇਕ ਨਾੜੀ (ਵੇਨ) ਰਤਾ ਕੁ ਕੱਟ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬਾਰੀਕ ਤਾਰ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਸਿਰਾ ਦਿਲ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਡੀਵਾਈਸ ਨਾਲ ਜੋ ਮੇਰੇ ਜਿਸਮ ਦੇ ਬਾਹਰ, ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ, ਸਕਿਨ ਉੱਪਰ ਲਾਉਣੀ ਸੀ ਪਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਰੂਮ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਆਰਜੀ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਸਰਜਨ ਨੇ ਤਾਰ, ਸੱਚੀਮੁੱਚੀ ਦੀ ਤਾਰ, ਜੋ ਟਾਈਟੇਨੀਅਮ ਧਾਤ ਦੀ ਸੀ, ਦਾ ਇਕ ਪਾਸਾ ਵੇਨ ਵਿਚ ਪਰੋ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦਿਲ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਰੂਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਉਸ ਰੂਮ ਵਿਚ ਕਾਰਡੀਓਲੋਜਿਸਟ ਨੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਬਜ਼ ਗਤੀ ਸਥਿਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਰਜੀ ਸੀ, ਇਕ-ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਲਈ।

ਜਦੋਂ ਐਂਨਸਥੀਸੀਆ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਲਹਿ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹੌਸ ਆਈ ਤਾਂ ਦੋ ਆਦਮੀ ਮੈਨੂੰ ਪਹੀਆਂ ਵਾਲੇ ਬੈੱਡ 'ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਕਿਧਰੇ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, “ਆਰ ਯੂ ਟੇਕਿੰਗ ਮੀ ਫਾਰ ਐਨ ਆਪਰੇਸ਼ਨ?” ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, “ਯੂ ਵਰ ਟੈਂਪੋਰੇਲੀ ਟੇਕ ਕੇਅਰ ਔਫ ਇਨ ਦੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਰੂਮ। ਨਾਓ ਵੀ ਆਰ ਟੇਕਿੰਗ ਯੂ ਟੂ ਐਨ ਇਨਟੈਂਸਿਵ ਕੇਅਰ ਯੂਨਿਟ।” ਸੋ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮੈਂ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਸਾਂ, ਉਸੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਅਜਿਹੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਗੰਭੀਰ ਹਾਲਤ ਵਾਲੇ ਮਰੀਜ਼ ਹੀ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਲਈ ਨਰਸ ਚੋਟੀ ਘੰਟੇ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੋ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਲਗਾਤਾਰ ਮੇਰਾ ਬੀ.ਪੀ. ਅਤੇ ਨਬਜ਼ ਗਤੀ ਚੈਕ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਆਕਸੀਜਨ ਦੀ ਖਪਤ-ਦਰ। ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਰਸ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਰਾਤ ਦੇ ਕੇਵਲ ਦੋ ਕੁ ਘੰਟੇ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ।

ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ 21 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰ ਦੇ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਵਜੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਟੈਸਟ ਫੇਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, ਐਕਸ-ਰੇ, ਯੂਰਿਨ ਟੈਸਟ, ਇਲੈਕਟਰੋਕਾਰਡੀਓਗਰਾਮ। ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਵਜੇ ਮੇਰੇ ਪਰਮਾਨੈਂਟ ਪੇਸਮੇਕਰ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਪੇਸਮੇਕਰ ਨੂੰ ਪਲੱਸ ਜੈਨਰੇਟਰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਡੀਵਾਈਸ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਵਕਤ ਨਬਜ਼ ਦੀ ਗਤੀ ਮਾਨੀਟਰ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ, ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਨਬਜ਼ ਦੀ ਗਤੀ ਘਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੇਸਮੇਕਰ ਦਿਲ ਨੂੰ ਕਰੰਟ ਲਾ ਕੇ ਨਬਜ਼ ਦੀ ਗਤੀ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਦੇ ਵਜੇ ਮੇਰਾ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਪਰਮਾਨੈਂਟ ਪੇਸਮੇਕਰ ਪਾਉਣਾ ਸੀ। ਸਰਜਨ ਲਈ ਸਾਰਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਥੀਏਟਰ ਵਿਚ ਇਕ ਵਜੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਓਥੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੋ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਜੋੜੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਕ ਨਰਸ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ, “ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਬਰੇਸਲੈੱਟ ਭਾਵ ਕੰਗਣ ਪਾਉਣੇ ਹਨ।” ਮੈਂ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਭੇ 'ਤੇ)

ਐਂਨਸਥੀਸੀਆ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਲਹਿ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹੌਸ ਆਈ ਤਾਂ ਦੋ ਆਦਮੀ ਮੈਨੂੰ ਪਹੀਆਂ ਵਾਲੇ ਬੈੱਡ 'ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਕਿਧਰੇ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ... ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੋ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਲਗਾਤਾਰ ਮੇਰਾ ਬੀ.ਪੀ. ਅਤੇ ਨਬਜ਼ ਗਤੀ ਚੈਕ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਆਕਸੀਜਨ ਦੀ ਖਪਤ-ਦਰ। ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਰਸ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਰਾਤ ਦੇ ਕੇਵਲ ਦੋ ਕੁ ਘੰਟੇ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ।

ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਦਾਅ-ਪੇਚ

ਜਿਹੜਾ ਕੇਸ ਡੇਢ ਸਾਲ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਹਲ ਦੀ ਉੱਕਾ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਜਾਂ 'ਆਪ' ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਮਸਲਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜਾ ਕੇਸ ਡੇਢ ਸਾਲ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਹਲ ਦੀ ਉੱਕਾ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ 140 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਦੇ ਅਖਤਿਆਰ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਜਾਂ 'ਆਪ' ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਮਸਲਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ ਕਰੀਬ ਤੋਂ ਵਾਚਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਟਪਤਗੰਜ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਦੁਕਾਨ ਨੁਮਾ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਾਰਕੁਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਕੇ ਉੱਥੋਂ ਫਲੈਗਸਟਾਫ ਰੋਡ 'ਤੇ ਮਹਿਲਾਨੁਮਾ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਗ਼ੈਰ-ਸਿਆਸੀ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਾਲੋਨੀ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਸਬਸਿਡੀ ਵਾਲਾ ਰਾਸ਼ਨ ਪੁੱਜਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਕਾਰਗਰ ਬਣਾਉਣ ਪ੍ਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਵਾਕਈ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਯੋਗ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ

ਰਾਜੇਸ਼ ਰਾਮਚੰਦਰਨ

ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਬੇਨਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਦਮੁਖੀ ਮਾਰੂਤੀ 800 ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟਣ ਵਿਚ ਵੀ ਮਜ਼ਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕੁਨ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਪਰਵਾਜ਼ ਉਦੋਂ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਕਾਰਕੁਨ ਪੁੱਜੀ ਤਜ਼ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਲਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਯੂਪੀਏ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਤਨ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਯੂਪੀਏ ਨੇ 2009 ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਫੰਗਾਈ ਕਰ ਕੇ ਸੱਤਾ ਮੁੜ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਕੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੇ ਉਹ ਮੰਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿੱਥੇ ਰਾਲੋਗਾਓਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਬਾਬੂਰਾਓ ਹਜ਼ਾਰੇ ਨੇ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਤੇ ਟੀਵੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਮਸੀਹਾ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਭਾਜਪਾ ਪੱਖੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਫਾਉਂਡੇਸ਼ਨ ਨਾਲ

ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਖਾਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਝੂਠਾ ਜਾਂ ਬਦਲਵਾਂ ਸਿਆਸੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਿਰਜਣ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਜਨ ਧਾਰਨਾ/ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਵਜੋਂ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਖਰੀਦੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਮੀਦ ਦੀ ਕਿਰਨ ਜਗਾਈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਡੋਗਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾਤਾ ਗੰਢ ਲਿਆ; ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਰਾਸ ਆਈ।

2013 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚੇ ਤੋਂ ਵਿਰਵੀ ਜਨ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਕਾਰਗਰ ਹੋਣ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ। ਦਰਅਸਲ, ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਦੇ ਕੇਡਰ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰੇ-ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਹਮਾਇਤ ਜੁਟਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਚੁਣਾਵੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਸਿਰਫ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਿਰ ਬੱਝਿਆ; ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਨਵੀਂ-ਨਵੀਂ ਮਿਲੀ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰੀਕ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਸਾਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਲਿਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੇ ਗਤੀਮਾਨਾਂ ਦੀ ਗਹਿਰੀ ਸਮਝ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵਾਰ-

ਵਾਰ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਸੱਤਾ ਢਾਂਚੇ ਅੰਦਰ ਵੱਡੇ ਖੰਭਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਬਦਲ ਬਣ ਸਕਦੇ ਸਨ।

ਇਕ ਲਿਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਚਮਤਕਾਰੀ ਸਨ। ਉਹ ਸੰਘ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਕੇ ਯੂਪੀਏ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਡੋਗਣ ਦਾ ਸੌਖਾ ਰਾਹ ਚੁਣ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਏਜੰਡਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਿੰਦੂਤਵ ਪ੍ਰਤੀ ਉਲਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਗ਼ੈਰ-ਭਾਜਪਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਨ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨਾਲ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਗਏ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਖਰੇ ਸਿਆਸੀ ਉੱਦਮੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਸਟਾਰਟਅੱਪ ਵਿਚ ਬੇਹੱਦ ਭਰੋਸਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਡੀ ਮੱਲ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ (ਡੈਕਾਕੋਰਨ) ਇਕਲੌਤੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ (ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਉੱਦਮ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਲਿਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ) ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਠੇਰੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਦਰਿਸਦੀ ਵਿਚ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਚੋਂ ਉਭਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਹ ਦੁਮਾਲਤੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਡਹਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਖੁੰਝਣ ਦੇਣ ਜਾ ਰਹੇ। ਉਹ ਨਵੀਂ ਉੱਚ ਦੁਮਾਲਤੀ ਸਭਾ ਸਿਰਜਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਅਜੇੜੂ ਸਟਾਰਟਅੱਪ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਾਨੀ ਉਦੋਂ ਨਾਕਾਮ ਹੋ ਗਏ ਜਦੋਂ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉੱਪਰ ਸਮਾਜਿਕ ਹਕੀਕਤਾਂ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਠੋਸ ਹਾਲਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਰੂ ਪੈ ਗਈਆਂ। ਆਪ ਦਾ ਇਕਮਾਤਰ ਵੋਟਾਂ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲਾ ਨਾਅਰਾ (ਯੂ.ਐੱਸ.ਪੀ.) ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ

ਵਿਰੋਧੀ ਸਟੈਂਡ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਖਲੋ ਕੇ ਇਹ ਚੰਗੇ ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਵੋਟਰਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗ਼ਰੀਬ ਤਬਕਿਆਂ ਲਈ ਬਿਜਲੀ, ਪਾਣੀ ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗਰ ਡਲਿਵਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕੀ ਸੀ ਪਰ ਨਵੀਂ ਆਬਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਕੋ ਸੱਟੇ ਨਵਾਂ ਸਿਸਟਮ ਲੈ ਆਂਦਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਨੂੰ ਪੁਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਵੇਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ਦਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਸੀ।

ਸ਼ਰਾਬ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਘੁਟਾਲਾ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਆਉਣ ਤੱਕ ਇਸ ਨੂੰ 'ਆਪ' ਖਿਲਾਫ਼ ਚੁਣਾਵੀ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਪਟਕਥਾ ਕਾਫ਼ੀ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾਲ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਧੱਕਾ ਵੱਜਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਲੋਕਰਾਜੀ ਪਛਾਣ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ ਨੂੰ ਇਸੇ ਕੇਸ ਵਿਚ 9 ਮਾਰਚ 2023 ਨੂੰ ਈ.ਡੀ. ਵਲੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; 'ਆਪ' ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਸੰਜੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 4 ਅਕਤੂਬਰ 2023 ਨੂੰ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਵਿੰਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵਿਜੈ ਨਾਇਰ ਨੂੰ ਨਵੰਬਰ 2023 ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜਾਂਚ ਵੇਲੇ ਸਿਆਸੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਜੀਅ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਕਰਾਂ 'ਚੋਂ ਨੋਟਾਂ ਦੀਆਂ ਖੱਬੀਆਂ ਲੱਭਣ ਜਾਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀਆਂ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਅਜਮਾਏ ਹੋਣ ਪਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਿਹੜੇ ਤਰੀਕੇ ਸਨ? ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਕਾਨੂੰਨਸ਼ਾਸ਼ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਥਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਨੇਮ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਕਾਰਗਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਖਾਤੇ ਜਾਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਈਡੀ ਵਲੋਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾਲ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਧੁੰਦਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੰਦੀ ਦੇ ਜਿੱਤਣ ਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਆਸਾਰ ਹਨ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਲੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਚਿਰ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ ਅੰਦਰ ਅਣਐਲਾਨੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਚੀਕ ਚਿਹਾਤਾ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦ ਹਨ। ਹੁਣ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਡਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦਸ ਕੁ ਮਿੰਟ ਦਾ ਫ਼ਾਸਲਾ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸੋਚਿਆ, ਉਹ ਸ਼ੁਗਲ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੇ ਕੰਗਣ ਪਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਟੇਬਲ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੇ। ਕਿਉਂ? ਮੈਂ ਭਗੋੜਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਹੱਥ ਇਸ ਲਈ ਬੰਨ੍ਹੇ ਸਨ ਕਿ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਖੱਬੀ ਕੱਢ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਮੈਂ ਕਿਧਰੇ ਅਚੇਤੇ ਹੀ ਬਾਰਾਂ ਨਾ ਹਿਲਾ ਲਵਾਂ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਸਮੇਂ ਸਰਜਨ ਦੇ ਹੱਥ ਜਾਂ ਔਜ਼ਾਰ ਹਿੱਲ ਜਾਣ।

ਇਕ ਹੋਰ ਨਰਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨੀਲੇ ਕਾਗਜ਼ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਸੁਰਾਖ ਸਨ, ਦੀ ਆਰਜ਼ੀ ਛਤਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਅਤੇ ਸਿਰ ਢੱਕ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਮੇਰਾ ਸਾਹ ਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਰਤਾ ਰਹਿਮ ਕਰ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, “ਛੇਤੀ ਹੀ ਐਨਸਥੀਸੀਆ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।” ਉਹੋ ਗੱਲ ਹੋਈ; ਕੁਝ ਸਕਿੰਟਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਐਨਸਥੀਸੀਏ ਦੇ ਰਹਿਮ ਕਾਰਨ ਸਾਹ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਸਰਜਨ ਕਦੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਕਦੇ ਮੁੱਕਾ? ਇਸ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ। ਹਰ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਸਰਜਨ ਨਾਲ ਸਹਾਇਕ ਸਰਜਨ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੀ ਬੇਟੀ ਮਾਨਿਕਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਬੀਏਟਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦਾ ਅਗਾਊਂ ਪਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਓਥੇ ਹੋਣ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਭਾਵਾਤਮਕ ਮੁੱਖ ਸੀ।

ਸਰਜਨ ਨੇ ਮੇਰੀ ਧੌਣ ਦੀ ਇਕ ਵੇਨ ਰਤਾ ਕੁ ਕੱਟ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਪੇਸਮੇਕਰ ਦੀਆਂ ਟਾਈਟੇਨੀਅਮ ਧਾਤ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਾਰਾਂ ਲੰਘਾ ਕੇ ਦਿਲ ਦੇ ਦੋ ਚੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਵੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਤਾਰਾਂ ਠੀਕ ਰਾਹ 'ਤੇ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਅੱਗੇ ਲੱਗਾ ਜੰਤਰ

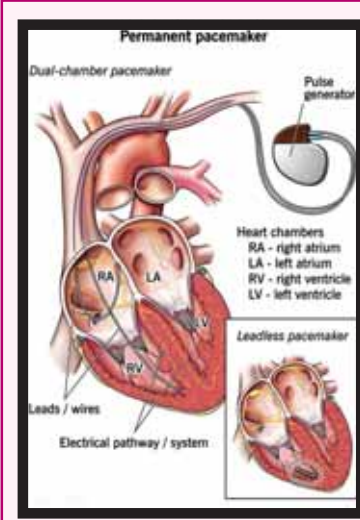
ਫਲੋਰੋਸਕੋਪ ਵੇਨ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਰ ਕੇ ਸਰਜਨ ਦਾ ਰਾਹ ਪੁਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪੇਸਮੇਕਰ ਛਾਤੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਉਤਾਂਹ, ਹੱਸੀ ਜਾਂ ਹੱਸਲੀ ਹੇਠ ਪਾਇਆ/ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੋ ਸਰਜਨ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸਕਿਨ ਹੇਠ, ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰਲੀ ਪੱਸਲੀ ਦੇ ਪੱਠੇ ਵਿਚ ਪਾਕੇਟ ਜਾਂ ਜੇਬ ਜਿਹੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਪੇਸਮੇਕਰ ਰੱਖ ਕੇ ਜ਼ਖਮ ਸਿਉਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੇਸਮੇਕਰ ਮਾਚਸ ਦੀ ਡੱਬੀ ਤੋਂ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਤਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਬੈਟਰੀ ਜਾਂ ਸੈੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਸੈੱਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਗਭਗ ਦਸ ਸਾਲ ਹੈ। ਜੇ ਦਸ ਸਾਲ ਮੇਰਾ ਸਾਹ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਨਵਾਂ ਪੇਸਮੇਕਰ ਪਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਰੱਬ ਕਰੇ

ਏਵੇਂ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਪੇਸਮੇਕਰ ਤਿੰਨ ਭਾਂਤਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਮੇਰੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਾਰਾਂ ਹਨ ਜੋ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਦੋ ਚੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉੱਜ ਦਿਲ ਦੇ ਚਾਰ ਚੈਂਬਰ ਹਨ। ਕਮਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦਿਲ ਦਾ ਆਪਣਾ ਬਿਜਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਆਰ.ਏ. ਚੈਂਬਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਵਿਚ ਮੱਕੀ ਦੇ ਦਾਣੇ ਜਿਹੀ ਥਾਂ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਬਿਜਲੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦਿਲ ਦੇ ਚੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੇ ਹੀ ਪੱਠਿਆਂ ਦੇ ਬਾਰੀਕ ਧਾਗਿਆਂ ਵਰਗੇ ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਬਿਜਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਕਰੰਟ ਪਹੁੰਚਣ 'ਚ ਦੇਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਦਿਲ ਤੋਂ ਰਤਾ ਕੁ ਦੂਰ ਭੂਰੇ ਅਤੇ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੀ ਜੋ ਡੀਵਾਈਸ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਪੇਸਮੇਕਰ। ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਸੁਰਮਈ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਾਰਾਂ ਧੌਣ ਦੀ ਇਕ

ਵੇਨ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਾ ਕੇ ਦਿਲ ਦੇ ਦੋ ਚੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਪੇਚਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ- ਗਾਂ, ਪੇਚਾਂ ਨਾਲ! ਫੇਰ ਪੇਸਮੇਕਰ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਪਾਕੇਟ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਜ਼ਖਮ ਸਿਉਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਦਿਲ ਦੀ ਆਪਣੀ ਬਿਜਲੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨਬਜ਼ ਦੀ ਦਰ ਘਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੇਸਮੇਕਰ ਦਾ ਸੈੱਲ ਨਬਜ਼ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਬਿਜਲੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਚੌਥੀ ਘੰਟਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂ ਘਰ ਆ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੀ ਬੇਟੀ ਨੇ ਇਹਤਿਆਹ ਰੱਖਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਇਕ ਦਿਨ ਹੋਰ ਠਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਘਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਸਪਤਾਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਜਿੱਡੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਡੀਵਾਈਸ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਖੈੱਡ ਦੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਨਿੱਕੇ ਟੇਬਲ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲਈ ਹੈ। ਉਹ ਰਾਤ ਨੂੰ

ਮੇਰੇ ਮੁੱਤੇ ਹੋਏ ਦੀ ਨਬਜ਼ ਦੀ ਗਤੀ ਹਰ ਵਕਤ ਮਾਨੀਟਰ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗਤੀ ਦਾ ਡੈਟਾ ਲਗਾਤਾਰ, ਆਪਣੇ-ਆਪ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਰੀਲੇਅ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਜੇ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਖੇਡ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਦੀ ਮੁੱਕ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਮਝ ਆ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਹੁਣ, ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਬੱਝੀ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਾਰਾਂ ਸਹਾਰੇ ਲਟਕ ਰਹੀ ਹੈ- ਤਾਰਾਂ ਸਹਾਰੇ? ਇਹ ਸੋਚਦਿਆਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਖੰਭਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਹਵੰ ਬੈਠੇ ਦੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ਅਚਾਨਕ ਡਿੱਗ ਪੈਣ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲੋਂ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੱਕ ਜੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਘਬਰਾਹਟ ਹੋਈ, ਨਾ ਕੋਈ ਡਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਫਿਕਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਕੋਈ ਖੇਡ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਹੋਵਾਂ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਮੇਰੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਸਿਰਾਂ ਵਿਚ ਏਨੀ ਹਵਾ ਭਰੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਦੇ ਮੇਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮਿੱਥ ਦੇ ਰਾਵਨ ਵਾਕੂਰ ਮੌਤ ਕਿੱਲੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਣ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਹੋਵੇ ਪਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਾਂ ਛਿਣ ਭੰਗਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਂਡਾ ਤਾਂ ਰੋੜ ਦਾ ਹੈ। ਬੱਸ ਏਨਾ ਹੀ ਕਿ ਨਬਜ਼ ਧੜਕੀ ਨਾ ਧੜਕੀ! ਜੇ ਮੇਰੀ ਬੇਟੀ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਰੂਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿਚ ਦਸ ਕੁ ਮਿੰਟ ਲੇਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਤਮਾਸ਼ਾ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਮੁੱਕ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਇਹ ਹਰਫ਼ ਸਦਾ ਲਈ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਭਟਕਦੇ ਰਹਿਣੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਨਾ-ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚਲਾ ਫ਼ਾਸਲਾ ਕੇਵਲ ਦਸ ਕੁ ਮਿੰਟ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਕ ਵੀ, ਮਾਨਿਕਾ ਵਰਗੀਆਂ ਧੀਆਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹਰ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਪੇਸਮੇਕਰ ਲੋੜ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਰਹੇ।

ਪੇਸਮੇਕਰ ਦਾ ਚਿੱਤਰ।

ਪੇਸਮੇਕਰ ਛਾਤੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਉਤਾਂਹ, ਹੱਸੀ ਜਾਂ ਹੱਸਲੀ ਹੇਠ ਪਾਇਆ/ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੋ ਸਰਜਨ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸਕਿਨ ਹੇਠ, ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰਲੀ ਪੱਸਲੀ ਦੇ ਪੱਠੇ ਵਿਚ ਪਾਕੇਟ ਜਾਂ ਜੇਬ ਜਿਹੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਪੇਸਮੇਕਰ ਰੱਖ ਕੇ ਜ਼ਖਮ ਸਿਉਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪੇਸਮੇਕਰ ਮਾਚਸ ਦੀ ਡੱਬੀ ਤੋਂ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਤਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਬੈਟਰੀ ਜਾਂ ਸੈੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਸੈੱਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਗਭਗ ਦਸ ਸਾਲ ਹੈ। ਜੇ ਦਸ ਸਾਲ ਮੇਰਾ ਸਾਹ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਨਵਾਂ ਪੇਸਮੇਕਰ ਪਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਰੱਬ ਕਰੇ ਏਵੇਂ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਪੇਸਮੇਕਰ ਤਿੰਨ ਭਾਂਤਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਮੇਰੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਾਰਾਂ ਹਨ ਜੋ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਦੋ ਚੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉੱਜ ਦਿਲ ਦੇ ਚਾਰ ਚੈਂਬਰ ਹਨ। ਕਮਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦਿਲ ਦਾ ਆਪਣਾ ਬਿਜਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਆਰ.ਏ. ਚੈਂਬਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਵਿਚ ਮੱਕੀ ਦੇ ਦਾਣੇ ਜਿਹੀ ਥਾਂ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਬਿਜਲੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦਿਲ ਦੇ ਚੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੇ ਹੀ ਪੱਠਿਆਂ ਦੇ ਬਾਰੀਕ ਧਾਗਿਆਂ ਵਰਗੇ ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਬਿਜਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਕਰੰਟ ਪਹੁੰਚਣ 'ਚ ਦੇਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਪਰਵਾਸ ਦਾ ਸੰਕਟ ਅਤੇ 'ਸੁਰਖ ਸਾਜ਼' ਦੀ ਸੁਰ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਨਾਵਲ 'ਸੁਰਖ ਸਾਜ਼' ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਵਸੋਬ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਚੇਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸੁਚੇਤ ਪਰ ਨਾਵਲੀ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਠਕ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਹੈ, ਇਖਲਾਕ ਹੈ, ਸਮਾਜਿਕ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ, ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ; ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਭ ਕੁਝ ਮਕਾਨਕੀ ਹੈ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਉਥੇ ਲੇਖਕ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੜਕਨਾਮਾ ਨੇ ਨਾਵਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਰਵ-ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਮੂਲਕ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰੂ ਬਣਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਬੜੇ ਠੋਕ ਵਜਾ ਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਇੱਥੋਂ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਤੋਂ ਮਾਯੂਸ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਪਰਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਂ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨੀ, ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਡੌਕੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਣ ਦੀ ਹੋਂਦ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵੀ ਵਸਦੇ-ਰਸਦੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲੇ ਲਾ ਕੇ ਜਗਜ਼ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਪਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਦੋ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ 'ਚ ਫਸੇ ਇਹ ਲੋਕ ਕਿਵੇਂ

ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਉਥੇ ਨਾ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਕਦਰ ਹੈ, ਨਾ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ। ਪੈਸੇ ਦੀ ਕਦਰ ਵੀ ਇੱਕ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹੈ। ਹਰੀਪਾਲ ਉਥੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਟੁੱਟਦੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ।

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਵਸੋਬ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਉਚੇਚਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਚੇਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸੁਚੇਤ ਪਰ ਨਾਵਲੀ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਠਕ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਹੈ। ਇਖਲਾਕ ਹੈ, ਸਮਾਜਿਕ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ, ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਭ ਕੁਝ ਮਕਾਨਕੀ ਹੈ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਗੈਰੀ ਅਤੇ ਹਰੀਪਾਲ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਤਲਾਕ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ, ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਹੈ। ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੁਦ ਵਿਦਵਾਨ ਆਲੋਚਕ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਕਦੋਂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ ਜਗਿਆਸਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਨਰ ਹੈ। ਉਸ ਮੇਰੇ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਪਾਠਕ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ: "ਯਾਰ, ਨਾਵਲ ਦੀ ਕਥਾ ਜੁੱ ਦੀ ਤੌਰ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲਮਕਾਉਂਦਾ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਪਾਠਕਾਂ 'ਚ ਇੰਨਾ ਸਬਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।" ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ, "ਇਹ ਸੁਝਾਵਨ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਨਾਵਲ ਹੈ।" ਉਸ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, "ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ, ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਪੰਜਾਬੀ ਪੇਂਡੂ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਵਿੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ।" ਖੈਰ, ਹਰ ਪਾਠਕ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਬੇਹੱਦ ਸੰਘਣਾ ਹੈ। ਬੜਾ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖਣ ਅਤੇ ਨਿਰੀਖਣ ਲਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਦੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਹਰ ਖੁਸ਼ੀ, ਵਿਆਹ, ਸੰਕਟਾਂ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਅਤੇ ਲਾਲਸਾਵਾਂ ਨੂੰ ਏਨੀ ਨੀਝ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ, ਵਾਚਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤੇ ਇੱਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ: 'ਨੋ ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਤਾਇਆ ਜੀ, ਮੈਂ ਆਈ.ਏ.ਐੱਸ. ਕਰਨੀ ਆ'।

ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਵੇਂ ਛਪੇ ਨਾਵਲ 'ਸੁਰਖ ਸਾਜ਼' ਦਾ ਮੁਖੜਾ।

ਨਾਵਲ ਹਾਂਦਰੂ ਸੁਨੇਹੇ, ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਹਾਰਨ ਤੇ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਤੇ ਨਵੇਂ ਦਿਸਹੱਦਿਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਲਈ ਜਾਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਨਾਲ ਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੜਕਨਾਮਾ
ਫੋਨ: +91-98147-83069

ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ, ਜੁੜਦੇ ਟੁੱਟਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਭੋਗਦੇ, ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਆਪਣਿਆਂ ਨਾਲ ਬੇਗਾਨਗੀ ਈਰਖਾ, ਵੈਰ, ਸਾੜਾ ਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਭਾਵ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਮਾਮ ਪ੍ਰਭਾਵ ਡਾ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਾਵਲ 'ਸੁਰਖ ਸਾਜ਼' ਦੇ ਪਾਠ ਉਪਰੰਤ ਪਾਠਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪਰਾਵਸੀ ਲੇਖਕ ਉਥੋਂ ਦੀ ਰਹਿਤਲ, ਵਸੋਬ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਖਰੇਵੇਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਹੀ, ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੇਖਕ ਜਿਹੜੇ ਅਕਸਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਚੱਕਰ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਵੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ ਨਵੇਂ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਨਾਵਲ 'ਸੁਰਖ ਸਾਜ਼' ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ।

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸੁਪਨੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਥੋਂ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਉਤਰਦਿਆਂ ਹੀ ਹਕੀਕਤ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਕੱਚੇ ਤੋਂ ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਜ਼ਿੱਲਤਾਂ, ਔਕੜਾਂ, ਮਾਯੂਸੀਆਂ ਤੇ ਬੇਭਰੋਸਗੀਆਂ ਨਾਲ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਏਜੰਟਾਂ, ਖੇਡ ਪ੍ਰਮੋਟਰਾਂ, ਗਾਇਕਾਂ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਕਬੂਰਤਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਨਾਵਲ ਰਾਹੀਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਤੇ ਰੌਚਿਕ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਨਾਵਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਹੀ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਆਭਾਸ ਹੋਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਕਬੂਰਤਬਾਜ਼ੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਟੀਮ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਬੂਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰੀਪਾਲ ਵੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਟਿਕਾਣੇ ਬਦਲਦਾ ਖੱਲ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦਾ ਆਖਰ ਆਪਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸੁਹਿਰਦ ਅਤੇ ਮਦਦਗਾਰ ਲੋਕ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਰੀਪਾਲ ਨੂੰ ਗੈਰੀ, ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਡਾ. ਸਮਿੱਥ ਜਿਹੇ ਹਮਦਰਦ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਜਨੂਨ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਰੀਪਾਲ ਉਥੇ ਪੱਕਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਆਹ ਵੀ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਪਰ

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੋ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 6 ਅਪਰੈਲ 2024 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-632

ਦਿਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਚੰਗੇ ਹੈ ਸੀ ਸਾਦਗੀ ਨਾਲ ਲੰਘਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਨਵਾਂ ਟਾਇਰ ਵੀ ਜੁੜਦਾ ਨਾ ਸੀ ਬੱਸ ਨਵਾਂ ਜੁਗਾੜ ਬਣਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਵਿੱਚ ਟਾਇਰ ਦੇ ਪੱਚ ਧਰਾਕੇ ਆਪਣਾ ਡੰਗ ਟਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-630

ਪਰਸ ਗੁੱਤ ਫੁੱਲ ਟੰਗੇ, ਸਦਾ ਰਹੇ ਵਾਂਗ ਖਿੜੇ ਗੁਲਾਬਾਂ, ਰੱਬ ਤੋਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਮੰਗੇ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ 'ਨੂਰਪੁਰੀ'

ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਫੁੱਲ ਅੰਵਲ ਦਰਜਾ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਰੂਪ, ਮਹਿਕ, ਸੁਹੱਪਣ ਨਾਲ ਭਰੀ ਫੁਲਵਾੜੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਜਾਂਦਾ ਖਾਲੀ ਬਿਨ ਸਲਾਹਿਆਂ ਬੈਠ ਜਾਏ ਹਾਰ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰ ਕੋਈ ਲੜਕੀ ਭੁਲੇਖਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪਉ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਬਾਗ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਜੋ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾ ਰਹੀ ਹੁਸਨ ਨੂੰ।
-ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਚਾਰ ਚੁਫੇਰਾ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹਦਾ ਫੁੱਲ ਖਿੜਨ ਦੀ ਰੁੱਤ ਜਦ ਆਵੇ। ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲਾ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਵੇ। ਗੁਲਾਬੀ ਜਿਹੀ ਭਾਹ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ ਜਦ ਪੌਟਾ ਪੱਤੀ ਨੂੰ ਛੂਹ ਜਾਵੇ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ ਕਲਾਹੜ (ਲੁਧਿਆਣਾ)

ਵਿਚ ਬਗੀਚੀ ਨਾਲ ਗੁਲਾਬਾਂ, ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਜਾਪੇ, ਇਹ ਰੰਗ ਕੁਤੀਆਂ ਮਨ ਭਾਵੇ, ਵਿਚ ਬਣੀ ਫੁੱਲ ਆਪੇ। ਮਿਲਦੀ ਜੁਲਦੀ ਹੈ ਗੁਰਗਾਬੀ,

ਫੁੱਲ ਤੇ ਮਾਲਣ ਹਾਣੇ ਹਾਣੀ ਹੜ੍ਹ ਜੋਬਨ ਦਾ ਆਇਆ ਸੁਗੰਧੀ ਮਾਣੇ ਬਣ ਤਿਤਲੀ ਬਗੀਚਾ ਵੀ ਮਹਿਕਾਇਆ। ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਮਿਕ ਹੋ ਕੇ ਹੁਸਨ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦੀ। ਧਾਰੀਆਂ ਵਾਲੀ ਫਰਾਕ ਅਸਮਾਨੀ ਰਹੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੀ।
-ਹਰਜੋਤ ਕੌਰ ਮਹੇਸ਼ਪੁਰਾ

ਗਜ਼ਲ

ਵਿਕਣੇ ਵਾਲੇ ਟਿਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਅੜਨੇ ਵਾਲੇ ਝੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸੱਚ ਦੇ ਆਸਿਕ ਅੱਖ ਵੇਲੇ, ਨਾਲ ਸੱਚ ਦੇ ਖੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਸੱਚੇ ਸੱਚੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ, ਜਾਨ ਅਤੇ ਈਮਾਨ ਦਾ ਜੋਖਮ ਬਦੇ ਬਦੀ ਕਈ ਤਲੀਆਂ ਉੱਤੇ, ਆਣ ਕਰੋੜਾਂ ਧਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਧਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਕਟੀਲੀ, ਏਹੋ ਬੁਝਾਵੇ ਲਾਵੇ ਤੀਲੀ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਚਾਣਕਿਆ ਵੀ, ਇਸ ਦੇ ਵਾਰ ਤੋਂ ਡਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਲੱਕੜੀ ਤੋਂ ਹੈ ਬਣਦਾ ਕਾਗਜ਼, ਕਾਗਜ਼ ਤੋਂ ਫਿਰ ਉੱਤਪੰਨ ਮਾਇਆ, ਸਰੀਰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਆਖਰ ਵੇਲੇ, ਲੱਕੜਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਬੋਦਲਾਂ ਦੇ ਸੁੱਖਵਿੰਦਰਾ ਕ੍ਰਾਂਤੀ, ਕਲਮਾਂ ਤੋਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਤੀਕਰ, ਟਾਮੇ ਟਾਮੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਆਂ ਦੇ ਅੰਬਰੀ, ਬਣ ਕੇ ਤਾਰੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।
-ਸੁੱਖਵਿੰਦਰ ਬੋਦਲਾਂਵਾਲਾ (ਯੂ ਐਸ ਏ)
ਫੋਨ: 360-281-2624

GURDWARA GURU NANAK DARBAR

1610 West Street, Southington, CT 06489, Tel: (860) 621-3015
www.ctsikhs.com

ਦੂਜੀ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ (ਸਿੱਖ ਡੇਅ) ਪਰੇਡ

ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ 4 ਮਈ 2024 ਸਵੇਰੇ 12:00 ਤੋਂ 2:00 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਮੇਨ ਸਟਰੀਟ - ਟਾਊਨ ਗ੍ਰੀਨ, ਸਾਊਥਿੰਗਟਨ, ਕਨੈਕਟੀਕਟ

14, ਅਪਰੈਲ (ਐਤਵਾਰ) ਵਿਸਾਖੀ ਜੋੜ ਮੇਲਾ

1610 ਵੈਸਟ ਸਟਰੀਟ, ਸਾਊਥਿੰਗਟਨ, ਕਨੈਕਟੀਕਟ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦਾ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ 12 ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ 14 ਅਪਰੈਲ 2024 ਤਕ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੀ। 12 ਅਪਰੈਲ, ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10:00 ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਆਰੰਭ ਹੋਣਗੇ, ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਸ਼ਾਮ 6:00 ਤੋਂ 10:00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕੀਰਤਨ ਦੀਵਾਨ ਸਜਣਗੇ। 14 ਅਪਰੈਲ, ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰੇ 10:00 ਵਜੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੋਗ ਪੈਣਗੇ। ਉਪਰੰਤ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੀਰਤਨ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਜਾਣਗੇ। 4 ਮਈ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 12:00 ਵਜੇ ਸਾਊਥਿੰਗਟਨ ਟਾਊਨ ਗ੍ਰੀਨ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਡੇਅ ਪਰੇਡ ਨਿਕਲੇਗੀ।

* ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤੇਗਾ

* ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਣਿਆਂ ਦੇ ਸਟਾਲ ਲੱਗਣਗੇ

* ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਖਾਸ ਸਟਾਲ ਹੋਣਗੇ।

ਸਾਰੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜੀ।

ਕਨੈਕਟੀਕਟ ਸਿੱਖ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਇੰਕ (860) 621-3015

ਸ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾ, ਪ੍ਰਧਾਨ
(860) 478-5252

ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ, ਸਕੱਤਰ
(203) 767-2992

ਸ. ਵਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਖਜ਼ਾਨਚੀ
(203) 305-2646

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ

2024 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਇਕ ਖਾਸੀਅਤ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਖਾਸੀਅਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਨਾਲ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਚੋਣ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਕੋ-ਇਕ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ, ਕਾਂਗਰਸ, ਭਾਜਪਾ, ਬਸਪਾ, ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਤੇ ਸੀ.ਪੀ.ਐੱਫ. ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਚੋਣ ਨੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਬੜ੍ਹਾ ਘੱਟ ਜਿਵੇਂ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ,

ਪ੍ਰ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: +44-7922-657957

ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਕਮਰ ਕੱਸ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਕਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚਾਰ ਅਹਿਮ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਮੁੱਖ ਹਨ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਕਾਰ ਤਕਰੀਬਨ ਢਾਈ ਦਹਾਕੇ ਗਠਜੋੜ ਰਿਹਾ ਪਰ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਗਠਜੋੜ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਆਕਸਫੋਰਡ ਬਰੁਕਸ ਬਿਜ਼ਨਸ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਅਮੈਰਿਟਸ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀ ਕਰ ਕੇ ਉਹ 1964 ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੂਬੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਰਿਹਾ ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਆਧਾਰਿਤ ਸੂਬੇ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੋਗਲੀ ਸੋਚ ਜੋ ਕਦੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੂਬੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼

ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਹੈ।

ਬਸਪਾ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਦੁਬਿਧਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਮਹਾਨ ਚਿੰਤਕ ਅੰਬੇਡਕਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਹਿੰਦੂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰਵਾਦ ਤੋਂ ਦਲਿਤਾਂ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਡਰਦੀ

ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਹੇਠ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਪਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੋਨਾਂ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਗਲਤੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋਨਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੁਹਿਰਦ ਨੇਤਾ ਤੇ ਵਰਕਰ

ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਖੱਬੀ ਸਿਆਸਤ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਫਰਕ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਭਾਰੂ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਆਧਾਰਿਤ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਫੈਸਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਅਸੈਂਬਲੀ ਜਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਆਪਣੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਚੋਣ ਗੱਠਜੋੜ ਲਈ ਕੁਝ ਆਜ਼ਾਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਗਿਣੀ ਮਿਟੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਹੀ ਤੈਅ ਕਰਦੀ ਹੈ।

1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਸੀ। 1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੋਚ ਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਸੀ ਪਰ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚਾ ਇਸ ਸੋਚ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਖੇਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ; ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਬੰਗਾਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਆਦਿ। ਇਸ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਇਸ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ (ਨੈਸ਼ਨੈਲਿਟੀਜ਼) ਦਾ ਸਮੂਹ ਸੀ। 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਨਾਲ ਹੋਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੇ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰਵਾਦ ਵੱਲ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੋਚ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿੱਚ ਏਕਤਾ (ਯੂਨਿਟੀ) ਵੱਲ ਮੁੜ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਏਕਤਾ (ਯੂਨਿਟੀ) 'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਅਨੇਕਤਾ (ਡਾਇਵਰਸਿਟੀ) ਸਿਰਫ ਕਹਿਣ ਜਾਂ ਦਿਖਾਵੇ ਲਈ ਸੀ।

ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਜੋ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਮੁੱਖ ਘਾਤਾ ਸੀ, ਕੇਂਦਰਵਾਦ ਵਿਚ ਜਨੂੰਨ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ ਮੁਤਾਬਕ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਕ ਕੌਮ ਵਿਚ ਪਰੋਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਸਲੀ ਸਚਾਈ ਕਿ ਇਹ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਸੀ, ਵਿਚ ਟਕਰਾਅ ਸੀ। ਇਸੇ ਟਕਰਾਅ ਕਾਰਨ ਭਾਸ਼ਾ ਆਧਾਰਿਤ ਸੂਬੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਜੋ ਲਹਿਰਾਂ ਚੱਲੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ ਪਰ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਖੇਤਰ ਜਿਵੇਂ ਗੁਜਰਾਤ ਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੂਬੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹੇ ਜਨਤਕ ਉਭਾਰ ਜੋ ਇਸ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੱਚ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਉਸ ਦੇ ਸੁਫਨਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੱਚ ਅੱਗੇ ਝੁਕਣਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਝੁਕ ਤਾਂ ਗਿਆ ਪਰ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ

ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਕਦੇ ਜ਼ਬਾਨ ਆਧਾਰਿਤ ਸੂਬੇ 'ਤੇ। ਨਹਿਰੂ ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੋਵੇਂ ਇਕਲਾਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੜੇ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੇ ਨੇਤਾ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੇ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਤੀ ਟਕਰਾਅ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਬਣ ਸਕਿਆ।

ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਕਈ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਈਆਂ ਪਰ ਉਸ ਦੀ 'ਭਾਰਤੀ ਕੌਮ' ਵਾਲੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਰਿਹਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਇਕ ਦੋ ਵਾਰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸੁਬਿਆ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਬੋੜੀ ਦੂਰੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਪਰ ਮੁੱਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਹੁਣ ਵੀ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਸੋਚ ਦੀ ਧਾਰਨੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਈਗੀ ਜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਐਸੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤਬਦੀਲੀ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਬੁਢਾਲ ਵਰਗੀ ਉਥਲ ਪੁਥਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵੀ 'ਭਾਰਤ ਇਕ ਕੌਮ' ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਮੁਦਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕੌਮ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਈ ਜਨੂੰਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤਕ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕੇਂਦਰਵਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਕੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਲਾਉਣੀ ਪਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬਹੁਤ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਬਹੁ-ਕੌਮਾਂ ਦਾ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਮੂਹ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਚਾਈ ਅੱਗੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਹਾਰ ਮੰਨਣੀ ਪਏਗੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੋਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਅਜੇ ਆਪਣੀ ਬੜੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹਿੰਦੂ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਸੋਚ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਹੈ।

ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਜਾਂ ਭਾਜਪਾ ਵਾਂਗ ਕੋਈ ਖਾਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਸਿਰਫ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ

ਹੈ; ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਲਿਤਾਂ 'ਤੇ ਉਚੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬਸਪਾ ਦਾ ਜਥੇਬੰਦਕ ਢਾਂਚਾ ਇਸ ਦੀ ਮੁਖੀ ਮਾਇਆਵਤੀ 'ਤੇ ਇੰਨਾ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਝੁਕਾਅ ਕਾਂਗਰਸ ਜਾਂ ਭਾਜਪਾ ਵਾਂਗ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਕ ਕੌਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਦਾ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਝੁਕਾ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਠੰਢੀ ਜੰਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਸ ਵਕਤ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਟ ਵਿਚ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਸੀ ਲਹਿਰ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਜੋ ਇਸ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰਵਾਦ ਦੀ ਮੁਦਈ ਸੀ।

ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਟੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਅਸਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬੱਧੀ ਇਕ ਸੋਚ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਥੇਬੰਦਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਕੇਂਦਰਵਾਦ ਜਨੂੰਨੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ; ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੈ।

ਸੀ.ਪੀ.ਐੱਮ. ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੁਦਈ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਸਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੌਮਾਂ ਬਾਰੇ ਇਸ ਦੀ ਸੋਚ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸੀ ਪਰ 1980ਵਿਆਂ

ਹਨ। ਸੀ.ਪੀ.ਐੱਮ. ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚੇਤਨ ਹੋ ਪਰ ਜਥੇਬੰਦਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕੇਂਦਰਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪੰਜਾਬ ਆਧਾਰਿਤ ਇਕੋ-ਇਕ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'Federalism, Nationalism and Development: India and the Punjab Economy' ਲਈ ਖੋਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਕਿ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ੀ ਖਿੱਤਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਲੱਗ ਖਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਖਾਸ ਫਰਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਘੱਟਗਿਣਤੀ (ਸਿੱਖ) ਇੱਥੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਵੀ ਕੌਮੀ ਘੱਟਗਿਣਤੀ (ਮੁਸਲਮਾਨ) ਇੱਥੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫਰਕ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਨ ਪਰ ਸੰਸਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵੱਡੇ ਧਰਮਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ (ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਲਗਭਗ 25% ਜਿਥੇ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ, ਲਗਭਗ 31%)। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਹੀ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀ ਉਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਖਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਿੱਖ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੇ। ਇਉਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ

ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਾਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਾਲਾਤ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ (ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਇਸਾਈ, ਜੈਨੀ, ਬੋਧੀ) ਦੀ ਵੀ ਰਾਖੀ ਕਰੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਫਰਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਇਸਾਈ, ਜੈਨੀ ਤੇ ਬੋਧੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ ਹਿੰਦੂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ (ਲਗਭਗ 79-80%) ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਇਸ ਫਰਕ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਹੀ ਖੇਤਰੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਉਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਜਿੱਤ ਸਕੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਵੀ ਬਣੇ।

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਦੁਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਾਂਗ ਕਿਸੇ ਕੇਂਦਰੀ ਕੰਟਰੋਲ ਬਲ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਨੇ ਸਭ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਪਛਾਣ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਗਿਰਾਵਟ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸਿਰਫ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਵੋਟਾਂ ਲੈਣਾ ਤੇ ਘੱਟ ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤਣਾ ਨਹੀਂ; ਗਿਰਾਵਟ ਤੋਂ ਭਾਵ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਗਿਰਾਵਟ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨੇ ਛੱਡ ਕੇ ਕੇਂਦਰੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਖਾਸੀਅਤ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ।

ਦੂਜਾ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਹੈ। ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਿਚ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਜਮਹੂਰੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਵੀ ਹੋਣ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਪਰਚਾ ਲਿਖਣ ਲਈ ਖੋਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕ ਗੱਲ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪ ਤੇ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸੀ ਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਖ਼ਿਲਾਫ ਮੋਰਚਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲਏਗੀ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜੁਲਮ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ ਲੜਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ; ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

2024 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ਜੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਸੀਟਾਂ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਚੋਣ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਕੱਲੇ ਲੜਨ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਜਾਏ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲਾ ਚਰਿਤਰ ਹੋਰ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਗਿਰਾਵਟ ਵੱਲ ਚਲਾ ਜਾਏਗਾ। ਜੇ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਕਰ ਕੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਗਿਰਾਵਟ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਜੇ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਬਲਬੂਤੇ ਚੋਣ ਲੜਦੀ ਹੈ ਤੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਉਤਸਾਹ ਆਏਗਾ। ਇਕੱਲੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਨਾਲ ਜੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਪਛਾਣ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਏਗੀ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸੁੱਚ ਰੱਖਣਾ ਵੋਟਾਂ ਲੈਣ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਡੂੰਘੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਨਵੇਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਸ ਇਕੱਲੀ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਲੋੜ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਸੰਤ ਦੀ ਜੀਵਨ ਕਹਾਣੀ

ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਅਤੇ ਚਿਪਕੋ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਮੋਹਰੀਆਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਚੰਡੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਭੱਟ ਦਾ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵੇਲੇ ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਵੀਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਵੱਧ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਖਸੀਅਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾ ਅਸਰ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ; ਹਰੇਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਨੈਤਿਕ, ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਜ਼ਿਠਣ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮੁਤਲਕ ਨਵੀਂ ਸੁਝ ਮਿਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਡੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਭੱਟ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ

ਰਾਮਚੰਦਰ ਗੁਰਾ

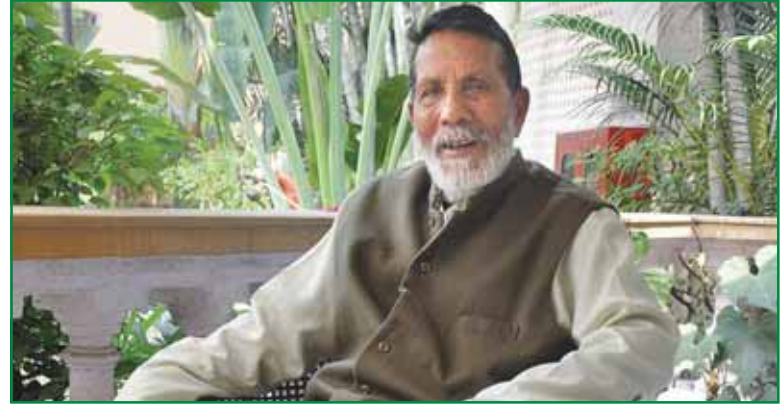
ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਬੁਕਿੰਗ ਕਲਰਕ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਮਾਸਿਕ ਆਮਦਨ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਹਿਮਾਲਿਆ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਖ਼ੋਲ੍ਹੇ ਰਾਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ-ਜੁਲ ਕੇ ਚੰਡੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਮੋਟਰ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬਦਰੀਨਾਥ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਏ ਦੌਲਤਮੰਦ ਬਿਰਲਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ: “ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਬਿਰਲਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿਅ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਕ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉੱਚੀ ਹੈਸੀਅਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।”

ਸੰਨ 1956 ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰਤ ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਰਾਇਣ ਨੇ ਗੜਵਾਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਨੌਜਵਾਨ ਚੰਡੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਭੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਗਏ ਅਤੇ ਸੱਠ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੌਤੇ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ “ਜੇਪੀ ਦੇ ਸਬਦਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਛੂਹ ਲਿਆ।” ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਇੱਕ ਮੁਕਾਮੀ ਸਰਵੇਦਯ ਕਾਰਕੁਨ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਰਾਵਤ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈਦਲ ਯਾਤਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜੇਪੀ ਦੇ ਸਬਦਾਂ ਅਤੇ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਭੱਟ ਨੇ ਗੜਵਾਲ ਮੋਟਰ ਓਨਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਉਣ ਲੱਗੇ।

1960ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਭੱਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਲੇਬਰ ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਅਤੇ ਮਹਿਲਾ ਮੰਗਲ (ਭਲਾਈ) ਦਲ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਵਿੱਢਿਆ। ਉਹ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਜਾਤੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੜ੍ਹ, ਖ਼ੋਲ੍ਹੇ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਦਸ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਪੂਰੇ ਗੜਵਾਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣ ਬਣ ਗਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਭੱਟ ਨੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਵਪਾਰਕ ਫਾਰੈਸਟਰੀ (ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਮੰਤਵ ਲਈ ਪੌਦੇ ਲਾਉਣ) ਦੇ ਅਸਰਾਂ ਨੂੰ ਘੋਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਇਵਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਛਕ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਲੱਕੜ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਨਅਤਾਂ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਬਰਬਾਦੀ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਭੱਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ: “ਕੀ ਇਹ ਸ਼ੋਸ਼ਣਕਾਰੀ ਪਾਗਲਪਣ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?” ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਿਰਫ ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਪਹਾੜੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਜੰਗਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਤੇ ਹੋਂਦ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਤੋਂ ਕੰਟਰੋਲ ਮੁੜ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

1973 ਵਿਚ ਭੱਟ ਨੇ ਵਪਾਰਕ ਫਾਰੈਸਟਰੀ ਖਿਲਾਫ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮੂਹਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ‘ਚਿਪਕੋ ਲਹਿਰ’ ਦਾ ਨਾਂ

ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਚਿਪਕੋ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਦਰਜਨਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਲੇਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਏ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਡਾਕਟੋਰਲ ਲੇਖ ਵੀ ਇਸ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਉਥਾਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਭੱਟ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਖਸੂਸੀਅਤ ਨੂੰ ਅਨੁਵਾਦਕ ਸਮੀਰ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੋਟ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ: “ਅਕਾਦਮਿਕ ਬਿਰਤਾਂਤ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਮਨੁੱਖੀ ਮਿਹਨਤ ਮੁਸ਼ੱਕਤ, ਆਸਾਂ ਅਤੇ

ਚੰਡੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਭੱਟ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਗਹਿਰੀ ਪਹੁੰਚ ਵਾਲਾ ਚਿੰਤਕ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਿਕਾਊ ਆਰਥਿਕ ਉਦਮਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ। ਉਸ ਨੇ 1976 ਵਿਚ ਹੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਉਸਾਰੀ ਜੋਸ਼ੀਮੰਠ ਵਿਚ ਘਰਾਂ 'ਚ ਤਰੇੜਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗੀ। 1980ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂ ਵੱਡੇ ਡੈਮ ਹਿਮਾਲਿਆ ਲਈ ਢੁੱਕਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਹੀ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਕਿਸੇ ਕਾਰਕੁਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਅਹਿਸਾਸ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬਦਾਂ, ਵਾਕਾਂ, ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ 'ਦਾਦ' ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਜੋ ਕਿ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਚੌਖਟਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਉੱਥੋਂ ਉਗਮਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤਾਂ ਤੋਂ ਕੋਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੈਨਰਜੀ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵਿਚਲਾ ਸੱਚ ਹੋਰਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭੱਟ ਦੇ ਲਖਨਊ 'ਚ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣ ਦੀ ਘਟਨਾ 'ਚੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਝਲਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਟਾਕਰਾ ‘ਚਿਪਕੋ ਅੰਦੋਲਨ’ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਜੰਗਲਾਤ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਰਾਜ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਮਾਜ ਸੇਵਕ ਨੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ: “ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ, ਮੈਂ ਹਿਚਕਚਾਹਟ ਜਿਹੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ ਕਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਮੈਟੀ ਜਿਹੀ ਮਿੱਟੀ ਰੰਗੀ ਸਿਗਰਟ ਜਲਾ ਲਈ - ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਗਾਰ ਕਹਿੰਦੇ

ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ‘ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬ’ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਯੂਆਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦਿਆਂ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਇਹ ਸਭ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?’ ਤੁੱਥ ਕੁਝ ਭਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਅਫ਼ਸਰ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਯੂਆਂ ਕੱਢਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਲਈ। ਉਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਆਮ ਵਤੀਰੇ ਵਰਗੀ ਹੀ ਜਾਪ ਰਹੀ ਸੀ - ਉਨ੍ਹਾਂ

ਲੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੋਂ ਗ਼ਰੀਬੀ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਤੁਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਹੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਥੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਕਰਤੀ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਦਿੜ੍ਹ ਹੌਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ 'ਚ ਗਹਿਰੀ ਹਮਦਰਦੀ ਵੀ ਸੀ; ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, “ਮੇਰੇ ਲਈ ਉਸ ਅੰਦਰਲੀ ਸੁਘੜਤਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ।” ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਥਣਾਂ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਰੇਨੀ ਲਾਗੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਰੋਕੀ ਤਾਂ ਇਸੇ ਸੁਘੜਤਾ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਲੱਕੜਹਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉਜੱਡ ਵਰਤਾਅ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।”

ਪੁਸਤਕ 'ਚ ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਭੱਟ ਨੇ ਉਸ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਅਰਥਪੂਰਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਆਪ ਨਾਇਕ ਰਿਹਾ: “ਚਿਪਕੋ ਅੰਦੋਲਨ ਪਹਾੜੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਜੰਗਲਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਬਣਿਆ ਤੇ ਇਸ ਅੰਦਰਲਾ ਜਜ਼ਬਾ ਸਮਾਜਿਕ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਵਿਚ ਬਦਲਿਆ।” ਇਸ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਜੰਗਲਾਤ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਸ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ 'ਚ ਵੀ ਮੋਹਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਭੱਟ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ, ਚਿਪਕੋ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਗੜਵਾਲ ਵਿਚ ਕਈ ਹੁੰਡ-ਮੁੰਡ ਹੋਏ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਹਰਿਆ-ਭਰਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਚੌਗਿਰਦੇ 'ਤੇ ਚੰਗੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ।

ਚੰਡੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਭੱਟ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਗਹਿਰੀ ਪਹੁੰਚ ਵਾਲਾ ਚਿੰਤਕ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਿਕਾਊ ਆਰਥਿਕ ਉਦਮਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ। ਉਸ ਨੇ 1976 ਵਿਚ ਹੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਉਸਾਰੀ ਜੋਸ਼ੀਮੰਠ ਵਿਚ ਘਰਾਂ 'ਚ ਤਰੇੜਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗੀ। 1980ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂ ਵੱਡੇ ਡੈਮ ਹਿਮਾਲਿਆ ਲਈ ਢੁੱਕਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, “ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਪਰਬਤ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਰਜਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਹੁਣ ਉਸ ਧਰਤ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਬੇਗ਼ਾਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਨਿਰਭਰ ਹਨ। ਹਰ ਥਾਂ ਵਪਾਰਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲ ਲੈ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਭਾਵੁਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨਾਲ ਢਲਦਿਆਂ ਲੋਕ ਵਣਜ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚੱਲਣ ਲੱਗੇ ਹਨ।”

ਚੰਡੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਭੱਟ ਦੀ ਆਤਮਕਥਾ ਇੱਕ ਬੇਹੱਦ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਸਮਾਜੀ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗਾਂਧੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਏ ਗਾਂਧੀਵਾਦ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਉੱਤੇ ਵੀ ਗਹਿਰੀ ਝਾਤ ਪ੍ਰਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਸਾਹਿਤਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁੱਲਵਾਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਆਪਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਤੇ ਬਣਦਾ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਹਾਸਲ ਕਰੇਗੀ।

ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ‘ਜੈਂਟਲ ਰਜ਼ਿਸਟੈਂਸ’ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਸਮੀਰ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਚੰਡੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਭੱਟ ਦਾ ਜਨਮ 1934 ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਹਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬਸਤੀ ਹੀ ਸੀ। ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਅਧਿਆਇਆਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਪਨ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਭੈਣ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਤਿਹੁ ਸੀ), ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਵੱਡ-ਵੱਡੇ ਰਿਹਾਅ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਖੌਤੀ ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਹਿਮਾਲਿਆ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ, ਜੰਗਲਾਂ, ਮੈਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਧਰਾਤਲ ਸਜੀਵ ਹੋ ਉੱਠਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, “ਮੈਨੂੰ ਅਲਕਨੰਦਾ ਦੇ ਵਗਏ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ।” ਇਵੇਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਦੀ ਦੇ ਲੈਅਮਈ ਵਹਾਅ ਤੋਂ ਭਾਵੁਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਤਾਸਿਰ ਹੋਏ ਸਨ।

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਚੰਡੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬਾ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਝ, ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਪਰਿਵਾਰ ਗ਼ਰੀਬ ਸੀ ਪਰ ਲਾਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, “ਮੇਰਾ ਪੂਰਾ ਬਚਪਨ ਤੰਗੀਆਂ ਤੁਰਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਬੀਤਿਆ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਥੁੜ੍ਹ ਜਾਪਦੀ ਸੀ।” ਅੱਲੜੂ ਉਮਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਗਾਵਾਂ ਚਰਾਉਣੀਆਂ ਪੌਦੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਕਿ ਘਰ ਦਾ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਬਲਦਾ ਰਹੇ। ਚੰਡੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਾਫ਼ਗੋਈ ਨਾਲ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਨ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਸ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਈ ਸਕੂਲ ਬਦਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਵੀਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ; ਚੰਗੇ ਭਾਗੀ ਇੱਕ ਮੁਕਾਮੀ ਖ਼ੋਲ੍ਹ

ਲੀਡਰ ਵਿਆਹ 'ਚ ਪੁੱਜਾ ਨਾ

ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਭਤੀਜੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਲੜਕੇ ਦੇ ਤਾਏ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਕੰਮ ਦੱਸੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਹੱਥ ਵੰਡਵਾਂ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਉਸ ਨੇ ਭਰਾ

ਅੰਗਰੇਜ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ
ਫੋਨ: 98767-85672

ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਠਿਆਈ ਦੇ ਡੱਬੇ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਡੱਬੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਾਂ ਇੱਕ ਹੀ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਲੀਡਰ ਸੱਦੀਏ ਦੂਜੇ ਕਿਉਂ?

ਅੱਗੋਂ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਜੇ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਲੀਡਰ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂਗੇ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦੋਵੇਂ ਬਗੈਰ ਸੱਦੇ ਤੋਂ ਆ ਗਏ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਕਿ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਲੀਡਰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਫੋਕੀ ਸ਼ੋਹਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਸੀ ਕਿ ਲੜਕੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਬੜੀ ਪਹੁੰਚ ਹੈ ਜੋ ਵੱਡੇ ਲੀਡਰ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ ਹਨ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਲੋਕ ਫੋਕੇ ਦਿਖਾਵੇ ਲਈ ਕਰਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦਿਖਾਵੇ ਦੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ ਫਿਰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਭਾਵੇਂ ਕਰਜ਼ਾ ਉਤਾਰਣ ਵਿਚ ਲੰਘ ਜਾਵੇ। ਚਲੇ ਜੀ ਵਿਆਹ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਲੜਕੇ ਦਾ

ਪਿਤਾ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਫੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲੜਕੇ ਦੇ ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲੜਕੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਆਹ ਕਈ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਆਉਣਗੇ। ਪਰ ਹਾਸੇ-ਹੀਣੀ ਗੱਲ ਉਦੋਂ ਬਣ ਗਈ ਜਦੋਂ ਲੀਡਰ ਨੇ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਹੋਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਫਿਰ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਫੋਟੋਆਂ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਦਿਖਾਵੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚਾਅ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਨਮੋਸ਼ੀ ਵੀ ਹੋਈ ਉਪਰੋਂ ਯਾਰਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਮਖੌਲ ਦੇ ਪਾਤਰ

ਵੀ ਬਣੇ। ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਭਰਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼-ਤਰਾਰ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਕਿਆ ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਾਲੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਨੀਲੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਸਿਰੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਇਸ ਤੋਂ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਲੀਡਰ ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਦਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਉਦੋਂ ਦੇ ਵਰਕਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ਪਵੇ। ਪਰ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਪੱਖੀ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਲਚ, ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟੇ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਬਦਲ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਫੋਕੇ ਦਿਖਾਵੇ, ਝੂਠੀ ਸ਼ੋਹਰਤ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪੜ ਵੇਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਲੋਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਝੂਠੇ ਫੋਟੋਆਂ ਵਾਲੇ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਕੁਝ ਵਕਤ ਦੀ ਖੇਡ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੇ ਸਾਨੂੰ ਸਿਆਣੇ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਸਦੇ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਕਰੀਏ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਸੁਖੀ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇਣ ਦੁਜਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਬਣਨ।

ਸੁਦਾਗਰ ਬਰਾੜ ਲੰਡੇ

ਮਾਰਚ 18, 2024 ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਉੱਤੇ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਖਹਿਰਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸੂਚਨਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤਨ-ਮਨ ਡੂੰਘੇ ਸਦਮੇ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਸੁਦਾਗਰ ਬਰਾੜ ਲੰਡੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਦਾ ਹੁਲਾਰਾ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਉਸਦਾ ਤੁਰ ਜਾਣਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਹ ਸੁਰਗਵਾਸ ਹੋਇਆ ਨਵੰਬਰ 2022 ਵਿਚ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਮਾਰਚ 2024 ਨੂੰ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੋ

ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ
ਫੋਨ: 1-905-796-0531

ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸੁਦਾਗਰ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਸਰਦਾਰਨੀ ਗੁਰਚਰਨ ਕੌਰ ਨਾਲ ਦਰਦ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਟੀ ਨਿਰਮਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤੇ ਇੰਡੀਆ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਰਾੜ ਦੇ ਸੁਰਗਵਾਸ ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਦਮੇ ਦਾ ਦੂਹਰਾ ਤਕੜਾ ਝਟਕਾ ਲੱਗਿਆ।

ਪਾਂਧੀ ਵੀ ਮੇਰੇ ਪੂਰਾ ਨੇੜੇ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਹੋਈਏ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਲ-ਪਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੁੱਛਣ ਉੱਤੇ ਪਾਂਧੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਭਿਅੰਕਰ ਗਲਤੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਇੰਡੀਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਖਬਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਡ-ਪੁੱਡ ਗਈ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਸਾਡਾ ਪਹਿਲਾ ਮੇਲ 'ਕਲਮਾਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ' ਦੀ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਪਹਿਲੇ ਮੇਲ ਵਿਚ ਹੀ ਸੁਦਾਗਰ ਨੇ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਦਾ ਹਰ ਕੋਨਾ ਮੱਲ ਲਿਆ। "ਬਰਾੜ ਕੀ ਤੇ ਲੰਡੇ ਕੀ, ਇਹ ਕੁਮੇਲ ਕਿਉਂ?" ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। "ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ", ਉਹ ਬੋਲਿਆ, "ਚੰਗੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਕਦੇ ਵੀ ਕੁਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ, ਕਬੀਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਮਾਣਯੋਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ।" ਉਸ ਨੇ ਵਿਆਖਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਪਲ ਤੇ ਇਹ ਪਲ ਸੁਦਾਗਰ ਮੇਰੇ ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਦੀਵੀ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਜੀਵੇ ਜੀਅ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ।

ਉਹ ਇੱਕ ਬਹੁ-ਗੁਣੀ ਇਨਸਾਨ ਸੀ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿਚ ਉਹ ਸਦਾ ਸਰਗਰਮ ਰਿਹਾ। ਮਹਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੁਤੱਤਰ ਦੇ ਕਈ ਵੇਰ ਰੂਬਰੂ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸ਼ੌਕੇ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸਦੇ ਪੁਰਖੇ

ਮਹਿਕਮਾ ਮਾਲ ਵਿਚ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਮਾਲ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਭੰਡਾਰ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਪੂਰੀ ਰੁਚੀ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਸੀ। ਸਿਹਤ ਕਦੀ ਵੀ ਵਧੀਆ ਨਾ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਵੀ ਉਹ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਇੱਕ ਤਿੱਖਾ ਖਿਡਾਰੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਇਨਸਾਨ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਕੰਨ ਸਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਹ ਤਰਕ-ਵਿਤਰਕ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਵੇ, ਉਸਦੇ ਗਿਆਨ ਵਸੀਲੇ ਸਦਾ ਸਤਰਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਮੋੜੀ ਚੁਣਦਿਆਂ-ਚੁਣਦਿਆਂ ਉਸ ਕੋਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਅਸੀਮ ਖਜ਼ਾਨਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਉਸ ਕੀਮਤੀ ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਸਦਾ ਸਾਡੇ ਘਰ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਉਸਦੇ ਘਰ ਆਣਾ-ਜਾਣਾ ਵਗਦੀ ਵਾ ਦੇ ਨਿੱਘੇ-ਮਹਿਕਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸਮਾਨ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤੀ ਵੇਰਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਢਕੀਆਂ-ਚਿਝਦੀਆਂ ਦੇ ਢੱਕਣ ਚੁੱਕਦੇ ਤੇ ਮਲੂਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪਰਦਾਨ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਰੋਸ਼ਮੀ ਪੜਦਿਆਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਢਕਿਆ ਜਾਂਦਾ।

ਸੁਦਾਗਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਣਗਿਣਤ ਸੁਹਿਰਦ ਜਾਣਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਮੇਰੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਹੋਰ ਲੰਬੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਮੇਰੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਾਸਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਲਾਕਾਰ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ, ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕੰਵਲਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ ਆਦਿ ਦਾ ਮੈਂ ਸਦਾ ਮਾਣਮੱਤਾ ਸਾਥ ਮਾਣਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਐਡਮਿਟਨ ਅਤੇ ਕੈਲਗਰੀ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸੈਰ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਮਾਣ ਵੀ ਸੁਦਾਗਰ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਕੀ ਉਸਦੀ ਇਹ ਸਮੁੱਚੀ ਦੇਣ ਵਰਨਣੇ ਬਾਹਰੀ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਵਾਂ ਘਰ ਖੁੰਦ ਲਈ 25ਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਡਾਲਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪਾਂਧੀ ਨੇ ਅਤੇ ਸੁਦਾਗਰ ਨੇ ਅੱਧ ਬੋਲ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਧਾਰ ਕਿੱਥੇ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਮੋੜਾਂ? ਤਾਂ ਸੁਦਾਗਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿਤੇ ਵੀ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਮੋੜ ਦੇਵੀਂ ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਗਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਛਪੀ ਕਿਤਾਬ 'ਕੈਨੇਡਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣੀ ਸੀ। ਬਰਾੜ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਤਨੀਆਂ ਕੁ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹੈ? "ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਸੂਟਕੇਸ ਤੇਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਈ ਹੈ।" ਉਸਦੀ ਉਦਾਰਤਾ ਬੋਲੀ। ਮੈਨੂੰ ਜੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੁਦਾਗਰ ਨੇ ਉਹ ਸਦਾ ਪੂਰਾ ਨਿਭਾਇਆ।

ਕਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ? ਸੁਦਾਗਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਿਰੇ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਝੁੱਲੀਆਂ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਹਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਬਰਾੜ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਨਮਾਨ ਬਰਕਰਾਰ

ਰੱਖਦਿਆਂ ਸਿਆਣਪ, ਧੀਰਜ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਦੇਖਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਸਿੱਝਿਆ। ਸੁਦਾਗਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਮੇਰਾ ਸਹਾਰਾ ਸੀ, ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ੍ਰੋਤ ਸੀ ਤੇ ਰਹਿਬਰ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਉਸਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਲਈ ਅਜੇ ਬੜਾ ਕੁੱਝ ਬਾਕੀ ਹੈ।

ਸੁਦਾਗਰ ਬਰਾੜ ਲੰਡੇ

ਸੁਦਾਗਰ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ (ਭਾਰਤ ਵਿਚ) ਦਿਮਾਗੀ ਹੱਲਾ ਹੋਇਆ। ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਵੀ ਗਿਆ ਤੇ ਬਿੰਡੋ ਚੰਗੇ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਵੀ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸਦੀ ਪੂਰੀ ਸਿਹਤ ਵਾਪਸੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ ਅਤੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਵੀਲ ਚੇਅਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗੁਰਚਰਨ ਕੌਰ ਨੇ ਅਥੱਕ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਵਡਮੁੱਲੇ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਉਸਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਸਦਾ ਝੁਕਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਸਰਦਾਰਨੀ ਬਰਾੜ ਨੇ ਸੁਦਾਗਰ ਦੀ ਅਧੂਰੀ ਪਈ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਖਰਤਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭ ਕੇ ਆਪ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਡਿਪਵਾਇਆ। ਬਰਾੜ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਹੀ ਸਮੇਤ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਪੁੱਤਰੀ ਅਤੇ ਜੁਆਈ ਨੇ ਪੂਰੀ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ। ਸੁਦਾਗਰ ਦੀ ਨੂੰਹ ਰਾਣੀ ਤੇਜ ਬੱਧੀ ਦੀ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਹਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਚੰਗੇ ਗ੍ਰੇਡ ਵਿਚ ਪਾਸ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਬੁੱਧੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਕਈ ਵੇਰ ਬਹੁਤੀ ਸਿਆਣਪ ਹੀ ਸਿਖਰ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਸੁਦਾਗਰ ਦੇ ਕੁੱਝ ਸੱਜਣਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:

ਕਿੱਝ ਧੋਵਾਂਗੇ ਇਹ ਨਮੋਸ਼ੀ? -ਅੱਜ ਦਿਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰਮ ਅਤੇ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਛਲਣੀ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਯੂਨੀਅਨ 'ਚ ਰਹੇ ਧੜਲੇਦਾਰ ਘੁਲਾਟੀਏ ਸੁਦਾਗਰ ਬਰਾੜ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਟੀ ਨੂੰ ਮੌਜਬ ਕਰ ਕੇ ਬਰਾੜ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੁਗਟਾਈ ਤਾਂ ਭੈਣ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਛੜਿਆਂ ਤਾਂ ਸਵਾ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਿਲ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਿਮਾਰ ਪਏ ਸਾਥੀ ਦਾ ਪਤਾ ਤਾਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕੇ। - ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਖਹਿਰਾ।

ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਵਾਲੀ ਗੱਲ! ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਰੋਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਈਫ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ? ਧੀਮੀ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਕਹਾਣੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ।" ਭਾਵੇਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਸਰੀਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਾਸਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਏਨੇ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਨਰਸ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਅਰਏ ਅ ਗਰਏਅਟ ਰਟਿਏਰ" ਸੁਣ ਕੇ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਫੈਲ ਗਈ। ਨਰਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨਹਾਉਣਾ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਠਹਿਰ ਨਾ ਸਕੀ। ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ! -ਰਫ਼ਾਪਾਲ ਕੌਰ ਗਿੱਲ।

ਯਾਰ, ਖ਼ਬਰ ਕਲੇਜ਼ੇ ਵਿਚ ਬਰਫੀ ਵਾਂਗ ਵੱਜੀ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਵੀ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਚੱਲੀਏ, ਪਰ ਆਪਾ ਜਾ ਹੀ ਨਾ ਸਕੇ। ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। -ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ।

ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਹੈ, ਕਾਫਲੇ ਦੇ ਅਹਿਮ ਮੈਂਬਰ ਸੁਦਾਗਰ ਬਰਾੜ ਦੇ ਟੁਰ ਜਾਣ ਦਾ। ਮੈਂ ਦੇ ਵਾਰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਗਿਆ ਸਾਂ, ਉਹ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਕਿ ਉਹ ਪਛਾਣਦਾ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। -ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਕਹਾਣੀਕਾਰ।

2011 ਵਿਚ ਕੈਲਗਰੀ ਆਏ ਸਨ ਸੁਦਾਗਰ ਬਰਾੜ ਜੀ ਉਦੋਂ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਉਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਗਿਆ ਵੀ ਸਵਾ ਸਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। -ਬਲਜਿੰਦਰ ਸੰਘਾ।

ਸੁਦਾਗਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸੋਸਲ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਵੱਲੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਲੰਡੇ ਵਿਖੇ ਆਯੋਜਿਤ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਵੀ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਤਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਗੋਰਕੀ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਟਾਲਸਟਾਏ ਅਤੇ ਚੈਖਵ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਮੁੱਢਲੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਿਹਾ। ਪਿੱਛੋਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕ-ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਆਪਣਾ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਵਲ 'ਮਾਂ' (1906) ਲਿਖਿਆ।

ਗੋਰਕੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਨਾਟਕਾਂ, ਨਾਵਲਾਂ ਅਤੇ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਚਿਤਰਿਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਵਾਂਗ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ। ਉਹਦੇ ਆਤਮ-ਕਥਾਤਮਕ ਨਾਵਲਾਂ 'ਮੇਰਾ ਬਚਪਨ',

ਗਈਆਂ ਸਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹਾ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਗੁਰਬਚਨ ਬਰਾੜ, ਕੈਲਗਰੀ।

ਸੁਦਾਗਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਧਿਆਪਕ ਯੂਨੀਅਨ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ 'ਕਲਮਾਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ' ਦੀ ਜਿੰਦ-ਜਾਨ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਗਏ ਨੂੰ ਸਟਰੋਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਪਰਿਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ। ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਬੜੇ ਦੁੱਖ ਝੱਲੇ ਗਏ। ਜਦ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਸੱਦਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕਲਮਾਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ 'ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ। ਕੇਹੀ ਤਰਾਸਦੀ ਹੈ ਸਰਗਰਮ ਘੁਲਾਟੀਏ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਦੀ! ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਲੱਗਾ! ਆਓ ਕਲਮਾਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੁਦਾਗਰ ਸਿੰਘ ਨਮਿੱਤ ਰੱਖੀਏ ਤੇ ਤੁਰ ਗਏ ਰਾਂਗਲੇ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੀਏ। - ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ।

ਕੁਲਵਿੰਦਰ! ਤੁਹਾਡੀ ਪੋਸਟ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਫਸੋਸ ਅਤੇ ਤੁਅਜਬ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅੰਕਲ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਾ। ਸਾਡੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਾਂਝਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਬਰੈਪਟਨ ਅਤੇ ਸਾਰਨੀਆਂ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾ ਜੀ ਨੂੰ, ਬੀਮਾਰੀ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਲਿਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਸੀ। ਸਸਕਾਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਗਏ ਅਤੇ ਭੋਗ ਉੱਤੇ ਵੀ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ ਦੇ ਸੰਗਰਾਮੀ ਸਾਥੀ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਸਾਂਝ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਅੰਕਲ ਨੇ ਹੀ ਟੀਚਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਬਾਰੇ ਪਰੇਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਟਰੇਡ/ਟੀਚਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ/ਹਨ। ਸੁਦਾਗਰ ਅੰਕਲ ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਾਫਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ। ਮੈਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਗੂ/ਰਹਿਬਰ ਵਾਲਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜ਼ਦੇ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਅਤੇ ਭੋਗ ਵੇਲੇ ਦੋਨਾਂ ਮੌਕਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸੰਗਰਾਮੀ ਸਾਥੀਆਂ ਅਤੇ ਅਦੀਬਾਂ ਦੀ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਦੜ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੁਦਾਗਰ ਅੰਕਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ। -ਕੰਵਲਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ।

ਸੁਦਾਗਰ ਬਰਾੜ ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਸਾਲ ਦੂਜੇ ਬਸ ਪਿਆ ਰਿਹਾ ਪਰ ਉਸਦੇ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਆਸ ਬਣੀ ਰਹੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਤੇ ਗੁਰਬਚਨ ਚਿੰਤਕ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਚੱਲਣੀਆਂ ਤੇ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਬਣਿਆ ਰਹਿਣਾ। ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਮਨ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਸਦੇ ਇਸ ਸਦੀਵੀ ਸਾਥ ਨੂੰ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਪਰਨਾਮ।

ਗੋਰਕੀ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤਕਸ਼-ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦਾ ਮਹਾਨ ਲੇਖਕ ਸੀ। ਰੂਸ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਰਗ ਦੇ ਪੂਰੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਅਕਤੂਬਰ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਨਿਰਮਾਣ ਤੱਕ ਦੇ ਲੰਮੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਗੋਰਕੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਨਾਟਕਾਂ, ਲੇਖਾਂ ਅਤੇ ਨਾਵਲਾਂ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਹਰ ਕਦਮ 'ਤੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਦੱਬੀ-ਕੁਚਲੀ ਜਨਤਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰਿਆ।

ਪ੍ਰੋ. ਨਵ ਸੰਗੀਤ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: +91-94176-92015

ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਰੂਸੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਲਈ ਨਵੀਂ ਊਰਜਾ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ।

28 ਮਾਰਚ 1868 ਨੂੰ ਰੂਸ ਦੇ ਵੋਲਗਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਬਸਤੀ ਵਿਚ ਅਲੈਕਸੇਈ ਮੈਕਸਿਮੋਵਿਚ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮੈਕਸਿਮ ਗੋਰਕੀ ਬਣ ਕੇ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਛਾ ਗਿਆ। ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਅਨਾਥ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਗੋਰਕੀ ਦਾ ਛੋਟੀ ਹੀ ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੱਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਗੋਰਕੀ ਬਚਪਨ

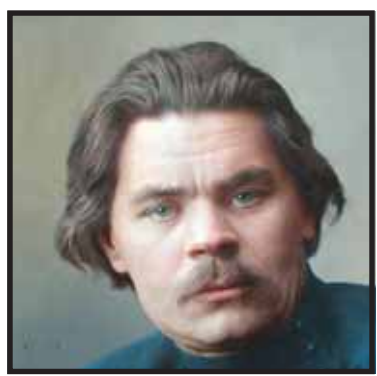
ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਰਗ ਦਾ ਲੇਖਕ: ਮੈਕਸਿਮ ਗੋਰਕੀ

ਤੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਧਿਆ-ਫੁੱਲਿਆ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੇਕਰੀ ਦੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ, ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹਦਾ ਬਚਪਨ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਬੀਤਿਆ।

ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਨਾਨੀ ਕੋਲ ਰਿਹਾ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗੰਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਪਲ ਕੇ ਉਹ ਸਿਆਣਾ ਹੋਇਆ। ਨਾਨੀ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿੱਛੋਂ ਗੋਰਕੀ ਨੇ 13 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਘਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਰੂਸ ਦੇ ਕਈ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨੂੰ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨੇੜਿਓਂ ਵੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ।

ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਢਿੱਡ ਭਰਨ ਲਈ ਉਹਨੇ ਪਾਵਰੋਟੀ ਬਣਾਉਣ, ਨਮਕ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੋਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰ, ਰਸੋਈਆ, ਅਰਦਲੀ, ਕੂਲੀ, ਮਾਲੀ, ਸਤਕ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼, ਗਰੀਬ, ਅਵਾਰਾ, ਗੰਦੀ ਬਸਤੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਂਦਿਆਂ ਉਹਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਵਿੱਦਿਆ ਹਾਸਲ

ਕੀਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਹਨੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਮੂੰਹ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਿਆ ਪਰ ਪੰਦਰਾਂ-ਪੰਦਰਾਂ ਘੰਟੇ ਲੱਕ-ਤੱਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੇ ਉਹਨੂੰ

ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਰਗ ਦਾ ਸੱਚਾ ਲੇਖਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਬਚਪਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਤਤਕਾਲੀ ਰੂਸ ਵਿਚ ਜ਼ਾਰਸ਼ਾਹੀ ਡਿਕਟੇਟਰਸ਼ਿਪ ਤੇ ਦਮਨ ਪੀੜਾ ਉਹਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣੀ ਅਤੇ ਉਹ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮੁਕਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਕੂਲ

ਜਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਪਰ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਖੁਦ ਦੇ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਅਨੁਭਵ ਨੇ ਉਹਦੀ ਲੇਖਣੀ ਨੂੰ ਤਿੱਖਾਪਣ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਹੀ ਰੂਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਲੇਖਕ ਬਣ ਗਿਆ।

ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਤਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਗੋਰਕੀ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਟਾਲਸਟਾਏ ਅਤੇ ਚੈਖਵ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਮੁੱਢਲੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਿਹਾ। ਪਿੱਛੋਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕ-ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਨੇੜਿਓਂ ਜੁੜ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਆਪਣਾ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਵਲ 'ਮਾਂ' (1906) ਲਿਖਿਆ।

ਗੋਰਕੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਨਾਟਕਾਂ, ਨਾਵਲਾਂ ਅਤੇ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਚਿਤਰਿਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਵਾਂਗ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ। ਉਹਦੇ ਆਤਮ-ਕਥਾਤਮਕ ਨਾਵਲਾਂ 'ਮੇਰਾ ਬਚਪਨ',

'ਮੇਰੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ', 'ਜੀਵਨ ਦੇ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ' ਵਿਚ ਨਿਮਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਅ ਰਹੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਤਤਕਾਲੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਦਾ ਜੀਵੰਤ ਚਿਤਰਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਗਾਵਤ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੋਰਕੀ ਦੇ ਹੋਰ ਨਾਵਲਾਂ 'ਫੋਮਾ ਗੋਰਦੇਯੋਵ' ਅਤੇ 'ਉਹ ਤਿੰਨ' ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਚਰਿਤਰ ਫੋਮਾ ਅਤੇ ਇਲਿਆ ਲੁਨੇਵ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ ਜੋ ਨਿੱਜੀ ਸੰਪਤੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗੋਰਕੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਉਹਦਾ ਸਾਹਿਤਕ ਕੰਮ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਦਮ ਕਦਮ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ, "ਪ੍ਰਿੰਸੀਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਅਦਭੁਤ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਨਿਰਾਰਥਕ ਮੰਤਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਬਰਬਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।" ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਤੀ ਉਹਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਆਸ਼ਾਵਾਦ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜੂਨ 1936 ਵਿਚ 68 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮਾਸਕੋ (ਸੋਵੀਅਤ ਰੂਸ) ਵਿਖੇ ਉਹਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੋਰਕੀ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਾਨ ਹਿੰਦੀ ਲੇਖਕ ਮੁਨਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ ਗੋਰਕੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਸੀ।

ਕਦੇ ਵੀ ਪਹਿਲਾ, ਦੁਸਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਪਹਿਲਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਪੁੱਟਿਆ ਕਦਮ ਹੋਵੇ, ਪਹਿਲਾ ਸਫਰ ਹੋਵੇ, ਪਹਿਲਾ ਸੁਪਨਾ ਹੋਵੇ, ਪਹਿਲੀ ਸਫਲਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਹੋਵੇ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਕਦਮ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵ। ਪਹਿਲੇ ਉਦਮ ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਕਿਹੜੀ ਮੰਜ਼ਲ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ਦੀਆਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਸਫਰ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਕਿਹੜਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਸੁਖਮਈ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਾਂ ਇਹ ਪੀੜਾਂ-ਪਰ੍ਹੋਚੇ ਮਾਰਗਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ। ਹਰ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੀ ਕਰਦੇ। ਸਾਡਾ ਪਹਿਲਾ ਅਨੁਭਵ ਹੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਧਰਦਾ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ।

ਮਨੁੱਖ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨਿਆਮਤਾਂ ਨਾਲ ਵਰੋਸਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੁਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦਾ ਰਾਜ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ।

ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਅਣਜਾਣੇ ਰਾਹਾਂ, ਮਨਚਾਹੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਸੀਮ ਦਾਤਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਫਲਾ ਮੰਨਦੇ। ਜਦ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਾਂ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਮੁੱਖਤੋਂ ਦਾ ਨੁਰ, ਅੰਗ-ਅੰਗ ਵਿਚੋਂ ਝਰਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪੂਰਨਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ, ਉਸ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਵਰਦਾਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਸੁੱਤੀ/ਜਾਗਦੀ ਦੁਆਵਾਂ ਮੰਗਦੀ, ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ। ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਸੁਖ ਮਿਲਦਾ। ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ ਲੱਗਦਾ।

ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਾਂ ਬਣਨਾ। ਮਾਂ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨੂੰ ਜੀਵੰਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਿਉਣਾ ਤੇ ਮਾਨਣਾ। ਜਨਮ ਵੇਲੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਚੀਕ, ਉਸ ਦਾ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਮਦ ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਅਤੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ-ਦਾਨ। ਬੱਚੇ ਦਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬੈਠਣਾ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਖੜੇ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੁਝ ਕਦਮ ਤੁਰਨਾ, ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਖੇਡੋ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਆਧਾਰ। ਉਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤੋਤਲਾ ਬੋਲ, ਆਪਣੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼। ਨਾਨਾ/ਨਾਨੀ ਜਾਂ ਦਾਦਾ/ਦਾਦੀ ਦੀ ਉਗਲ ਫੜ ਕੇ ਪੁੱਟੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਚਾਅ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਵਾਰ ਵਾਰ ਤੁਰਨ ਲਈ ਅਹੁਲਦਾ। ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ ਵਕਤ ਆਉਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਲਈ ਹੀ ਤੁਰਨ ਲਈ ਡਿੱਗੋਰੀ ਬਣਨਾ।

ਬੱਚਾ ਜਦ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸਕੂਲੇ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਮਾਂ ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖਦੀ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਵੀ ਕਰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੱਡਾ ਅਫਸਰ ਬਣੇ। ਪਰ ਮਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਖੋਹ ਵੀ ਪੈਦੀ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚੇ ਨੇ ਨਵੇਂ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਸਾਥੀਆਂ ਸੰਗ ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਉਸਨੇ ਸਿੱਖਣਾ ਵੀ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕੁ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਨਾ ਵੀ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚਾਅ ਹੁੰਦਾ ਜਦ ਕਿ ਕੁਝ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਂਦੇ ਹੀ ਸਕੂਲੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦਿਲ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ।

ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਵੱਡੀ ਬੇਟੀ ਸਕੂਲ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਰਿਕਸ਼ੇ ਤੋਂ ਨਾ ਉਤਰੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਘਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣਾ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦਾ ਏ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸਕੂਲ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ।

ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਜਦ ਕੋਈ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵੜਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਕੂਲ ਨਾਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ, ਨਵੀਂ ਨਵੀਂ ਮਿਲੀ ਆਜ਼ਾਦੀ। ਇਸੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਕਈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਅੰਬਰ ਨੂੰ ਛੋਹ ਲੈਂਦੇ ਪਰ ਕਈਆਂ ਲਈ ਇਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਗਰਕਣੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਨਵੀਂ ਮਿੱਤਰ-ਮੰਡਲੀ

ਪਹਿਲਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਫਿਜ਼ਿਕਸ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਫਿਜ਼ਿਕਸ ਵਰਗੀ ਖੁਸ਼ਕੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਾਵਿਕ ਰਵਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੱਚ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇੰਨੇ ਸਹਿਜ ਭਾਅ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੱਚ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਾਵਿਕ ਵਾਰਤਕ ਦੇ ਸ਼ਾਹ-ਅਸਵਾਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਅੰਤਰੀਵੀ ਨਾਦ ਬਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਵਿਚ ਫੈਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਾਪਰਦੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਖਾਸ ਹੀ ਮਹੱਤਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਵਲੋਂ ਪੁੱਟਿਆ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਫਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਤੇ ਲੜਕਪੁਣੇ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸਾਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਹਿ ਜਾਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ। ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਜਿੱਥੇ ਵੱਖਰਾ ਹੀ ਹੁਲਾਸ ਹੁੰਦਾ ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਕਲਾਸ ਵਿਚੋਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣਾ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਨੂੰ ਸੁੰਨ ਕਰ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਸੁੰਨਤਾ ਵਿਚੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨਾਕਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕਾਮਯਾਬੀਆਂ ਬਣਾਉਣਾ, ਇਹ ਨਵੇਂ ਮਾਨਸਿਕ ਫਿਤਰਤ ਅਤੇ ਸੋਚ-ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਲੱਭਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਬੜਾ

ਪੈਂਦੇ।
ਸਭ ਤੋਂ ਖੁਬਸੂਰਤ ਪਲ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਜਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਮਿਲਦੀ ਜੋ ਤੁਹਾਡੀ ਪਹਿਲੀ ਕਮਾਈ ਹੁੰਦੀ। ਤੁਹਾਡੀ ਲਿਆਕਤ ਦਾ ਸ਼ਰਫ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ। ਪਹਿਲੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਮ ਖੁਸ਼ੀ ਧਰ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਸਫਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਤਨਖ਼ਾਹ ਫਿਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਈਕਲ ਨੂੰ ਸਕੂਟਰ ਵਿਚ ਬਦਲਦੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਕਾਰ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।

ਕਠਿਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਵਿਚ ਪਾਸ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਧੜੱਕ ਕਰ ਕੇ ਡਿੱਗਣਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਠਣਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਝਤਾਈ ਅਤੇ ਸਿਦਕਦਿਲੀ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੁੰਦਾ।

ਇਕ ਵਿਕਲੋਤਰਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਿਲਦਾ ਜਦ ਕੋਈ ਪੇਂਡੂ ਜਵਾਕ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕੈਂਪਸ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਉਡਾਣ ਅਤੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਜੀਦਗੀ ਅਤੇ ਸਮਰਪਿਤਾ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਤਹੱਈਆ ਕਰਦਾ। ਅਜੇਹੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਮਨੋਕਾਮਨਾਵਾਂ, ਲਾਲਸਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਡਿਸਪਲਿਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਇਨਸਾਨ ਬਣ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਚੰਗੇਰਾ ਅਰਪਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਨਿਭਾਉਣਾ ਜਾਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦੀ ਢਾਣੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨਾ।

ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਵੀ ਕਮਾਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਰੂਰ ਸੱਚ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਹੜੇ ਰੂਪ 'ਚ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ। ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਐਮ.ਐਸਸੀ. ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਦਿਨ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਜਲੰਧਰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ। ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਰੈਗੂਲਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਸੋਚਣ ਅਤੇ ਹੋਣ ਵਿਚ ਬੜਾ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਗਾਡਫਾਦਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸਾਧਾਰਨ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਹੋਵੋ ਤਾਂ ਮੈਰਿਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੱਭ ਕੁਝ ਹੀ ਜਾਇਜ਼ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਫਿਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਮੌਕੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਪੋਸਟਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਪੜ੍ਹਨੇ

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲਿਆ ਟਰਮੀਨੇਸ਼ਨ ਦਾ ਆਰਡਰ ਬਹੁਤ ਪੀੜਾ ਦਿੰਦਾ ਜਿਸਦਾ ਤੁਸੀਂ ਕਿਆਸ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਅਜੇਹਾ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਜਾਵੇ। ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਅਤੇ ਬਦਲਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਢਾਲਣ ਲਈ ਬੜਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ।

ਬਹੁਤ ਹੀ ਰਾਂਗਲਾ ਪਲ ਹੁੰਦਾ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲਦੇ ਹੋ। ਅੱਖਾਂ ਥੀਂ ਉਤਰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਪਿਆਰ-ਮੁਸਕਣੀ ਵਿਚੋਂ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸੰਦਲੀ ਤਰਜੀਹਾਂ ਅਤੇ ਤਰਤੀਬਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਪਲ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਜੋ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਗਰੂਰੀ ਅਤੇ ਸਹੂਰੀ ਨਾਲ ਭਰੀ ਰੱਖਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਲ ਉਮਰਾਂ ਤੀਕ ਫੈਲ ਜਾਂਦੇ।

ਪਹਿਲੀ ਲਾਂਵ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸੂਰਯਾਤ। ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਰਪਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਤਹੱਈਆ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ-ਸੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਲਈ ਆਸਰਾ ਅਤੇ ਹੰਭਲਾ ਬਣਨ ਦਾ ਗੁਰ-ਮੰਤਰ। ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ ਚੌਥੀ ਲਾਂਵ ਵਿਚਲਾ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਕੁ ਮਿੰਟਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਇਹ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲਈ ਵਰਦਾਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ।

ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਸੁੱਭ-ਸ਼ੁਗਨ। ਨਵੀਂ ਆਰੰਭਤਾ। ਨਵੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿਦਕਦਿਲੀ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕਦਮਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅਹਿਦ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰਨਾ। ਰੂਹਾਂ ਵਿਚ ਪਿਘਲ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਪਿਘਲਣ ਨਾਲ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਹੀਂ ਜਿਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਬੰਧ, ਨਵੀਆਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ, ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ

ਵਿਕਸਤ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਵਿਗਸਣਾ ਹੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮਾਣਮੱਤਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਤਰੀ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਉਠਾਇਆ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦਾ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੀਮਤ ਜਿਹੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਨਾਲ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਖਾਤਰ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪੈਦਾ ਰੱਖਦੇ। ਘਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਹਾਰਦਾ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਨਣ ਨਾਲ ਭਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜਿਉਣ-ਜੋਗੇ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਫੁੱਲ ਉਗਣ। ਉਸਨੂੰ ਆਸ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨੇ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਦੀਦਿਆਂ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਘਰ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਮੇਰਾ ਲਾਡਲਾ, ਮੇਰੀ ਸੁੱਚੀ ਪਛਾਣ ਬਣੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਕੁਮੇ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ ਹੋਵੇ।

ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਬਣਾਇਆ ਪਹਿਲਾ ਘਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ ਜਿਸ ਦੀ ਹਰ ਕੰਧ, ਬੂਹੇ ਅਤੇ ਬਾਰੀ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਘਰ ਬਣਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਘਰ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਾਲਦਿਆਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਪਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਡਾਰੂ ਬਣਾ ਕੇ, ਨਵੇਂ ਅੰਬਰਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਉਚੇਰੀ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲਣਾ। ਇਹ ਘਰ ਤੁਹਾਡੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿੰਦਾ ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਾਣਦੇ ਹੋਵੋ।

ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਪਹਿਲਾ ਘਰ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿੰਡ, ਖੇਤ, ਹਵੇਲੀ ਜਾਂ ਕੱਚੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਣਗੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੱਪ ਕੇ ਗਵਾਂਢੀਆਂ ਦੇ ਚੌਕੇ ਵਿਚ ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਆ ਜਾਈਦਾ ਸੀ।

ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਵੀ ਖਾਸ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਰੋਤਾਜ਼ਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਰੁਤਬਿਆਂ ਅਤੇ ਸਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿਣਾ। ਇਕ ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਬਦਲਦੇ ਹਾਲਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਢਾਲਿਆ ਜਾਏ ਵਰਨਾ ਕੁਝ ਤਾਂ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੇ ਕੁਝ ਹੀ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਸੋਗ ਵਿਚ ਸਾਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਜਾਂਦੇ। ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਦਰਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪੜਾਅ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਸੰਗ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਣਾ ਅਤੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਜਿਸਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਹੀ ਟਾਲਾ ਵੱਟਦੇ ਰਹੋ। ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਕੁ ਅਜੇਹੇ ਸ਼ੌਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ੌਕ ਤੁਸੀਂ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਖਲਜਗਣ ਕਾਰਨ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਨਵੇਂ ਸ਼ੌਕ, ਨਵੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ, ਨਵੀਆਂ ਦੋਸਤੀਆਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਸੁਪਨੇ ਲੈਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾ ਲਵੋ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਨੂੰ ਵੀ ਜਸ਼ਨ ਵਾਂਗ ਮਨਾਉਂਦਾ।

ਉਹ ਪਲ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੌਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੇੜਿਉਂ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਦਾ। ਉਸਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਹਾਂ ਦਾ ਸਾਜ਼ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਵੱਜਣਾ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠਿਆਂ ਜਦ ਉਸਦੇ ਆਖਰੀ ਪਲ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਦਾ ਲਈ ਬੰਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਹਟਕੋਰਾ ਭਰਦਿਆਂ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਟੁੱਟਿਆ। ਸੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਆਰਾ ਇੰਝ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਸਦਾ ਲਈ ਦੂਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇਕ

ਸ਼ਬਦ ਜੋਤ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਬੇਜਾਨ ਹੱਥ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਮਿੱਟੀ ਬਣੇ ਆਪਣੇ ਅਤਿ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰਹ-ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ।

ਬਹੁਤ ਪੀੜਤ ਕਰਦਾ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਅਜੀਜ਼ ਦੀ ਅਰਬੀ ਨੂੰ ਮੋਢਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਪਿਆਰਾ ਵੀ ਉਹ ਜਿਸਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਖਿਡਾਇਆ ਹੋਵੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਇਹ ਸੱਚ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜਿਉਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਟੁੱਟਦਾ ਹੈ ਮਨ ਵਿਚ, ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ, ਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਰਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੁਖਦਾਈ ਹੁੰਦਾ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਸੱਜਣ-ਮੀਤ ਦੀ ਚਿਖਾ ਚਿਣਦੇ ਹੋ। ਸੋਹਲ ਜਹੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਲੱਕੜਾਂ ਦਾ ਭਾਰ, ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਤਾਰ-ਤਾਰ ਕਰ ਜਾਂਦਾ। ਫਿਰ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਆਪਣੇ ਦੀ ਚਿਖਾ ਨੂੰ ਲਾਬੂ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਸੜ ਕੇ ਸਵਾਹ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਭਸਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਕ ਹੀ ਅਜੀਜ਼ ਦੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਅਜੇਹਾ ਖਲਾਅ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਸਰਾ ਨਹੀਂ ਭਰ ਸਕਦਾ। ਸਿਰਫ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਥਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਲਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਉਣ ਗੋਚਰੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ।

ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੇਖ-ਭਾਲ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸਕੂਨ ਹੀ ਪਿੰਗਲਵਾੜਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਗਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਬਿਹਤਰੀਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਹਾਨਤਾ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਸੂਭ-ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। ਨਿੱਕੀ ਜਹੀ ਪਹਿਲੀ ਸੂਰੁਆਤ ਹੀ ਨਵੀਂ ਪੇਸ਼ਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਪੜ੍ਹਲ ਬਣਦੀ।

ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਪਿਆਰ, ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕਸ਼ਿਸ਼, ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਣਾ, ਕਿਸੇ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਹਨਾ ਜਾਂ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੀਆਂ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਹੁੰਦਾ। ਪੌੜੀ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਪਹਿਲਾ ਪੌੜਾ ਹੀ ਸਾਰੇ ਡਰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦੇ ਨਹੀਂ।

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਪੁੱਝਿਆ ਕੰਡਾ ਬਹੁਤ ਪੀੜ ਦਿੰਦਾ ਪਰ ਇਹ ਪੀੜ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਰਾਹਾਂ ਤੇ ਕੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿ ਕੇ ਫੁੱਲਾਂ ਸੰਗ ਯਾਰੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ। ਪਹਿਲੇ ਪੌਧੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਪਹਿਲੀ ਠੋਕਰ ਪੱਬ ਨੂੰ ਚੀਸ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦਿੱਦੀ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਠੇਡਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ।

ਕੁਝ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਗ਼ਮ। ਕੁਝ ਹਾਸੇ ਦਿੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹਉਕੇ। ਕੁਝ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੁੱਖ। ਫਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੀ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸੰਗਮ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਅਰਬਮਈ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਸੀਮਤਾ, ਅਮੁੱਲਤਾ ਅਤੇ ਅਚੰਭਤਾ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੱਤਰੰਗੀ ਭਰਨਾ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੈਗਾਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ।

ਘਰ

ਕਹਾਣੀ

ਮੈਂ ਇਸ ਜੀਣ ਤੋਂ ਅੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਥੱਕ ਵੀ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ। ਜੀਵਨ ਨਾਲੋਂ ਮੋਹ ਪਤਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਆਪ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਬੋਝ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੁੜ ਮੁੜ ਮਨ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਦੀ ਰਾਹੋਂ ਪੈਣ ਦੀ ਲੋਚਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਦਿਮਾਗ ਦੀਆਂ ਨਾਤਾਂ ਦਾ ਤਣਾਉ ਸਿਖਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਧੁੰਦਲਕਾ ਜਿਹਾ ਪਸਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਦੀ ਜੱਗ ਵਿਚਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਕਦੀ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਝਪਕੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ। ਪੁੜਪੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਦੌਰ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਪੋਟਿਆਂ ਨਾਲ ਘੁਟ ਸਿਰ ਨੂੰ ਛੱਡਦਾ ਹਾਂ। ਬੋਝਲ ਦਿਮਾਗ ਦੀਆਂ ਨਸਾਂ ਫਟ ਜਾਣ ਨੂੰ ਆਈਆਂ ਨੇ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਇਸੇ ਅਵਾਜ਼ਾਰੀ 'ਚ ਗੁਜਰ ਗਈ। ਸੂਰਜ ਚੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕਣ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਚ ਖਲੌੜੀ ਦੇ ਗਰਜਦੇ ਬੋਲ 'ਮੇਰੀ ਗਲ ਸੁਣ ਲੈ ਭੌਂਦੂਆ, ਸ਼ਾਮ

ਦੀਪ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਤਕ ਆਪਣਾ ਬੋਰੀਆ ਬਿਸਤਰਾ ਬੰਨ੍ਹ, ਜਵਾਕ ਜੱਲਾ ਚੁੱਕ ਤੇ ਡਿੱਤਰ ਹੋ ਇੱਥੋਂ। ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਮਕਾਨ ਖਾਲੀ ਪਿਆ ਰਹੇ ਚੰਗਾ' ਅਜੇ ਤਕ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥੋਤੇ ਵਾਂਗ ਵਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੌਣ ਦੀ ਮਾਂ ਮੂੰਹ ਸਿਰ ਵਲੋਂ ਪਈ ਹੈ। ਨਾ ਉਸ ਨੇ ਉੱਠ ਕੇ ਕੋਈ ਰੋਟੀ ਟੁੱਕ ਕੀਤਾ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਹਰ। ਸਵੇਰ ਦਾ ਬਾਹਰ ਏਨਾ ਰਾਮ ਰੌਲਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਇਸ ਮਾਂ ਦੀ ਧੀ ਨੇ ਕੋਈ ਹਿਲਜੁਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੁਖ ਲੱਗੀ ਨਾ ਤੇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੰਮ ਧੰਦੇ 'ਤੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਨਿਆਇਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਤੋਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਹੋਇਆ। ਰਾਤ ਦੀ ਜਿਥੇ ਆਣ ਕੇ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਤਕ ਉਥੇ ਦੀ ਉਥੇ ਪਈ ਐ। ਮੈਂ ਡਿਉੜੀ ਵਿਚ ਫੌਲਡਿੰਗ ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਕੰਧ ਨਾਲ ਵੇਹ ਲਾਈ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਬਿਨ ਮਤਲਬ ਝਾਕੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਸੋਚ ਦਾ ਯੁੱਧ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਹੋਈ ਕੁੱਤੇ ਖਾਣੀ ਤੇ ਰਾਤ ਭਰ ਦਾ ਉਨੀਂਦਰ। ਅੱਜ ਕੰਮ ਧੰਦੇ 'ਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਵਢਿਆ ਰੂਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਦੋ ਵਾਰ ਚਿੱਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਗੱਡੀ ਹੇਠ ਸਿਰ ਦੇ ਦਿਆ। ਇਸ ਸੋਚ ਦੇ ਆਉਂਦਿਆ ਹੀ ਮੈਂ ਧਰ ਅੰਦਰ ਤੀਕ ਕੰਧ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਵੇਂ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਇਕ ਅਧਯਾਤ ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਵੇਖਦਿਆਂ ਗੱਡੀ ਮੂਹਰੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪਲਾਂ-ਛਿੱਟਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਕਈ ਟਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਰੂਪੋਂ ਕਰੂਪ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਰੂਪੋਂ-ਕਰੂਪ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਹਾਂ। ਖੋਬੀ ਅੱਖ ਮੇਰੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਬਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਦੱਸਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਚੁੰ ਕ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਹੋਣੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਪ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਨਿਕਲ ਆਈ ਸੀ। ਘਰਦਿਆਂ ਦੇ ਉਹੜ ਪੋਹੜ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਖੋਬੀ ਅੱਖ ਦਾ ਡੋਲਾ ਬਿਲਕੁਲ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਮੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਦਾਗ ਹੁਣ ਤੀਕ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੁੱਖੇ ਦਲਾਲ ਦੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਗਲੀ ਵਿਚੋਂ ਅੰਦਰ ਝਾਕਦੀ ਐ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਝੁਠੀ ਜਿਹੀ ਪੈ ਕੇ ਅਗਾਂਹ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਹਲੜ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ ਸੂਹਾਂ ਲੈਣ। ਉਸ ਘਰ ਦੀ ਇਸ ਘਰ ਤੇ ਇਸ ਘਰ ਦੀ ਉਸ ਘਰ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਾਰੀ ਹੱਗਣੀ-ਮੂੜਣੀ ਦਸ ਨਾ ਦੇਣ ਉਨਾ ਚਿਰ ਰੋਟੀ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।

ਸੋਨੂ ਮੇਰੇ ਲਾਗੇ ਪਿਛਾੜੀ ਕਰਕੇ ਲੇਟਿਆ ਏ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਵਰਾਛਾਂ ਤੇ ਖੁੱਕ ਵਗ ਕੇ ਸੁੱਕਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਵੇਰ ਦੀ ਚਾਹ ਇਹਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੀਤੀ। ਕੁੜੀ ਅੰਦਰ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦਾ ਖੜਾਕ ਕਰ ਰਹੀ ਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਦਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਜ ਸਕੂਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਏ।

ਸਕੂਲ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ। ਜਾਂਦਾ ਵੀ ਕਿਵੇਂ? ਸਕੂਲ ਦੇ ਨਿਆਏ ਮੈਨੂੰ ਟੀਰਾ ਅਤੇ ਖਰੈੜੀ ਭੈਂਗਾ ਕਹਿ ਕੇ ਛੇੜਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਘਰ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਫੱਟੀ ਬਸਤਾ ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰਨਾ ਤੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ, 'ਬੀਬੀਏ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਉਂਦਾ ਸਕੂਲ ਜਾਣਾ ਕੱਲ੍ਹ ਤੋਂ। ਤੈਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰੀ ਆਖਿਆ ਕਿ ਵੱਡੇ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਉਲਾਹਮਾ ਦੇ ਕੇ ਆ। ਨਿਆਏ ਮੈਨੂੰ ਟੀਰਾ ਟੀਰਾ ਕਹਿ ਕੇ ਛੇੜਦੇ ਨੇ।' ਬੀਬੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਲੈਣਾ ਤੇ ਕਹਿਣਾ, 'ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਬਲਵੀਰ ਨੂੰ ਏਦਾਂ ਕਹੁ ਮੈਂ ਖਾਖਾਂ ਨਾ ਚੀਰ ਦੂੰ ਉਹਦੀਆਂ। ਨਖੱਤੀਆਂ, ਹਰਾਮ ਦੀ ਉਲਾਦ ਜੰਮ ਕੇ ਪੜਨ ਤੋਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਗੰਦੀ ਕਤੀੜ ਵਾਧ। ਮਾਵਾਂ ਨੇ ਜੰਮਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਪੈਂਦ ਵਲ ਹੀ ਸੁਟ ਛੱਡਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਰਾਮ ਦੇ ਤੁਖਮਾਂ ਨੂੰ। ਆਉਂਦੀ ਆਂ ਸਕੂਲੇ ਤੇ ਦਿਨੀ ਆ ਮਕਾਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।'

ਸਕੂਲ ਲਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਡਾ ਮਾਸਟਰ ਪ੍ਰਾਚਥਨਾ ਸਭਾ ਲਈ ਨਿਆਇਆਂ ਦੀਆਂ ਪਾਲਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਮੈਂ ਡਰਦਾ ਮਾਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਖਲੋਂਦਾ ਸਾਂ। ਪਿਛੇ ਖਲੋਤੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਆਏ ਮੈਨੂੰ ਛੇੜਨੋਂ ਨਾ ਹਟਦੇ। ਕੋਈ ਅੱਖ ਮੀਟ ਮੇਰੀ ਸਾਂਗ ਲਾਉਂਦਾ। ਕੋਈ ਜੁਥਾਨ ਕੱਢਦਾ। ਜਦੋਂ ਅੱਧੀ ਛੱਟੀ ਵੇਲੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਖੂਹ ਦੇ ਔਲੂ 'ਚੋਂ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਫੱਟੀਆਂ ਪੋਚ ਕੇ ਸੁਕਣੇ ਪਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਕਈ ਉਥੇ ਵੀ ਨਾ ਟਲਦੇ ਤੇ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੇ, 'ਸੂਰਜਾ ਸੂਰਜਾ ਫੱਟੀ ਸੁਕਾ, ਨਹੀਂ ਸੁਕਾਉਣੀ ਤਾਂ ਟੀਰੇ ਘਰ ਜਾ'। ਮੇਰਾ ਰੋਹ ਉਥੇ ਖਾਣ ਲੱਗਦਾ ਤੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਮੈਂ ਇਕ ਅੱਧੇ ਦਾ ਫੱਟੀ ਮਾਰ ਕੇ ਸਿਰ ਪਾੜ ਦਿਆਂ ਜਾਂ ਫਿਰ ਆਪਣਾ

ਹੀ ਪਾੜ ਲਵਾਂ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਕਰ ਹੁੰਦਾ, ਦੰਦ ਕਰੀਕ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਪੂਰੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰੀ ਲੰਬੜਾਂ ਦੇ ਚੰਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੀ ਇਕ ਲੱਤ ਤੇ ਇਕ ਬਾਂਹ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਉਸਦੀ ਨਲੀ ਵਗਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਤੱਪੜ 'ਤੇ ਨਾ ਬਿਠਾਉਂਦਾ। ਮੈਂ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਉਸਦੀ ਫੱਟੀ ਲਿਖ ਦਿੰਦਾ। ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬੋਰੀ 'ਤੇ ਵੀ ਬਿਠਾਉਂਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਲਾਗੇ ਬੈਠਣਾ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਤੰਗ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ।

ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇਕ ਵਾਰ ਗਿਆਨੀ ਮਾਸਟਰ ਪੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਕ ਬੁਢੜੀ ਮਾਈ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਦਾ ਤਵਾ ਛੁਹਾ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸੋਨਾ ਲੈ ਗਈ ਸੀ। ਗਿਆਨੀ ਮਾਸਟਰ ਲੰਮੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾ ਕੇ ਅਖੀਰ ਗੱਲ ਮੁਕਾਉਂਦਿਆਂ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਭ ਨੂੰ ਇਕ ਅੱਖ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਣਾ ਬਲਵੀਰ। ਸਾਰੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਹਾਸਤ ਮਚ ਗਈ। ਜਣਾ-ਖਣਾ ਮੈਨੂੰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ ਕਰੇ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਰਦਿਆਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਕੁੱਟਣ 'ਤੇ ਵੀ ਮੇਰੀ ਸਕੂਲ ਵੜਨ ਨੂੰ ਵਢਿਆਂ ਰੂਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ।

ਰਸੌਈ ਵਿਚ ਕੁੜੀ ਦੇ ਬੁਸਕਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੀ ਸੂਰਤੀ ਉਸ ਵਲ ਮੁੜਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਗਲਵੱਕਤੀ 'ਚ ਲਵਾਂ। ਢੇਰ ਸਾਰਾ ਪਿਆਰ ਦੇਵਾਂ। ਪਰ ਮੇਰੀ ਉੱਠਣ ਲਈ ਹਿੰਮਤ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਵਾਕਾਂ ਦਾ ਕੀ ਦੋਸ਼? ਸਵੇਰ ਦੇ ਭੁੱਖਣ ਭਾਣੇ ਇਹ ਵੀ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਰਾਤ ਭਰ ਚੱਲੀ ਹਨੇਰੀ ਕਰਕੇ ਲਾਈਟ ਵੀ ਬੰਦ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੀ ਮੋਟਰ ਤੋਂ ਦੋ ਚਾਰ ਬਾਲਟੀਆਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਭਰ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਅੱਜ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭਰ ਹੋਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਦੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ, ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਲੱਗਾ ਨਲਕਾ ਜਿਹੜਾ ਚੂਲੀ ਚੂਲੀ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਗਿਆ। ਮਿਸਤਰੀ ਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਨਵਾਂ ਬੋਰ ਕਰਵਾਉ। ਮਸੀਨ ਪਵਾਓ ਚਾਲੀ ਫੁਟ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਭਾ ਜੀ ਆਹ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤਾਂ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕਾਂ ਵੀਹ ਫੁੱਟ ਮਸੀਨ ਪਵਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਐ। ਮਿਸਤਰੀ ਕਹਿੰਦਾ, ਭਾ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ। ਜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਇਸੇ ਹਿਸਾਬ ਨੀਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਲੋਕ ਪੀਣਗੇ ਕੀ? ਪਿੰਡਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਿਰਸਾਨਾਂ ਨੇ ਝੋਨਾ ਲਾ ਲਾ ਕੇ ਇਹ ਹਾਲਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਨੇ ਕਿ ਵੀਹ-ਵੀਹ ਫੁੱਟ ਡੂੰਘੀਆਂ ਖੂਹੀਆਂ 'ਚ ਲੱਗੀਆਂ ਮੋਟਰਾਂ ਵੀ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਚੁਕਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਅਸੀਂ ਖੂਹੀਆਂ ਤੇ ਮੋਟਰਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ? ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਟੂਟੀਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਇਧਰ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ। ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਤਾਂ ਨਲਕੇ ਦੇ ਜੁਗਤ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚਣਾ ਪਊ। ਸੋ ਹਾਂਵੇ-ਸਾਂਵੇ ਕਰਕੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਇਸ ਵਾਰ ਨਲਕਾ ਲਵਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਉਹ ਵੀ ਹੁਣ ਨਵੀਂ ਲੀਲਾ ਗਲ ਆ ਪਈ ਐ।

ਲੀਲਾ ਤਾਂ ਉਸ ਰਾਤ ਵੀ ਬੜੀ ਬਣੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਮੁੜਕੇ-ਮੁੜਕੀ ਹੋਣੇ ਨੂੰ ਸੋਨੂ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, 'ਚਲ ਛੱਡ ਪਰੇ ਭਲਿਆ ਲੋਕਾ, ਕੀ ਟੱਕਰਾਂ ਮਾਰਨ ਡਿਰੈਂ? ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਨਲਕੇ ਵਾਲਾ ਹਾਲ ਐ। ਜਿਹਦੇ ਮੂੰਹ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਗੋੜਦੇ ਰਹੋ। ਖਾਲੀ ਬੋਕੀ ਵੱਜਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਐ। ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸੋ ਘੜਾ ਪਾਣੀ ਰੋੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਮੇਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਸੋਨੂ ਦੀ ਮਾਂ ਅਕਸਰ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੀ ਸੋਚਦੀ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਰਾਤ ਦੇ ਘੁੱਪ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਨਕਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗੁਹ ਨਾਲ ਤੱਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਹਨੇਰੇ ਦੇ ਗੋਲ ਗੋਲ ਚੱਕਰ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਗੁੱਥਮ ਗੁੱਥਾ ਹੁੰਦੇ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਨਿੱਝਕ ਕੇ ਪਾਸੇ ਹੋਈ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਟਟੋਲਣ ਲਈ ਅਗਲਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਵੇਂ ਸੱਤਿਆ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਸੰਘਣੀ ਚੁੱਪ ਘੁਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਦੀ-ਕਦੀ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੈ, ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਮੱਚ ਮਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਕ ਵਿੱਥ ਪਾ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਉਸਨੇ ਜਿਆਦਾ ਚਿੱਟੀ ਸਲਵਾਰ ਕਮੀਜ਼ ਪਹਿਨਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਫਤਾ-ਹਫਤਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਮੁੜਦੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਚਿਤਚਿਤੇ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਰੋਕਦਾ ਟੋਕਦਾ ਨਹੀਂ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਉਹਦੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਦਿਲ ਵਾਢੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਮਨ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁਣ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਚੁੱਪ ਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹਦੇ ਵਲ ਵੇਖ ਮਨ ਪਸੀਜਦਾ ਵੀ ਹੈ ਕਈ ਵਾਰ। ਉਸ ਕੀ ਖੱਟਿਆ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ। ਕੀ ਸੁਖ ਦੇ ਸਕਿਆ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ? ਇਹ ਵੀ ਬੜਾ ਅਜੀਬ ਇਤਫਾਕ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸਾਂ। ਵਿਆਹ ਦੀ ਕਾਹਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਆਇਆ ਬਟੋਰਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਨੇ ਬੜੀ ਸਮਝ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਨਾਲ ਖੰਭ ਵੀ ਫਟਕਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਜ਼ਨਾਨੀ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਤੀਹਾਂ ਨੂੰ ਢੁੱਕਣ ਲੱਗਾ ਸਾਂ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਵੀ ਸੋ-ਸੋ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਧਾਗੇ

ਤਵੀੜ ਵੀ ਕਰਾਏ। ਚੁਰਾਹੇ ਵਿਚ ਝਾੜ ਵੀ ਖਿਲਾਰਿਆ। ਗਲੀ ਗੁਆਂਢ ਦੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਸੂਟ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵੀ ਦਿੱਤੇ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਲਗਨ ਖੁੱਲ੍ਹਣ 'ਚ ਨਾ ਆਉਂਦੇ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਵਰ੍ਹੇ ਛਿਮਾਹੀ ਗੱਲ ਬਣਨ ਹੀ ਲਗਦੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਰੰਗ ਢੰਗ ਵੇਖ ਕੇ, ਕੋਈ ਮਰੀਅਲ ਸਰੀਰ ਤੇ ਕੋਈ ਘਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਪਿਛਾਂਹ ਮੁੜ ਜਾਂਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਚਪਨ ਵਾਲਾ ਯਾਰ ਚੰਨਾ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦਾ। ਜਿਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜ਼ਨਾਨੀ ਭੱਜ ਗਈ ਤਾਂ ਪਿਉ ਨੇ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਵਿਆਹ ਚੰਨੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦੀ ਸੱਤ ਕਿੱਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਨਿਕਲੀ? ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਅਹੁੜਦਾ। ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਖਿੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬੁੜ ਬੁੜਾ ਕੇ ਉੱਠ ਬੈਠਦਾ ਸਾਂ ਤੇ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਮੇਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਫਰੋਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ।

ਇਹ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਸੂਹ ਮਿਲੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕਿ ਲਾਗਲੀ ਗਲੀ 'ਚ ਕੋਈ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਆਈ ਐ। ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ। ਪਿਛੋਂ ਕਿਤੇ ਕਾਨੂਪੁਰੇ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਜੜ ਕੇ ਆਏ ਨੇ। ਉਸਦੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਵੈਲਡਿੰਗ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ? ਬੀਬੀ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ ਉਧਰ ਤੇ ਕਰ ਆਈ ਟਾਂਕਾ ਫਿੱਟਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਭਾਪੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਸੀ, 'ਇਹ ਤਾਂ ਬਲਵੀਰ ਵਾਸਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰਬ ਬਹੁਤਿਆ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਧਰਦੇ ਜਾਂ ਕੁਦੇਸਣ ਦੀ ਆਸ ਵੀ ਲਾਹ ਬੈਠੇ ਸਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੋ ਜਾਹਰੇ ਪੀਰ ਦੇ ਰੰਗ, ਕੁੜੀ ਤਾਂ ਮਿਲ ਗਈ ਮਲੂਕਤੀ ਜਿਹੀ। ਜਿਸਨੂੰ ਕਿਤੇ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਹੀ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਦਾਗ ਲਗਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ।' ਦਸਦਿਆਂ ਬੀਬੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਾਲ ਸੂਹੀਆਂ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਸੂਰੂ ਵਿਚ ਸੋਨੂ ਦੀ ਮਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਸੀ। ਰੰਗ ਉਸਦਾ ਗੋਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਦਿਲਕਸ਼ੀ ਸੀ ਉਹ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਬਿੱਚ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋਹ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਪੈਂਦੇ ਟੋਇਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚਲੀ ਲਿਸ਼ਕ ਨੂੰ ਵੇਖ ਉਸ ਵਲ ਨੀਝ ਲਾ ਕੇ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ। ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਚੰਦ ਨੂੰ ਪਤੰਗ' ਵਾਂਗ ਸਮਝਣ ਲਗਾ ਸਾਂ।

ਮੈਂ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਵਿਥ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠਦਾ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀਣਾ ਭਾਵ ਜਿਹਾ ਪੈਂਦਾ। ਆਪਣਾ ਆਪ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੁੱਛ ਜਾਪਣ ਲਗਦਾ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਚਿਹਰੇ ਉਪਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣ ਦਿੰਦੀ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਕਈ ਵਾਰ ਨੱਕ ਬੁਲ੍ਹ ਵਟਦਿਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਮੈਂ ਟੋਹਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, 'ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਿਆਦਤੀ ਹੋਈ ਐ।' ਮੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਐ ਉਸਨੇ ਮੇਰੀ ਗਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਚੁੱਪ ਵੱਟੀ ਰਖੀ ਸੀ ਤੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਲੀਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ, 'ਅੰਦਰ ਵੜ ਕੇ ਰੋ ਲੈਨੀ ਐ ਤੇ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਹੱਸ ਪੈਨੀ ਆਂ।' ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਮੇਰੀ ਗਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਹੀਣ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਕੰਮ ਤੋਂ ਦੇਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰ ਪਰਤਣ ਲੱਗਾ।

ਸੂਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੇੜੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਅਜੀਬ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਲੱਥ ਚਾਹੁਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਮੇਰਾ ਪਿੱਛਾ ਨਾ ਛੱਡਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂਦਾ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਤੇਜ਼ ਤੇਜ਼ ਧੜਕਣ ਲਗਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਤਰੋਲਿਓ-ਤਰੋਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਮੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਉਤੇਜਨਾ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਮੈਂ ਬੇਜਾਨ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬੁੱਤ ਵਾਂਗ ਢਹਿ ਪੈਂਦਾ। ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਜਾਣਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਨਾ ਅਹੁੜਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਐ ਉਸ ਰਾਤ ਉਸਨੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਮੋਹ ਨਾਲ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇਸ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਕਹਿ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਬੀਬੀ ਦਾ ਝਾਉਲਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਤੜਕੀ ਸੀ, 'ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਓ?' ਮੈਂ ਕਿਹਾ, 'ਹਾਂ ਇਹ ਸੱਚ ਐ।' 'ਸੱਚ?' ਉਸਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਹਾਂ, 'ਸੱਚੀਂ।'

'ਪਰ ਕਿਵੇਂ?' ਉਹ ਉਤਸੁਕਤਾ ਵਸ ਮੇਰੇ ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਗੰਢ ਖੁੱਲ੍ਹਵਾਉਣ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ। ਮੈਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਧੜਦਾ ਗਿਆ। ਚੇਤਿਆਂ ਦੀ ਪਟਾਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ ਗਈ। ਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਢੇ ਦੀ ਛੱਤ ਉਤੇ ਸੌਂਦੇ ਸਾਂ। ਇਕ ਰਾਤ ਮੇਰੀ ਜਾਗ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਡੱਠਾ ਬੀਬੀ ਦਾ ਮੰਜਾ ਖਾਲੀ ਪਿਆ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਧੜਕਿਆ ਪਰ ਆਵਾਜ਼ ਨਾ ਨਿਕਲੀ। ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਸੁੱਤੇ ਲੋਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ? ਤੂੰ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਗਲਾ ਸੁੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕੰਬਦੇ ਪੈਰੀਂ ਮੰਜਿਓਂ ਲਹਿ ਕੇ ਪੌੜੀਆਂ ਉਤਰਿਆ। ਹੇਠਾਂ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜੀਰੋ ਵਾਟ ਦੇ ਬਲਬ ਦਾ ਚਾਨਣ ਸੀ। ਮੈਂ ਢੁਕੇ ਬੂਹੇ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਲੰਘਿਆ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਨੰਗੇ ਪਿੱਛੇ ਨੁੱਕਰ ਵਾਲੇ ਕਸ਼ਮੀਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਪਈ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਬਿੜਕ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਤੜਕ ਕੇ ਉਠੀ ਤੇ ਮੰਜੇ ਵਾਲੀ ਚਾਦਰ ਉਪਰ ਖਿਚਦੀ ਕੜਕੀ, 'ਬਾਖਿਆ ਖੇਹ ਖਾਣ ਆਇਆਂ ਬੱਲੇ, ਵਗ ਜਾ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਿਰ ਪਾੜ ਦੂੰ ਤੇਰਾ।' ਉਹ ਲੋਹੀ ਲਾਖੀ ਹੋਈ, ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਉਹਦੀ ਨਜ਼ਰ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖੀ। ਮੈਂ ਪੱਥਰ ਦਾ ਬੁੱਤ ਬਣਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਬਿਟਰ-ਬਿਟਰ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਏਨਾ ਉੱਚੀ ਬੋਲਦਿਆਂ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਿਆ। ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਸੀ ਧਰਤੀ ਫਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਵਿਚ ਗਰਕ ਹੋ ਜਾਵਾਂ। ਉੱਜ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਪਤਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਨਹਾਉਂਦੀ ਨੂੰ ਨਲਕਾ ਗੋੜ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਮੈਲ ਵੀ ਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀ ਕਸ਼ਮੀਰੇ ਦੀ ਵੱਖੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਪਈ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗੀ। ਤਾਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਖਾਨੇ 'ਚ ਗੱਲ ਪਈ ਕਿ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਬੀਰਾ-ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿਉਂ ਛੇੜਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਬੋੜੇ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਬੀਬੀ ਚੁੱਪਚਾਪ ਆ ਕੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਪੈ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਰਾਤ ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਕਈ ਖਿਆਲ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਇਹ ਵਿਥਿਆ ਸੁਣ ਕੇ ਸਹਿਜ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੁਛਿਆ ਸੀ, 'ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਧਾ ਕਿਥੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ?'

ਮੈਂ ਤੁਲਿਉਂ ਤੁਲੀ ਹੋਏ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਧਾ ਤਾਂ ਵਿਰਦੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਰਾਤਾਂ ਲਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

'ਅੱਛਾ?' ਉਹ ਟਿਚਰ ਜਿਹੀ ਨਾਲ ਬੋਲੀ, 'ਫਿਰ ਘਰਦੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜ ਕੇ ਬਹਿੰਦੈ। ਹੋਰ ਕੀ ਕਰਨੈ?'

'ਯਾਰ ਬੰਦੇ ਨੇ ਟੱਬਰ ਵੀ ਤਾਂ ਪਾਲਣੈ।' ਮੈਂ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

'ਓ ਭਲਿਆ ਲੋਕਾ, ਜ਼ਨਾਨੀ ਦਾ ਨਿਰਾ ਢਿਡ ਭਰਿਆ ਨਹੀਂ ਨਾ ਸਰਦਾ। ਲੰਮੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਨਿੱਘ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਐ।'

ਮੈਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਜ਼ਬ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਥੋਂ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਜੁਆਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਹੋਇਆ।

ਗਲੀ ਵਿਚ ਰੌਲਾ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਉਸ ਪਾਸੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਨੂਰਨੀ ਜਿਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਲੱਤਾਂ ਕੰਬਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਗੋਡਾ ਮੰਜੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਰਦ ਨਾਲ ਕਰਾਹ ਉਠਦਾ ਹਾਂ। ਡਿਗਦਿਆਂ ਡਿਗਦਿਆਂ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਹੀ ਢਹਿ ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਆਈਆਂ ਪਸੀਨੇ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਨੂੰ ਗਲ ਪਾਏ ਝੌਂਗੇ ਨਾਲ ਪੂੰਝਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹੁਣੇ ਬਾਹਰਲਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕੇਗਾ। ਮੁਹੱਲੇ ਵਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਗਲੀ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਆਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ।

ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਸੋਨੂ ਦੀ ਮਾਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਕਰੇਗੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਮੂੰਹ ਉਤਾਂਹ ਕਰਨ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਰਹਾਂਗਾ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਂ ਉਹ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਗਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਉਸਲਵੱਟੇ ਭੰਨਦਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੂੰਡਾ ਕੁੜੀ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਸਹਿਮੇ ਹੋਏ ਗੁੰਮ ਸੁੰਮ ਪਏ ਰਹੇ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਕਿਤੇ ਅੱਖ ਲਗੀ ਤਾਂ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਮਲਦਿਆਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਹੱਕਾ-ਬੱਕਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ।

'ਕੀ ਨਾਂ ਐ ਤੇਰਾ ਗਿਆਨੀ?' ਢਿੱਲੀ ਜਿਹੀ ਪੱਗ ਵਾਲੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਰੋਅਬਦਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੁਛਿਆ ਸੀ।

'ਜੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ।' ਬੁੱਕ ਅੰਦਰ ਲੰਘਾਉਂਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਮਸਾਂ ਨਿਕਲਿਆ।

'ਗਿਆਨਣ ਕਿਥੇ ਭੇਜੀ ਓ?' ਉਸਨੇ ਅੰਦਰ ਵਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰਦਿਆਂ ਸੁਰਾਰਤੀ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਬਣਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਜੀ ਉਹ ਤਾਂ ਪਰਸੋਂ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਤੇ ਗਈ ਐ।' ਦਸਦਿਆਂ ਮੇਰਾ ਸਾਹ ਫੁਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

'ਬੱਲੇ ਸੋਰਾ! ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੇ ਤਾਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦਾ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਮੰਦ-ਭਾਗ -1

ਜੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖੂਨ-ਖਰਾਬੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਕੌਮ ਖਤਮ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਬੋਲੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੋ; ਜੇ ਨਸਲ ਖਤਮ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾ ਦੇਵੋ; ਜੇ ਮੁਲਕ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੋ। ਪੰਜਾਬ ਉੱਪਰ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਹਮਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ:

ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦਾ ਪਤਨ, 1849 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦਾ ਪਤਨ ਕਿਉਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਪ੍ਰੋ. ਡਾ. ਜੈ ਰੂਪ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: +91-98769-55155

ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਡਾ. ਜੀ. ਡਬਲਿਊ. ਲਾਈਟਨਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਕੌਮ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁਕਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੀ ਆਪਣੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬ, 'ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੁਦੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ-ਕਬਜ਼ੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ 1882 ਵਿਚ' ਵਿਚ ਹੈ। ਡਾ. ਲਾਈਟਨਰ ਨੇ ਬੜੇ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਸਲ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਉਘਾਤ ਆਪਣੀ ਇਸ 1882 ਵਿਚ ਛਪੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਨਿਚੋੜ, ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ: 'ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਸਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੂਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਇਸ 'ਤੇ ਠੱਲ੍ਹਾ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਤਕਰੀਬਨ ਫਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।'

ਡਾ. ਲਾਈਟਨਰ ਮੁਤਾਬਕ, 1849 ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮਸਜਿਦ, ਮੰਦਰ ਜਾਂ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਬਿਨਾਂ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਸਕੂਲ ਅਜਿਹੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪਰਸ਼ੀਅਨ ਜਾਂ ਲੰਡੀਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦੇ ਕੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਪਰਸ਼ੀਅਨ-ਪੰਜਾਬੀ, ਜੋ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮੁੱਦਤਾਂ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ-ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਵਾਲਾ ਉਰਦੂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ। ਉਰਦੂ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਨਾਲ ਨੌਕਰੀਆਂ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਸਲ ਸਿੱਖਿਆ, ਦਿਮਾਗੀ, ਇਖਲਾਕੀ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰਚੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਧਰਮ, ਇਕ ਸਮਾਜਿਕ ਕਰਤੱਵ ਤੇ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਇਕ ਨਿਰੋਲ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰੰਗਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਨੌਕਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਹੜੀ ਸਰਵ-ਧਰਮੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਾਂਝੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਚਲਦੀ, ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਬਦੇਸ਼ੀ ਜ਼ਬਾਨਾਂ (ਉਰਦੂ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ) ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪੇ, ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬੀ, ਲੰਡੇ ਜਾਂ ਪਰਸ਼ੀਅਨ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਸਲ ਸਿੱਖਿਆ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਜੋ ਅਸਲ, ਇਖਲਾਕੀ, ਨੈਤਿਕ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਹਾਰਕ ਫ਼ਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣੀ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅਨੁਕੂਲ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਇਕ ਦੋ-ਧਾਰੀ ਹਮਲਾ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਅਸਲ ਪੜ੍ਹਾਈ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ; ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਦੀ ਆਤ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵਧੀਆ ਕਿਸਮ ਦੀ ਉੱਤਮ ਸਿੱਖਿਆ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਹੋਈ ਅਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਵਧੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਅੱਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਉੱਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਣ

ਵੇਲੇ 1849 ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 3,30,000 ਬੱਚੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ਪਰ ਇਹ 1882 ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ 1,90,000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੋ ਪਿਛੜਿਆ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਵੀ 1849 ਵਿਚ ਹਰ 1782 ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਸਕੂਲ ਸੀ, ਪਰ 1882 ਵਿਚ ਇਹ ਘਟ ਕੇ ਹਰ 2819 ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਸਕੂਲ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੋਨੋਂ ਤਬਾਹ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਵਿਉਂਤ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਸਲ ਟੀਚਾ ਅਜਿਹੇ ਬਾਸ਼ਿਦੇ ਬਣਾਉਣੇ ਸਨ ਜੋ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਧਾਰਨ ਹੇਠਲੀਆਂ

ਤਕਨੀਕੀ ਅਦਾਰੇ ਵਗੈਰਾ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਪਰ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਇਕ ਪੜ੍ਹਾਈ ਉੱਪਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਘੱਡੀ ਪਟੜੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਗਈ। ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਲਿਖਿਆਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਘੋਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਣਦੇ ਹੱਕ ਮੰਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਲਈ ਅਨਪੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਬਜ਼ ਬਾਗ ਵਿਖਾ ਕੇ, ਝਾਂਸੇ ਦੇ ਕੇ, ਮਗਰ ਲਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣੇ ਔਖੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵਿੱਦਿਆ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਚਿੱਟਾ ਹਾਥੀ ਸਮਝਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਡਿੱਗ ਰਹੇ ਮਿਆਰ ਬਾਰੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਚਿੰਤਾ ਜਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਅਦਾਰੇ 'ਇਨਫੋਸਿਸ' ਦੀ 2006 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਈਆਂ 13 ਲੱਖ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਾਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ 2 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮੀਦਵਾਰ ਕਿਸੇ ਨੌਕਰੀ ਬਾਰੇ ਜਾਚਣ-ਯੋਗ ਸਨ।

ਦਿੱਤਾ। ਸੰਨ 2006 ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਇੰਸ ਦੀ ਖੋਜ ਦਾ ਮਿਆਰ ਬਹੁਤ ਨੀਵਾਂ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਅਗਲੇ ਪੰਜ

ਵਿਚ 20 ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੇ 496 ਕਾਲਜ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 2,41,369 ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਬਾਦੀ ਕਿੱਨੀ ਵਧੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਕਿਸ

1951	2021	ਕਿੰਨੇ ਗੁਣਾ ਵਾਧਾ
37 ਕਰੋੜ	139.4 ਕਰੋੜ	3.76
ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ		
4 ਲੱਖ	326 ਲੱਖ	18.5
ਕਿੰਨੇ ਕਾਲਜ		
498	43,796	87.6
ਕਿੰਨੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ		
27	1,113	55.6

ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਇੰਸ ਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦਾ ਬਜਟ ਦੁੱਗਣਾ ਕਰ ਦੇਣਗੇ।

2007 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੇਰ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ 66 ਫ਼ੀਸਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਅਤੇ 90 ਫ਼ੀਸਦੀ ਕਾਲਜ ਐਂਸਟਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਠੇ ਹਨ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਗਿਆਰਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡਾ. ਅਬਦੁਲ ਕਲਾਮ ਨੇ 2012 ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਖੋਜ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੋਜ ਦੇ ਬਜਟ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਦਸੰਬਰ 2012 ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉੱਚ-ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਉੱਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੜ 2013 ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਿਆਰ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉੱਚ ਅਦਾਰੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਵਿੱਦਿਆ ਨੂੰ ਵਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤਜ਼ਾਰਤੀ ਢੰਗ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਚਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਉੱਚ-ਸਿੱਖਿਆ ਵਾਲੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਮਿਆਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੇਰ ਚਿੰਤਾ ਵਿਖਾਈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਿਆਰ ਉੱਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਗਸਤ 2014 ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਘਟੀਆ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਰਵਰੀ 2016 ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਉੱਚ-ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਡੋਗਣ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਸ਼ਿਮੇਵਾਰ ਹਨ।

ਉੱਪਰ ਦਰਸਾਏ ਤਿੰਨ ਪੜਵੇਂ ਸੂਝਵਾਨ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਪਦ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਬਿਹਤਰ ਤੇ ਸਸਤੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਿਰਫ਼ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਖਾਵੇ ਲਈ, ਬਿਨਾਂ ਉਚਿਤ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲਾਇਕ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ, ਮਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਕਾਲਜ ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਧੜਾ-ਧੜ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਨਿੱਜੀ ਅਦਾਰੇ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਆਦਿ ਆਪਣੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਸਮਝ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਕੂਲ, ਫੇਰ ਕਾਲਜ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸ-ਮੁਕਤ ਅਮਦਨ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤੇ ਕਈ ਅਦਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਤਕਰੀਬਨ ਮੁੱਲ ਵਿਕਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਮਿਆਰ ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ, ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਨੇ ਉੱਚੀਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਡਿਗਰੀਆਂ ਤਾਂ ਸਨ ਪਰ ਆਉਂਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਅੰਕੜੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਨੌਬਰਾਂ ਤੇ ਸੰਖਿਆ ਉੱਪਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਉੱਚ-ਮਿਆਰ ਤੇ ਯੋਗਤਾ ਉੱਪਰ ਨਹੀਂ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੇਲੇ (1947) ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਨ-ਸੰਖਿਆ ਤਕਰੀਬਨ 30 ਕਰੋੜ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਲਕ

ਅਨੁਪਾਤ ਵਿਚ ਵਧੀਆਂ ਇਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਗੌਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। (ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜੇ 2021 ਤੱਕ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।)

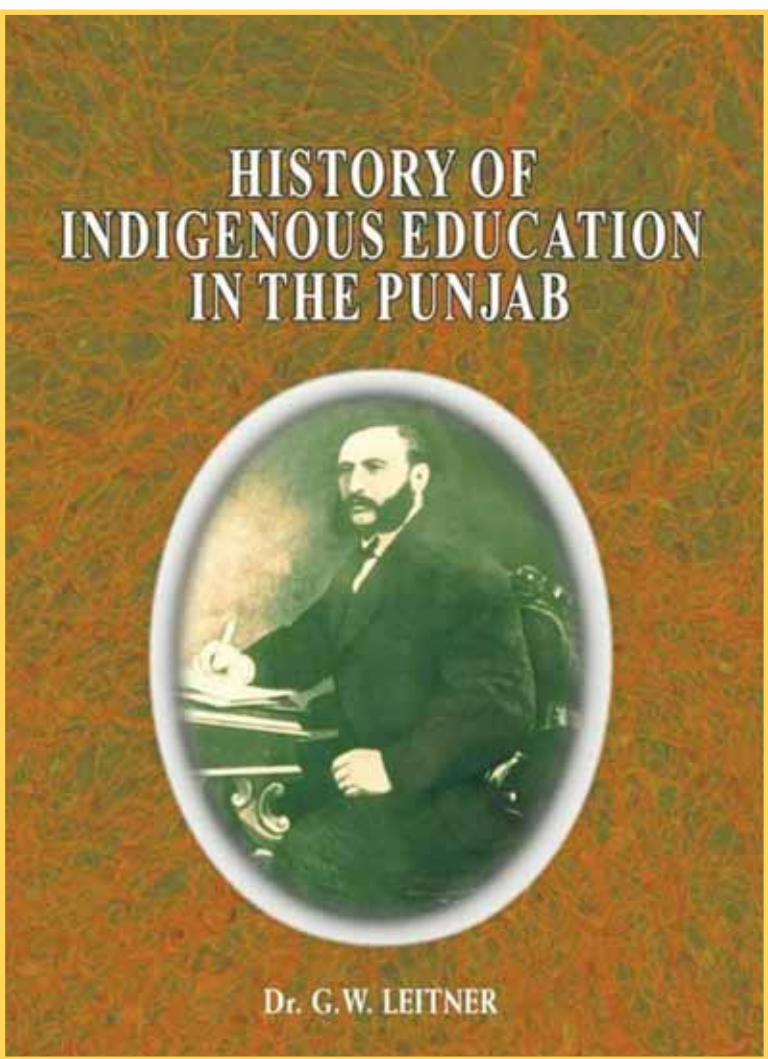
ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਧੜਾ-ਧੜ ਘੱਟ ਮਿਆਰ ਵਾਲੇ ਕਾਲਜ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ। 70 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਆਬਾਦੀ ਚਾਰ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਵਧੀ ਪਰ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 87.6 ਗੁਣਾ ਵਧੀ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੀ 55.6 ਗੁਣਾ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦੌੜ ਲੱਗੀ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੇ ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ।

ਬੋਲੋ ਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ

9 ਦਸੰਬਰ 2022 ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁਲਕ ਵਿਚ 4 ਲੱਖ 21 ਹਜ਼ਾਰ ਸੀਟਾਂ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟਾਂ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਹਨ-ਜੋ ਤਕਰੀਬਨ 34 ਫ਼ੀਸਦੀ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। 29 ਮਾਰਚ 2023 ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 2022 ਵਿਚ 17.64 ਲੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਟੈਸਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 96,077 ਸੀਟਾਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਸਨ। 2020 ਵਿਚ 83, 275 ਸੀਟਾਂ ਖਾਲੀ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ 2021 ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਰਹੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 92,065 ਸੀ।

ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਡਾਕਟਰੀ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿਚ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ, ਐਮ. ਡੀ. ਐਮ. ਐੱਸ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਪੋਸਟ-ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮੁਲਕ ਪੱਧਰ ਉੱਪਰ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮਿੱਥੇ ਹੋਏ ਨੌਬਰ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕੇ। ਸੋ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀਟਾਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਫੇਰ ਦਬਾਏ ਹੋਠੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਨੌਬਰਾਂ ਦਾ ਪੱਧਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਪੱਧਰ ਨੀਵਾਂ-ਨੀਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਬੋਨਾ ਨੀਵਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ 'ਜ਼ੀਰੋ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ' ਨੌਬਰ ਵੀ ਆਏ ਸਨ ਉਹ ਉੱਚ-ਡਿਗਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਦਾ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ 20 ਸਤੰਬਰ, 2023 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 16 ਨਵੰਬਰ ਦੀ ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਅਖ਼ਬਾਰ ਮੁਤਾਬਕ, ਸਤਰ ਨੂੰ 'ਜ਼ੀਰੋ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ' 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ 1400 ਸੀਟਾਂ ਖਾਲੀ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਡਾਕਟਰ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਕ ਨੌਬਰ ਵੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਵਧੀਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਣ ਕੇ ਨਿਕਲਣਗੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਕਿਆਸ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਸਿਰਫ਼ ਨੜਰੀ ਵਧਾਉਣ 'ਤੇ ਹੈ ਕਾਬਲੀਅਤ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਬਹੁਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਨਿੱਜੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਮਿਜ਼ਜ਼ੀ ਠੀਕ ਕਰਨੇ।

*ਸਾਬਕਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕੇਂਦਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ

Dr. G. W. LEITNER

ਪੱਧਰਾਂ ਉੱਪਰ ਅਧੀਨ-ਅਹਿਲਕਾਰ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਣਾਉਣੀ ਸੀ ਜੋ ਦੇਖਣ-ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਤੇ ਜਿਨਸੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਸੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਸੋਚ, ਵਿਚਾਰ, ਰੁਚੀ ਤੇ ਸ਼ੌਕ ਵਿਚ ਵਲੋਂ ਹੋਵੇ ਤੇ ਡਾਕਟਰੀਆਂ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਵਾਂਗ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹਕੂਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਤੱਈ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਸੁਖਾਵਾਂ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਵਿਉਂਤ ਦਾ ਅਸਲ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੋ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਲ ਦਿੰਦੀ ਸੀ-ਉਹ ਡਿਗਰੀਆਂ ਲੈਣ ਤਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣ ਕੇ ਗੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਸਬਾਈ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੋ ਗਈ।

ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬਾਖ਼ੁਬੀ ਨਾਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤਕ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਹਕੂਮਤ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆਇਆ-ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਵਧ ਫੁੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਉੱਚ-ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ

ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਤਕ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਆਂ ਦੇ ਵਸ ਰਹੀ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਨਵੇਂ ਕਾਲਜ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ, ਆਈ. ਆਈ. ਟੀ. ਵਰਗੇ

'ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਗਰਾਂਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ' (ਯੂ.ਜੀ.ਸੀ.) ਦੀ 2012-13 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ 28 ਫ਼ੀਸਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਅਤੇ 80 ਫ਼ੀਸਦੀ ਕਾਲਜ ਮਾੜੇ ਮਿਆਰ ਕਰ ਕੇ, ਇਸ ਅਦਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ। 'ਐਸੋਕੈਮ' ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਤੇ ਉਦਯੋਗ-ਪਤੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਉੱਚ-ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 2016 ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਦੇ 5500 ਐਮ.ਬੀ.ਏ. ਦੀਆਂ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾਈ ਤੇ ਐਲਾਨਿਆ ਕਿ ਐਮ.ਬੀ.ਏ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 95 ਫ਼ੀਸਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਦਲਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕਈ ਸੁਨਹਿਰੀ ਵਕਤ ਵੀ ਆਏ ਜਦੋਂ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਵਧਣ-ਫੁੱਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਡਾ. ਅਬਦੁਲ ਕਲਾਮ ਜਾਂ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਨ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਣੇ, ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਉੱਘੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਡਿੱਗ ਰਹੇ ਮਿਆਰ ਵੱਲ ਚਿੰਤਾ ਜਤਾਈ ਅਤੇ ਸਸਤੀ ਤੇ ਮਿਆਰੀ ਉੱਚ-ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਲਈ ਜ਼ੋਰ

‘ਚਾਂਦਨੀ ਬਾਰ’ ਦਾ ਅਗਲਾ ਜਲਵਾ

ਫਿਲਮ ‘ਚਾਂਦਨੀ ਬਾਰ’ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰਾ ਤੱਬੂ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ) ਤੱਬੂ ਦੀ ਇਕ ਹਾਲੀਆ ਤਸਵੀਰ।

ਕੌਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜੇਤੂ ਫਿਲਮ ‘ਚਾਂਦਨੀ ਬਾਰ’ ਦਾ ਅਗਲਾ ਭਾਗ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਮੱਧ ਤੱਕ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੋਹਨ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ 2001 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਡਾਇਲਾਗ ਲਿਖੇ ਸਨ। ਉਹ ਹੁਣ ਅਗਲੀ ਕਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਸੰਬਰ 2025 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਕਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਦੇ ਕੁਝ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ‘ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹਿੱਸੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਮੋਹਨ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਆਰ. ਮੋਹਨ ਨੇ ‘ਚਾਂਦਨੀ ਬਾਰ’ ਦੇ ਅਗਲੇ ਭਾਗ ਸਬੰਧੀ ਕਾਫੀ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਕਾਫੀ ਦੁਬਿੰਬੀ ਵਿਚ ਸੀ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ

ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਉਹ ਚਾਂਦਨੀ ਬਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਸਫਲਤਾ ਦੁਹਰਾਉਣਗੇ। 2001 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਫਿਲਮ ‘ਚਾਂਦਨੀ ਬਾਰ’ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਮਧੁਰ ਭੰਡਾਰਕਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮ ‘ਪੇਜ 3’ ਅਤੇ ‘ਫੈਸ਼ਨ’ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਤੱਬੂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਐਕਟਿੰਗ ਅਤੇ ਲੇਖਨ ਮਗਰੋਂ ਮੋਹਨ ਆਜ਼ਾਦ ‘ਚਾਂਦਨੀ ਬਾਰ-2’ ਨਾਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਦਮ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਫਿਲਮ ‘ਵੱਟ ਏ ਕਿਸਮਤ’ ਕਾਮੇਡੀ ਫਿਲਮ ਹੈ ਜੋ 22 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਿਨੇਮਾਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਗਈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਅਖਿਲੇਸ਼ ਰਾਏ ਅਤੇ ਆਰ.ਜੀ. ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦਾ ਹੈ। **-ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ**

ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਫਿਲਮ ‘ਇਲੀਆਰਾਜਾ’

ਦੱਖਣ ਦਾ ਕਹਿੰਦਾ-ਕਹਾਉਂਦਾ ਅਦਾਕਾਰ ਧਨੁਸ਼ ਮਿਸਾਲੀ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਲੀਆਰਾਜਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਕੰਮਾਂ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਫਿਲਮ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਾਂ ਇਲੀਆਰਾਜਾ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਹੀ ‘ਇਲੀਆਰਾਜਾ’ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੋਸਟਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਅਰੁਣ ਮਤੇਸਵਰਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਮਨਾ ਕੌਰ

ਧਨੁਸ਼ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਜੀ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਫਿਲਮ ‘ਕੈਪਟਨ ਮਿਲਰ’ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੀ ਹੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਲੀਆਰਾਜਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਹ 1000 ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ 7000 ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਗੀਤਾਂ ਲਈ ਸੰਗੀਤ ਤਿਆਰ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ 20000 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਫਨ

ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਵਡਮੁੱਲੀ ਦੇਣ ਸਦਕਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਨ ਦੇ ਖਿਤਾਬ ਨਾਲ ਨਵਾਜਿਆ ਸੀ। ਇਲੀਆਰਾਜਾ ਦਾ ਜਨਮ 3 ਜੂਨ 1943 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤਾਮਿਲ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਤੂਤੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਫਿਲਮ ‘ਇਲੀਆਰਾਜਾ’ ਤਾਮਿਲ, ਤੈਲਗੂ, ਮਲਿਆਲਮ, ਕੰਨੜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਡਬ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਥਾਈਂ ਇਕੋ ਦਿਨ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

40 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਅਦਾਕਾਰ ਧਨੁਸ਼ ਵੀ ਤਾਮਿਲ ਨਾਡੂ ਦਾ ਸਟਾਰ ਅਦਾਕਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ 28 ਜੁਲਾਈ 1983 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਹ 50 ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਜਲਵੇ ਦਿਖਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ‘ਤੁਲਵਾਏ ਇਮਾਈ’ ਸਾਲ 2002 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕਸਤੂਰੀ ਰਾਜਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਅਤੇ ਧਨੁਸ਼ ਦੀ ਉਦੋਂ ਖੂਬ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਲ 2007 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ

ਫਿਲਮ ‘ਪੋਲਾਧਵਨ’ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ ਧੁੰਮਾਂ ਪੈ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਟਾਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ, ਭਾਵ 2008 ਵਿਚ ਆਈ ਫਿਲਮ ‘ਯਾਰਾਦੀ ਨੀ ਮੋਹਿਨੀ’ ਨੇ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਕਸਰਾਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਫਿਰ ਚੱਲ ਸੇ ਚੱਲ! ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਕਦੀ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ।

ਧਨੁਸ਼ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਅਜ਼ਮਾਈ। ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਰਾਂਝਨਾ’ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਸਾਲ 2013 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਧਨੁਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੋਨਮ ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਨੇ ਵੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2014 ਵਿਚ ਧਨੁਸ਼ ਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਸ਼ਮਿਤਾਭ’ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ। 2021 ਵਿਚ ਉਹ ਇਕ ਹੋਰ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਅਤਰੰਗੀ ਰੇ’ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ‘ਰਾਇਨ’ ਅਤੇ ‘ਕੁਬੇਰਾ’ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

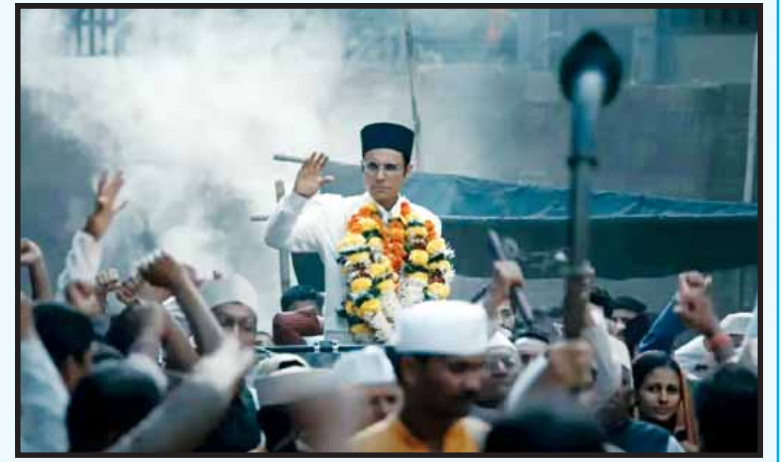
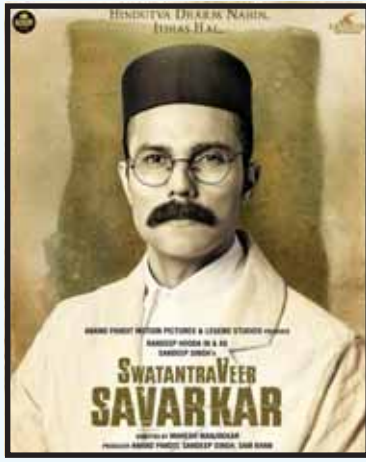
ਉੱਪਰ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਲੀਆਰਾਜਾ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਫਿਲਮ ‘ਇਲੀਆਰਾਜਾ’ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, (ਵਿਚਕਾਰ) ਫਿਲਮ ਦਾ ਪੋਸਟਰ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ) ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਾਇਕ ਧਨੁਸ਼।

ਇਕ ਪਾਸੜ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ ‘ਸਵਤੰਤਰ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ’

ਉਘੇ ਅਦਾਕਾਰ ਰਣਦੀਪ ਗੁੱਡਾ ਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਸਵਤੰਤਰ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ’ 22 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਗਈ। ਫਿਲਮ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਇਕਪਾਸੜ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਮਕਸਦ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਸਾਵਰਕਰ ਨੂੰ

ਕੁਦਰਤ ਕੌਰ

ਹਿੰਦੂਤਵ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾਮਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ 2014 ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਹੈ, ਸਾਵਰਕਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਜਥੇਬੰਦੀ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਵੈਮਸੇਵਕ ਸੰਘ (ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.) ਦਾ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਵਰਕਰ ਨੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਮੁੱਚੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਦਕਿ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੀਡਰ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਜਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸਗੋਂ ਹਿੰਦੂ

ਬੋਟਮ 1-2-3. ਫਿਲਮ ‘ਸਵਤੰਤਰ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ’ ਦਾ ਪੋਸਟਰ, (ਵਿਚਕਾਰ) ਅਦਾਕਾਰ ਰਣਦੀਪ ਗੁੱਡਾ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ) ਫਿਲਮ ‘ਸਵਤੰਤਰ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ’ ਦਾ ਟ੍ਰਿੱਸ।

ਰਾਸ਼ਟਰ ਲਈ ਇਹ ਤਾਕਤ ਬਰਾ ਕੇ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿੰਦੂ ਮਰਾਂ ਸਭਾ ਕਰਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਸਾਵਰਕਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀ ਕਾਰਨ ਸਾਵਰਕਰ ਨੂੰ ਕਾਲੇਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾਕਮਾਂ ਤੋਂ ਲਿਖਤੀ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗ ਕੇ ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦਕਿ ਗਦਰੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਸਭ ਇਤਿਹਾਸ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਨੂੰ ਬੜੇ

ਉਚੇਚ ਨਾਲ ਫਿਲਮਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਵਰਕਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨ ‘ਤੇ ਹੀ ਨੌਜਵਾਨ ਗੋਡਸੇ ਨੇ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲਿਆ ਤਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਸੂਈ ਸਾਵਰਕਰ ਵੱਲ ਘੁੰਮੀ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਸਾਰਾ ਮਸਲਾ ਲਾਭੇ ਖਿਸਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਗੋਡਸੇ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਥਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਮੰਦਰ ਵੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ

ਆ ਰਹੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਦੱਬ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ‘ਸਵਤੰਤਰ ਵੀਰ ਸਾਵਰਕਰ’ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਫਿਲਮ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਰੋਲ ਅਦਾਕਾਰ ਰਣਦੀਪ ਗੁੱਡਾ ਨੇ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਮਾਤਾ ਵੀ ਰਣਦੀਪ ਗੁੱਡਾ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਚਰਚਾ ਤਾਂ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਚਰਚਾ ਦੀ ਟੋਨ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਫਿਲਮ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕਪਾਸੜ ਫਿਲਮ ਕਰਾਰ

ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉੱਝ, ਰਣਦੀਪ ਗੁੱਡਾ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੀ ਸਭ ਨੇ ਤਾਰੀਫ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਰਵਕਰ ਵਾਲਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਭਾਰ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ 26 ਕਿੱਲੋ ਘਟਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਰਣਦੀਪ ਗੁੱਡਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮੀ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਫਿਲਮ ‘ਵੈਡਿੰਗ ਮਾਨਸੂਨ’ ਨਾਲ ਸਾਲ 2001 ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਫਿਲਮ ‘ਤੇਰਾ ਕਯਾ ਹੋਗਾ ਲਵਲੀ’ ਵੀ ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਨਾ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਇਮਾਰਤ

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

12 ਅਪਰੈਲ 2024 ਅਰੰਭ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਵੇਰੇ 10:30 ਵਜੇ

14 ਅਪਰੈਲ 2024 ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਵੇਰੇ 10:30 ਵਜੇ

ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬੀਬੀ ਇਕਬਾਲ ਕੌਰ ਵਲੋਂ; ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ

ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ: ਸਵੇਰੇ 11 ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਇਕ ਵਜੇ ਤੱਕ

ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਜਥਾ ਭਾਈ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਕਥਾਵਾਚਕ ਗਿਆਨੀ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਕਰਨਾਲ ਵਾਲੇ ਕਥਾ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਗੇ।

ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਰ ਵਲੋਂ

ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ
ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਕਰੋ ਜੀ।

ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਾਸ: ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਮਿਲਵਾਕੀ ਦੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ

Sikh Temple Of Wisconsin

7512 South Howell Ave. Oak Creek, WI 53154

Ph. 414-764-7454

Web Site: sikhtempleofwisconsin.com